

แผนการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮ

อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู

สถานีพัฒนาที่ดินหนองบัวลำภู

สำนักงานพัฒนาที่ดิน 5

กรมพัฒนาที่ดิน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญตาราง	ง
สารบัญภาพ	จ
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 หลักการและเหตุผล	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-1
1.3 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-1
1.5 นิยามศัพท์	1-2
1.6 คำสำคัญ	1-5
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	2-1
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 ประวัติและเอกลักษณ์	2-1
2.4 สภาพภูมิประเทศ	2-3
2.5 สภาพภูมิอากาศ	2-7
2.6 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-12
2.7 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-16
บทที่ 3 ทรัพยากรธรรมชาติ	3-1
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-3
3.3 ทรัพยากรดิน	3-10
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน	4-1
4.1 หลักการ	4-1
4.2 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-9

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	5-1
5.1 ทรัพยากรดิน	5-1
5.2 ประเภทการใช้ที่ดิน	5-1
5.3 การประเมินคุณภาพที่ดิน	5-1
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	6-1
6.1 ปรัชญาในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบล	6-1
6.2 นโยบายแห่งรัฐในการกำหนดแผนการใช้ที่ดิน	6-2
6.3 การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน	6-5
6.4 เขตการใช้ที่ดิน	6-6
6.5 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน	6-23
6.6 การจัดการความเสี่ยง	6-24
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	7-1
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 ตัวชี้วัด	7-1
7.3 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2565	7-1
7.4 กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น	7-3
7.5 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-4
7.6 ระยะเวลาดำเนินการ	7-6
เอกสารอ้างอิง	7-12
ภาคผนวก	
ภาคผนวกที่ 1	
- หน่วยหินโคราช	7-14
-สรุปประเด็นปัญหาจากการทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน(PRA)	7-14
ภาคผนวกที่ 2 ภาพประกอบ	7-15

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2558-2561	2-9
2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	2-13
2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลนาคำไฮอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2563	2-17
2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2563	2-17
2-5 สภาพสังคมในพื้นที่ของตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภูปี 2563	2-20
2-6 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2562	2-25
3-1 ป่าไม้ตามกฎหมาย	3-1
3-2 หน่วยแผนที่ดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	3-12
3-3 สมบัติดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	3-13
3-4 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	3-16
3-5 แผนที่ดินปัญหา ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	3-18
4-1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	4-4
5-1 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของหน่วยแผนที่ดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	5-5
6-1 นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	6-2
6-2 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	6-6
7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2563	7-7
7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-9
7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู แผน 5 ปี (พ.ศ. 2563-2567	7-10

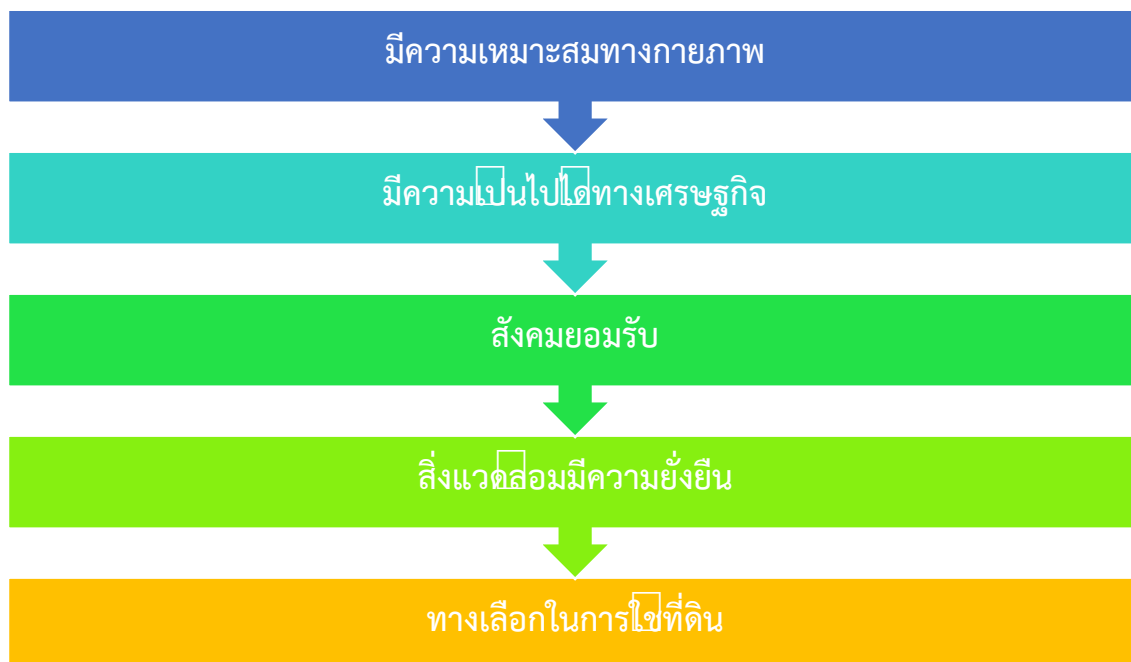

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า	
2-1	ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	2-4
2-2	ความลาดชัน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	2-5
2-3	ภูมิประเทศ ตำบล นาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	2-6
2-4	เส้นชั้นน้ำฝน จังหวัดหนองบัวลำภู	2-10
2-5	สมดุลงของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดหนองบัวลำภู	2-11
2-6	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	2-15
2-7	สัดส่วนคร่าวเรือนเกษตร ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	2-18
2-8	แผนที่ถือครอง ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	2-22
2-9	รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ย ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	2-26
3-1	ป่าไม้ตามกฎหมาย ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	3-2
3-2	ที่ตั้งบ่อบาดาล ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	3-4
3-3	อุทกธรณีวิทยาแสดงศักยภาพน้ำบาดาลและชนิดชั้นหินให้น้ำ ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	3-5
3-4	ชั้นคุณภาพน้ำ ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	3-7
3-5	โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	3-9
3-6	สภาพภูมิประเทศและชุดดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	3-14
3-7	แผนที่ชุดดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	3-15
3-8	แผนที่การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	3-17
3-9	แผนที่ดินปัญหา ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	3-19
4-1	โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	4-5
4-2	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง หนองบัวลำภู	4-8
4-3	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	4-10
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	6-22
6-2	ระบบการปลูกพืชตามแผนตามแผนการใช้ที่ดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	6-23

คำนำ

“แนวทางการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบล” ฉบับนี้ได้ยึดหลักการของ UNEP and FAO ที่กำหนดไว้ในเอกสารชื่อ “Negotiating a Sustainable Future for Land” ซึ่งมีขั้นตอนในการกำหนดทางเลือกในการใช้ที่ดิน ดังนี้

หลักการดังกล่าวได้นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศไทย ร่วมกับวิธีการต่างๆ ที่จำเป็นอีกหลายด้าน เช่น Participatory Rural Appraisal (PRA การประเมินคุณภาพที่ดิน ฯลฯ ซึ่งได้ปรากฏอยู่ในแนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินตำบล ฉบับนี้

คณะผู้จัดทำ
พฤษศจิกายน
2564

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 (1) ได้กำหนดให้มีการ “วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ต่อมาได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ ลงวันที่ 6 เมษายน 2561 มีแผนการปฏิรูปด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำหนดให้มีการจัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดินตำบล จำนวน 7,225 ตำบล ให้แล้วเสร็จ ภายในปี 2565 ตลอดจนนำแผนการใช้ที่ดินตำบลไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องการประกาศแผนปฏิรูปประเทศ ดังกล่าวข้างต้น จึงได้จัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภูขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อให้การใช้ที่ดินในตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ให้ผลตอบสนองสูงสุดต่อ หน่วยพื้นที่และเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตของทรัพยากรดินให้สูงขึ้นรวมถึงการใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน ต่อไป

1.3 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.3.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2564 - 30 กันยายน 2565

1.3.2 สถานที่ดำเนินการ ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.4.1 ทบทวนเอกสารเพื่อรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิที่จะนำมาวิเคราะห์และใช้ในการ กำหนดเขตการใช้ที่ดิน ดังนี้

(1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพ การใช้ที่ดิน ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ทรัพยากรน้ำบาดาล ฯลฯ

(2) ด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ การประกอบอาชีพ การใช้ประโยชน์ที่ดิน การปลูกพืช หลักหรือพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ รายได้ รายจ่าย ประชากร การศึกษา โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ฯลฯ

(3) ด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ยุทธศาสตร์ภาค

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี
ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.4.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA เพื่อรับ
ฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.4.3 การประเมินคุณภาพที่ดิน

1.4.4 สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ร่วมกับสภาพ
การใช้ที่ดิน การถือครองที่ดินรายแปลงจากแผนที่สำมะโนที่ดิน หรือ แผนที่ภาษีที่ดินในปัจจุบัน ผลจาก
การประเมินคุณภาพที่ดิน และ กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน (ตามอำนาจหน้าที่ของกรมฯ

1.4.5 สสำรวจข้อมูลทั้ง ภายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ในพื้นที่ตำบลที่ดำเนินการเพิ่มเติมตาม
ประเด็นปัญหาและความต้องการจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ให้ละเอียดยิ่งขึ้น โดยการ
สัมภาษณ์เกษตรกรเป็นรายบุคคล

1.4.6 กำหนด (ร่าง แผนการใช้ที่ดินตำบล

1.4.7 รับฟังความเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง แผนการใช้ที่ดิน

1.4.8 ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดิน

1.4.9 นำแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ เป้าหมายที่สำคัญ คือ

(1 การที่สภาตำบล หรือ สภาเทศบาลนำแผนการใช้ที่ดินที่มีกิจกรรมของกรมพัฒนา
ที่ดินเข้าไปบรรจุในแผน 3 ปี โดยสภาเทศบาล หรือ สภาตำบล มีมติรับรอง ซึ่งอาจมีการตั้งของ
เทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการ เช่น งบจัดซื้อเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด วัสดุปรับปรุงดิน
เพื่อแก้ไขปัญหาดินในตำบลนั้น เป็นต้น

(2 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินตามอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ในกฎหมาย (มาตรา 16
แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 มีการปฏิบัติในเขตการใช้ที่ ดินที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน
เขตต่างๆ โดยมีงบประมาณดำเนินการในแต่ละปี

(3 กิจกรรมของส่วนราชการต่างๆ ที่จะสนับสนุนความต้องการของเกษตรกรและ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การพัฒนา ซ่อมแซม ขุดลอกแหล่งน้ำ การขุดเจาะบ่อบาดาล การ
พัฒนาอาชีพด้านต่างๆ เป็นต้น

1.5 นิยามศัพท์

1.5.1 ที่ดิน (Land

“ที่ดิน” หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไปและให้หมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง
บึง บางลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย (มาตรา 4 ประมวลกฎหมายที่ดิน

“**ที่ดิน**” ในทางวิชาการด้านทรัพยากรที่ดิน หมายถึง “ชีวมณฑลบนพื้นผิวโลก ประกอบด้วย ชั้นบรรยากาศ ชั้นดิน ชั้นหิน ลักษณะความลาดเทของพื้นที่ ลักษณะทางอุทกศาสตร์ พืช สัตว์ และผลที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน” (FAO, 1974)

“**ที่ดิน**” หมายถึง พื้นที่หนึ่งๆ ที่อยู่บนพื้นผิวของโลก ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ สภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและชีวภาพซึ่งมีอิทธิพลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนั้นที่ดินจึงไม่ได้หมายถึงดินเพียงอย่างเดียว แต่จะหมายรวมถึงลักษณะภูมิสัณฐาน (landforms ภูมิอากาศ (climate อุทกวิทยา (hydrology พืชพรรณ (vegetation และสัตว์ (fauna ซึ่งการปรับปรุงที่ดิน (land improvement ได้แก่ การทำชั้นบันไดและการระบายน้ำ เป็นต้น (FAO, 1993)

1.5.2 ดิน (Soil)

“ดิน” หมายรวมถึง หิน กรวด ทราย แร่ธาตุ น้ำ และอินทรีย์วัตถุต่างๆ ที่เจือปนกับเนื้อดินด้วย (มาตรา 4 พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551)

“ดิน” ในทางวิชาการด้านทรัพยากรที่ดิน หมายถึง เทหวัตถุธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นผิวโลกเป็นวัตถุที่ค่าจุนการเจริญเติบโต และการทรงตัวของต้นไม้ ประกอบด้วย แร่ธาตุ และอินทรีย์วัตถุต่างๆ มีลักษณะชั้นแตกต่างกัน แต่ชั้นที่อยู่ต่อเนื่องกันจะมีแนวสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามขบวนการกำเนิดดินที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำร่วมกันของภูมิอากาศ พืชพรรณ วัตถุต้นกำเนิดดิน ระยะเวลา และความต่างระดับของพื้นที่ในบริเวณนั้น (FAO 1974: 39-40)

“ดิน” อินทรีย์วัตถุและอนินทรีย์วัตถุที่ไม่จับตัวแข็งเป็นหินซึ่งปกคลุมพื้นผิวโลก เป็นผลมาจากปัจจัยด้านการกำเนิดและสภาพแวดล้อม ได้แก่ ภูมิอากาศ สิ่งมีชีวิต (พืชและสัตว์ สภาพภูมิประเทศ วัตถุต้นกำเนิดและระยะเวลา ความเหมาะสมต่อการผลิตพืชของดินแตกต่างกัน เนื่องจากลักษณะและสมบัติทางกายภาพ เคมีชีวภาพ และสัณฐานวิทยา (คณะกรรมการจัดทำปทานุกรมปฐพีวิทยา, 2551: 128)

1.5.3 การใช้ที่ดิน

“การใช้ที่ดิน” หมายถึง การจัดการที่ดินตามที่มนุษย์ต้องการ ซึ่งรวมทั้งการใช้ที่ดินในชนบท เขตชานเมือง และเขตอุตสาหกรรม เป็นต้น (FAO, 1993)

“การใช้ที่ดิน” หมายถึง ผลของความพยายามของมนุษย์ ในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพพื้นที่ของทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง (Vink, 1975)

1.5.4 การวางแผนการใช้ที่ดิน

“การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน” หมายความว่า การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพของดิน และสอดคล้องกับประเภทของที่ดินที่ได้จำแนกไว้

“การวางแผนการใช้ที่ดิน” หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร เป็นการกำหนดทิศทางการลงทุน แนวทางการพัฒนาเทคโนโลยี เป็นการเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานต่างๆ ให้ดำเนินการอยู่ในภาพรวมเดียวกัน และเป็นการเพิ่มศักยภาพทั้งในปัจจุบันและในอนาคตเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ (NRC, 1975 และ ADB, 2012)

1.5.5 “เศรษฐกิจที่ดิน” หมายความว่า ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับที่ดินทางด้านเศรษฐกิจ

1.5.6 “เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจกรรมอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

1.5.7 “การชะล้างพังทลายของดิน” หมายความว่า ปราบปรามการกัดเซาะพังทลายด้วยพลังงานที่เกิดจากน้ำ ลม หรือโดยเหตุอื่นใดให้เกิดการเสื่อมโทรม สูญเสียเนื้อดิน หรือความอุดมสมบูรณ์ของดิน

1.5.8 “การอนุรักษ์ดินและน้ำ” หมายความว่า การกระทำใดๆ ที่มุ่งให้เกิดการระวังป้องกันรักษาดินและที่ดิน ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม สูญเสีย รวมถึงการรักษา ปรับปรุง ความอุดมสมบูรณ์ของดิน และการรักษาน้ำในดินหรือบนผิวดินให้คงอยู่เพื่อรักษาคุณธรรมชาติให้เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดินในการเกษตรกรรม

1.6 คำสำคัญ

“ดินดี ผลผลิตดี”

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีเนื้อที่ ประมาณ 101.64 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 63,531 ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอเมืองหนองบัวลำภู ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองหนองบัวลำภู ประมาณ 15 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ   อาณาเขตติดต่อกับตำบลกุดดินจี่ อำเภอนากลางและตำบลกุดจิก อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ทิศใต้   อาณาเขตติดต่อกับตำบลหนองสวรรค์และตำบลโพธิ์ชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ทิศตะวันออก   อาณาเขตติดต่อกับตำบลกุดจิกและหนองภัยศูนย์ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ทิศตะวันตก   อาณาเขตติดต่อกับตำบลนาากลางและตำบลฝั่งแดง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู

แผนพัฒนาท้องถิ่น, (พ.ศ.2561-2565)

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลนาคำไฮ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน ดังนี้

- หมู่ที่ 1 บ้านกุดฉิม
- หมู่ที่ 2 บ้านนาคำไฮ
- หมู่ที่ 3 บ้านโนนสมบูรณ์
- หมู่ที่ 4 บ้านหนองกุง
- หมู่ที่ 5 บ้านนาคำไฮ
- หมู่ที่ 6 บ้านนาคำไอน้อย
- หมู่ที่ 7 บ้านนาคำไฮใต้
- หมู่ที่ 8 บ้านสว่างอำนวย
- หมู่ที่ 9 บ้านฮ่อมข่า

หมู่ที่ 10 บ้านโนนสมบูรณ์

หมู่ที่ 11 บ้านกุดฉิม

2.3 ประวัติและเอกลักษณ์

ตำบลนาคำไฮแบ่งการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นออกเป็น 2 ลักษณะ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลนาคำไฮ มีพื้นที่รับผิดชอบ จำนวน 8 หมู่บ้าน คือ บ้านกุดฉิม หมู่ 1 บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ 3 บ้านหนองกุง หมู่ 4 บ้านนาคำไฮ หมู่ 5 บ้านสว่างอำนาจ หมู่ 7 บ้านฮ่องข่า หมู่ 8 บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ 9 และเทศบาลตำบลนาคำไฮ มีพื้นที่ รับผิดชอบ จำนวน 5 หมู่บ้าน คือ บ้านนาคำไฮ หมู่ 2 บ้านนาคำไฮใต้ หมู่ 6 บ้านนาคำไฮน้อย หมู่ 5 บ้านสว่างอำนาจ หมู่ 7 บ้านนาคำไฮใหม่ หมู่ 10 ซึ่งเทศบาลตำบลนาคำไฮแรกเริ่มก่อตั้งตามประกาศกระทรวงลงวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2530 เรื่อง จัดตั้งสุขาภิบาลนาคำไฮ อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่ 11 มิถุนายน ปีเดียวกัน โดยครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลนาคำไฮ อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี นับเป็นสุขาภิบาลลำดับที่ 3 ของอำเภอ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 ได้มีพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลทั่วประเทศเป็นเทศบาลตำบล ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 9 ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2542 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 สุขาภิบาลนาคำไฮ จึงเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาลตำบลนาคำไฮนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ซึ่งตามหลักการและเหตุผลการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ ก็เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และเป็นการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้านประเพณีและวัฒนธรรมของตำบลนาคำไฮ

ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ยังให้ความสำคัญกับประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม ประชาชนโดยเฉพาะผู้สูงอายุยังไปทำบุญที่วัดในวันสำคัญทางศาสนา พื้นที่ตำบลนาคำไฮประกอบด้วยศาสนสถานดังนี้

- วัด จำนวน 7 แห่ง
- สำนักสงฆ์ จำนวน 1 แห่ง
- วัดป่า จำนวน 2 แห่ง

ประเพณีและงานประจำปีที่สำคัญมีดังนี้

- เดือนมกราคม ประเพณีวันขึ้นปีใหม่
- เดือนเมษายน ประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีบุญเผาส
- เดือนกรกฎาคม ประเพณีเข้าพรรษา

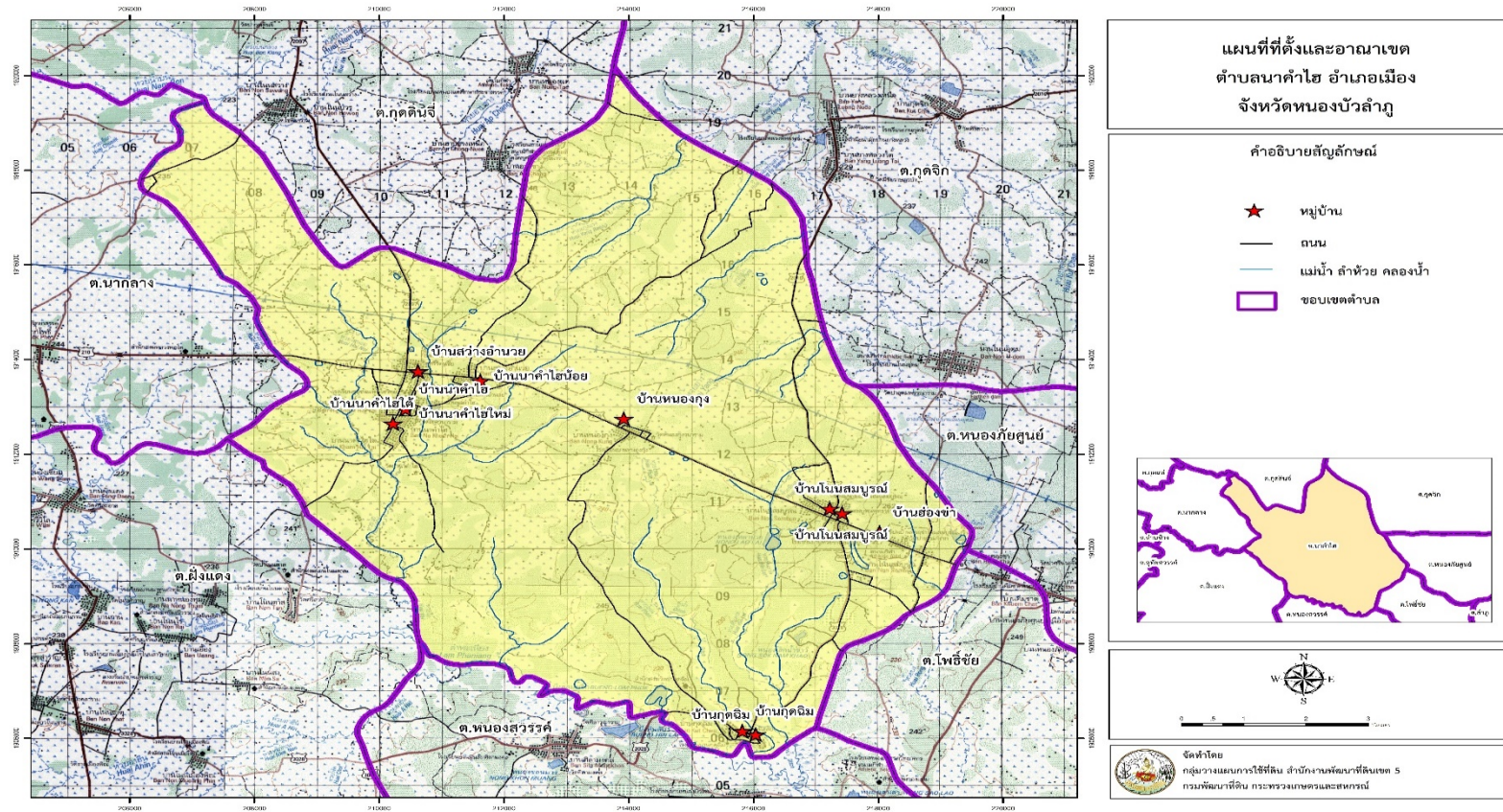
- เดือนสิงหาคม ประเพณีบุญข้าวประดับดิน
- เดือนกันยายน ประเพณีบุญข้าวสารทิ
- เดือนตุลาคม ประเพณีวันออกพรรษา
- เดือนพฤศจิกายน ประเพณีบุญกฐิน

2.4 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลนาคำไฮ พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะที่ราบลุ่มและที่ดอน เป็นพื้นที่ทำนาและปลูกพืชไร่ มีความลาดชัน 0-12 เปอร์เซ็นต์ มีความสูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ 210-258 เมตร แหล่งน้ำตามธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ ลำพะเนียง ลำห้วยยาง ส่วนพื้นที่ป่าไม้มีจำนวน 1 แห่ง คือ ป่าโคกคึมเสาเอือน มีพื้นที่ จำนวน 841 ไร่ ลักษณะป่าเป็นป่าเบญจพรรณ ป่าผลัดใบ เป็นป่าแห่งเดียวของชุมชนที่เป็นแหล่งอาหารป่า เช่น เห็ด หน่อไม้ โดยรายละเอียดสภาพที่ตั้งและอาณาเขตพื้นที่ตำบลนาคำไฮและความลาดชันของพื้นที่ตำบลส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 0-2 เปอร์เซ็นต์ ภาพหน้าตัดความสูงของพื้นที่และสภาพภูมิประเทศ ตามภาพที่ 2-1 ภาพที่ 2-2 และภาพที่ 2-3

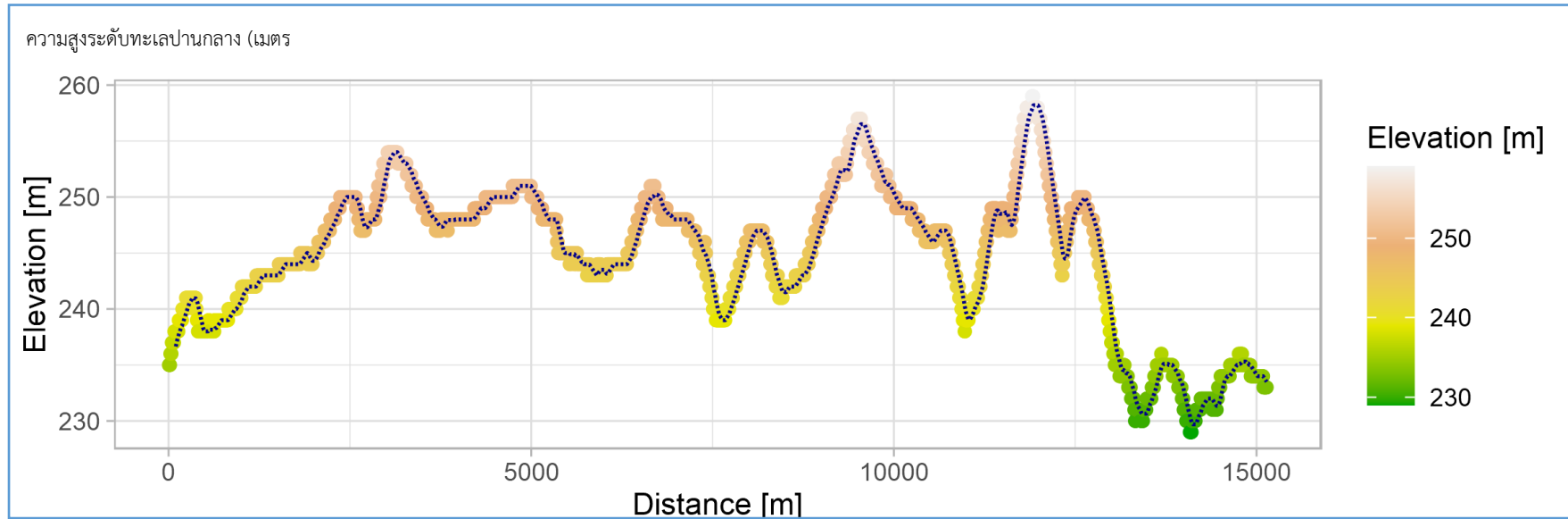

แผนการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ภาพที่ 2-1 ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ภาพที่ 2-3 สภาพภูมิประเทศ ตำบลนาคำไฮ อำเภอมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

2.5 สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศจังหวัดหนองบัวลำภู มีรายละเอียดดังนี้

2.5.1 สภาพอากาศทั่วไป

ลักษณะอากาศของจังหวัดหนองบัวลำภู ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของลมมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูหนาว ทำให้จังหวัดหนองบัวลำภูมีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไป กับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดพามวลอากาศชื้นจากทะเลและมหาสมุทรปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน ทำให้จังหวัดหนองบัวลำภูมีฝนตกทั่วไป

2.5.2 ฤดูกาล

ฤดูกาลของจังหวัดหนองบัวลำภู พิจารณาตามลักษณะลมฟ้าอากาศของประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู ดังนี้

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม มีอากาศร้อนอบอ้าวทั่วไป โดยเฉพาะในเดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวมากที่สุดในรอบปี

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นระยะที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเข้าสู่ประเทศไทย อากาศจะชุ่มชื้นและมีฝนตกชุกตั้งแต่ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด คือ เดือนกันยายน

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมประเทศไทย อากาศโดยทั่วไปจะหนาวเย็นและแห้งแล้ง เดือนที่มีอากาศหนาวที่สุด คือ เดือนธันวาคม

2.5.3 อุณหภูมิ

เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดหนองบัวลำภูส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง มีภูเขาล้อมรอบ อากาศค่อนข้างหนาวเย็นในช่วงฤดูหนาวและในช่วงฤดูร้อนอากาศค่อนข้างร้อนอบอ้าว โดยอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปีประมาณ 25.7 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 20.7 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 32.2 องศาเซลเซียส เดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวมากที่สุดในรอบปี ส่วนในช่วงฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวที่สุดในเดือนมกราคม

2.5.4 ฝน

โดยทั่วไปปริมาณน้ำฝนตลอดทั้งปีของจังหวัดหนองบัวลำภู อยู่ระหว่าง 900 – 1,300 มิลลิเมตร

โดยปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดปีมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1,240.9 มิลลิเมตร และจำนวนวันที่ฝนตก 126 วัน โดยเดือนกันยายนเป็นเดือนที่มีฝนตกชุกมากที่สุดในรอบปี มีปริมาณฝนเฉลี่ย 235.0 มิลลิเมตร (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2563)

2.5.5 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 6 ปี (ช่วงปี พ.ศ. 2558 -2563 ณ สถานีตรวจวัดอากาศจังหวัดหนองบัวลำภู จากตารางที่ 2-1 และ ภาพที่ 2-4 พบว่า ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้รับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนเข้าปกคลุมประเทศไทย ในช่วงฤดูหนาว (ตั้งแต่ประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ทำให้มีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไป และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งพัดพามวลอากาศชื้นจากทะเล และมหาสมุทรเข้าปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน (ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงประมาณกลางเดือนตุลาคม ทำให้มีฝนตกชุกทั่วไป

อุณหภูมิ เฉลี่ยตลอดปี 27.0 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยตลอดปี 33.2 องศาเซลเซียส โดยพบอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน คือ 36.9 องศาเซลเซียส และพบอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยตลอดปี 22.4 องศาเซลเซียส โดยพบอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคม คือ 17.8 องศาเซลเซียส

ปริมาณน้ำฝน ปริมาณน้ำฝนรวมตลอดปี 1,290.4 มิลลิเมตร โดยในเดือนสิงหาคมมีปริมาณน้ำฝนมากที่สุด 229.9 มิลลิเมตร และเดือนธันวาคมมีปริมาณน้ำฝนน้อยที่สุด คือ 7.5 มิลลิเมตร

ความชื้นสัมพัทธ์ มีความชื้นสัมพัทธ์ตลอดปี 73.4 เปอร์เซ็นต์ สูงสุดในเดือนสิงหาคม และเดือนกันยายน เท่ากับ 84.0 เปอร์เซ็นต์ และต่ำสุดในเดือนกุมภาพันธ์ เท่ากับ 62.0 เปอร์เซ็นต์

การวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืชตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ โดยใช้ข้อมูลปริมาณน้ำฝนรายเดือนเฉลี่ย และค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (Evapotranspiration : ETo ของพืชรายเดือนเฉลี่ย ซึ่งคำนวณโดยใช้โปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith จากนั้นพิจารณาจากระยะเวลาช่วงที่เส้นน้ำฝนอยู่เหนือเส้น 0.5 ETo เป็นหลัก เพื่อหาช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมในการปลูกพืช ตำบลนาคำไฮ .อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

1) ช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมในการเพาะปลูก อยู่ในช่วงต้นเดือนกุมภาพันธ์ถึงปลายเดือนพฤศจิกายน และหลังจากหมดฤดูฝนประมาณหนึ่งเดือน ในดินยังคงมีความชื้นเหลืออยู่เพียงพอสำหรับปลูกพืชไร่ พืชหลังนา หรือพืชผักอายุสั้นได้

2 ช่วงน้ำมากเกินพอ อยู่ในช่วง ปลายเดือนเมษายนถึงกลางเดือนพฤศจิกายน เป็นช่วงที่มีปริมาณน้ำฝนมาก โดยเฉพาะบริเวณที่ลุ่มหรือบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ อาจเกิดน้ำท่วมซึ่งส่งผลเสียหายกับผลผลิตได้

3 ช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก หรือช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้ง มีปริมาณน้ำฝน และการกระจายตัวของฝนน้อย ไม่เพียงพอต่อการเจริญเติบโตของพืชจะอยู่ในช่วงกลางเดือน ธันวาคมถึงปลายเดือนมกราคมของปีถัดไป ในช่วงเวลาดังกล่าวหากได้รับน้ำชลประทานช่วยก็จะสามารถปลูกพืชได้ และควรจัดหาแหล่งน้ำสำรองสำหรับปลูกพืชในฤดูแล้ง โดยรายละเอียดปริมาณสมดุลน้ำเพื่อการเกษตร ปริมาณน้ำฝนตลอดปี ดังรายละเอียดตามตารางที่ 2-1 และภาพที่ 2-4 ถึง ภาพที่ 2-5

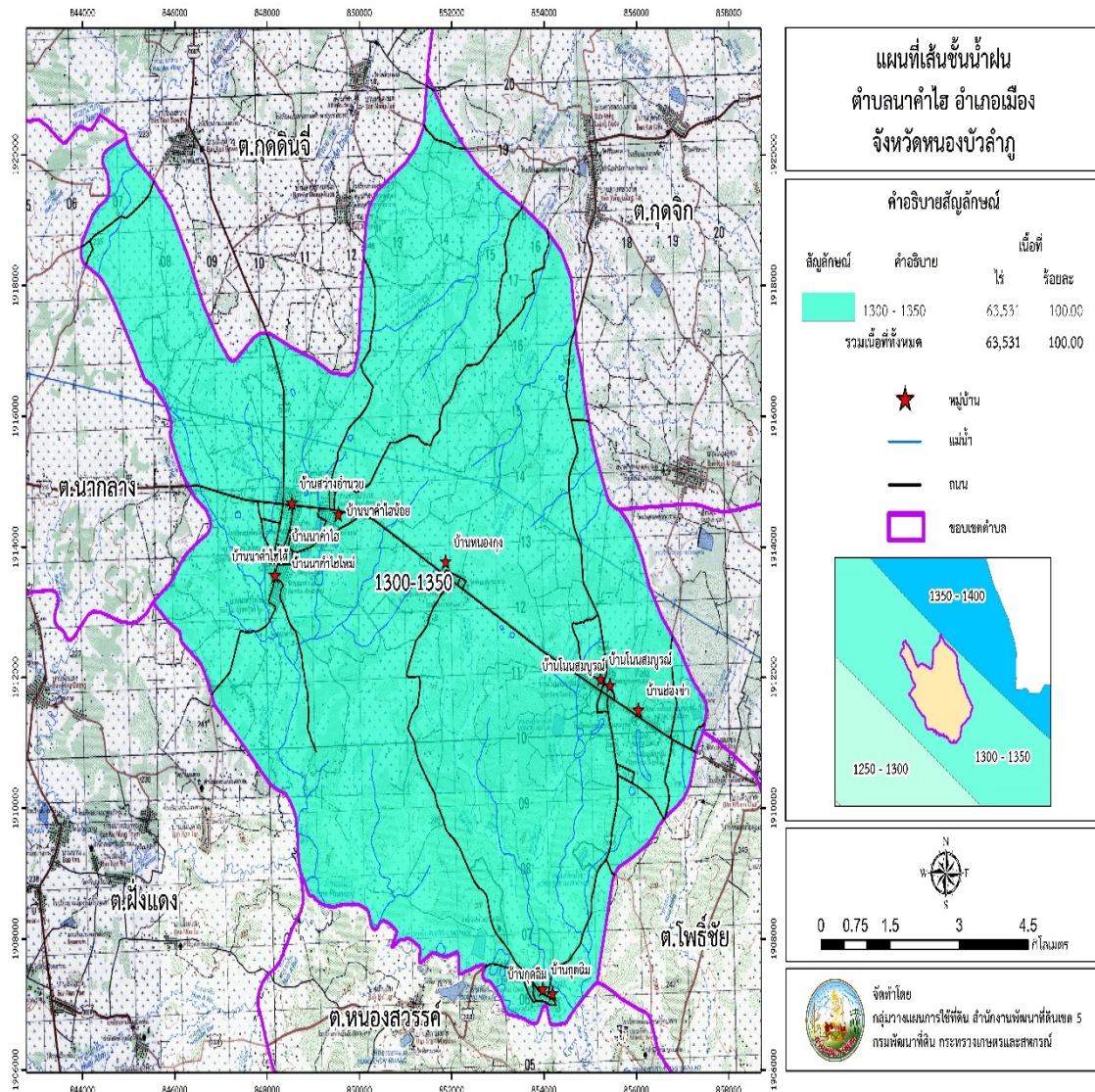
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู (ปี พ.ศ.2558-2563

เดือน	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	น้ำฝนที่ใช้ประโยชน์ (มม.*	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน	อุณหภูมิสูงสุด (°ซ.	อุณหภูมิต่ำสุด (°ซ.	อุณหภูมิเฉลี่ย (°ซ.	ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ (มม. *
ม.ค.	8.5	8.4	2.8	30.7	17.8	23.7	67.0	107.4
ก.พ.	53.2	48.7	3.0	32.5	18.3	25.0	62.0	117.8
มี.ค.	35.5	33.5	4.8	35.7	22.2	28.3	63.0	148.9
เม.ย.	70.0	62.2	6.7	36.9	24.2	29.9	63.0	153.5
พ.ค.	187.2	131.1	16.0	36.1	25.1	29.4	74.0	141.6
มิ.ย.	169.3	123.4	15.5	34.4	25.1	28.8	79.0	123.6
ก.ค.	151.6	114.8	19.2	33.1	24.7	28.1	81.0	116.8
ส.ค.	229.9	145.3	20.8	32.3	24.5	27.5	84.0	112.3
ก.ย.	203.3	137.2	17.2	32.8	24.2	27.6	84.0	109.3
ต.ค.	118.6	96.1	9.7	31.9	23.2	26.8	81.0	118.1
พ.ย.	55.8	50.8	2.4	31.6	20.9	25.7	74.0	106.2
ธ.ค.	7.5	7.4	2.0	30.2	18.0	23.5	69.0	102.5
รวม	1,290.4	958.9	120.1	-	-	-	-	1,458.4
เฉลี่ย	-	-	-	33.2	22.4	27.0	73.4	-

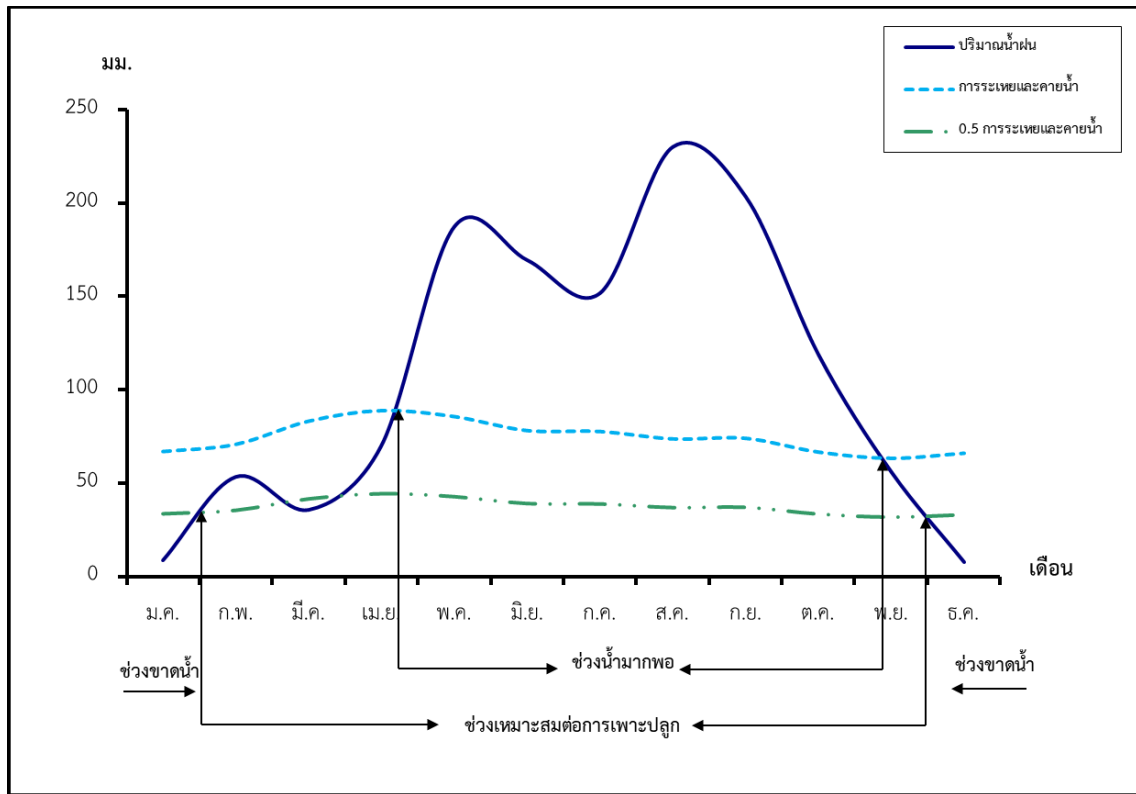
ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา (2563

หมายเหตุ : * จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

แผนการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ภาพที่ 2-4 เส้นชั้นน้ำฝน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ภาพที่ 2-5 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดหนองบัวลำภู (ปี พ.ศ. 2558 -2563

หมายเหตุ : จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

2.6 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลนาคำโฮ อำเภอมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 กรมพัฒนาที่ดิน. (2564 ประกอบด้วย ประเภทการใช้ที่ดินต่างๆ ดังนี้

1 พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 53,543 ไร่ หรือร้อยละ 84.28 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.1 พื้นที่นา มีเนื้อที่ 11,412 ไร่ หรือร้อยละ 17.96 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว และ นาร้าง

1.2 พืชไร่ มีเนื้อที่ 39,420 ไร่ หรือร้อยละ 62.04 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ไร่ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา

1.3 ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 2,410 ไร่ หรือร้อยละ 3.82 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ไม้ยืนต้นร้าง/เสื่อมโทรม ไม้ยืนต้นผสม ปาล์มน้ำมัน ยูคาลิปตัส สัก

1.4 ไม้ผลผสม มีเนื้อที่ 130 ไร่ หรือร้อยละ 0.21 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ไม้ผลผสม มะม่วง ลำไย มะขาม

1.5 เติต มีเนื้อที่ 25 ไร่ หรือร้อยละ 0.04 ของพื้นที่ตำบล

1.6 พุ่หญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 58 ไร่ หรือร้อยละ 0.09 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ พุ่หญ้าเลี้ยงสัตว์ โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ สุกรและ สัตว์ปีก

1.7 สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 88 ไร่ หรือร้อยละ 0.14 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา

2 พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 3,453 ไร่ หรือร้อยละ 5.43 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู ป่าผลัดใบสมบูรณ์ พืชสวนผสม

3 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 1,150 ไร่ หรือร้อยละ 1.81 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย พุ่หญ้าธรรมชาติ พุ่หญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ พื้นที่ลุ่ม พื้นที่ถม

4 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 3,712 ไร่ หรือร้อยละ 5.84 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย หมู่บ้าน สถานที่ราชการ สถาบันต่าง ๆ ถนน โรงงานอุตสาหกรรม ลานตากแหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร รีสอร์ท โรงแรม

5 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 1,673 ไร่ หรือร้อยละ 2.63 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง หนอง บึง อ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำในไร่นา โดยมีรายละเอียดตามสภาพการใช้ที่ดินตารางที่ 2-2 และภาพที่ 2-6

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

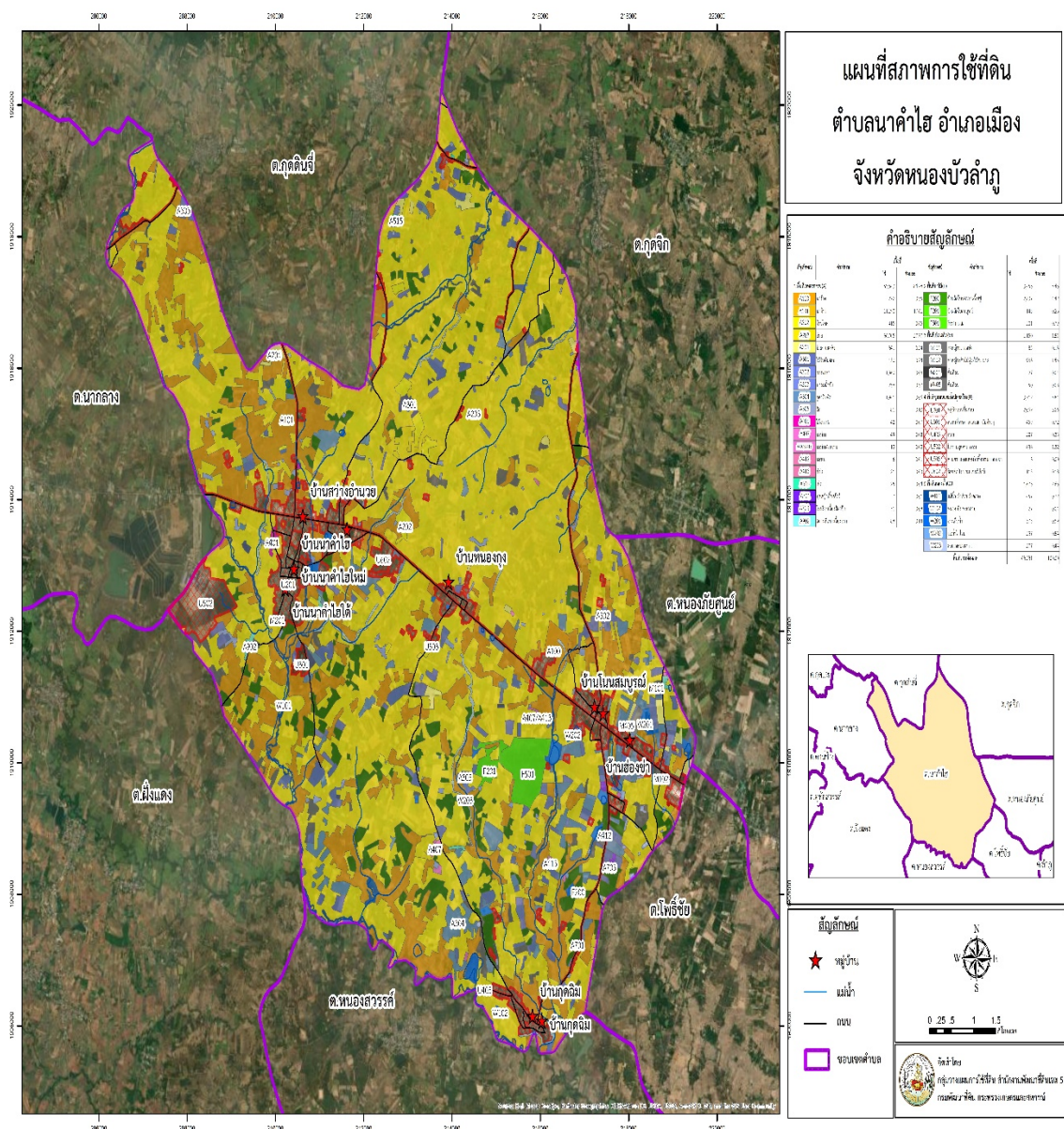
หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	3,712	5.84
A	พื้นที่เกษตรกรรม	53,543	84.28
A101	นาข้าว/นาร้าง	11,412	17.96
A202	ข้าวโพด	415	0.65
A203	อ้อย	36,705	57.77
A204	มันสำปะหลัง	341	0.54
A301	ไม้ยืนต้นผสม	150	0.24
A302	ยางพารา	1,960	3.08
A303	ปาล์มน้ำมัน	238	0.37
A304	ยูคาลิปตัส	1,941	3.06
A305	สัก	81	0.13
A407	มะม่วง	49	0.08
A407/A413	มะม่วง/มะขาม	12	0.02
A412	มะขาม	6	0.01
A413	ลำไย	21	0.03
A515	เห็ด	25	0.04
A701	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	7	0.04
A703	โรงเรือนสัตว์ปีก	51	0.08
A902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	88	0.14
F	พื้นที่ป่าไม้	3,453	5.43
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	2,807	4.42
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	145	0.23
F501	พืชสวนผสม	501	0.79

ตารางที่ 2-2(ต่อ)

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	1,150	1.81
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	85	0.13
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	988	1.56
M201	พื้นที่ลุ่ม	27	0.04
M405	พื้นที่ถม	50	0.08
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	3,712	5.84
U201	หมู่บ้านบนที่ราบ	2,069	3.26
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	459	0.72
U405	ถนน	227	0.36
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	838	1.32
U503	ลานตากและแหล่งรับซื้อผลผลิตการเกษตร	3	0.00
U602	รีสอร์ท โรงแรม เกสต์เฮ้าส์	115	0.18
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	1,673	2.63
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	457	0.72
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	27	0.04
W201	อ่างเก็บน้ำ	375	0.59
W202	บ่อน้ำในไร่นา	537	0.84
W203	คลองชลประทาน	277	0.44
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		63,531	100.00

ที่มา: กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน . สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 (2564)

แผนการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ภาพที่ 2-6 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

2.7 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.7.1 สภาพสังคมโดยทั่วไป

1 ประชากร

จากข้อมูลจากทะเบียนราษฎร์ของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ปี 2564 ข้อมูล ณ วันที่ 6 ตุลาคม 2564 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีประชากร รวม 5,997 คน แยกเป็นชาย จำนวน 2,931 คน เป็นหญิง จำนวน 3,066 คน ความหนาแน่นโดย เฉลี่ย 59.37 คน ต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด จำนวน 2,161 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 1,339 ครัวเรือน หรือ ร้อยละ 61.96 ส่วนที่เป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น ค้าขาย รับจ้าง และครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร มีจำนวน 822 ครัวเรือน หรือร้อยละ 38.04 จะเห็นได้ว่า ประชากรส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีอีกจำนวนมากเช่นกันที่ประกอบอาชีพอื่น เช่น ค้าขาย รับจ้างเพราะพื้นที่ตำบลนาคำไฮเป็นตำบลที่มีขนาดใหญ่และตั้งอยู่บริเวณถนนสายหลัก และมีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่และมีการทอผ้าและแปรรูปเสื้อผ้าพื้นเมืองจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของชุมชนจึงทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งประกอบอาชีพค้าขายมากขึ้น จำนวนประชากร ชาย หญิง และ สัดส่วนการประกอบอาชีพของประชากรตำบลนาคำไฮดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 ถึง 2-4 และภาพที่ 2-7

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากร ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภูปี 2564

พื้นที่	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
หมู่ที่ 1 บ้านกุดฉิม	107	128	164	292
หมู่ที่ 2 บ้านนาคำไฮ	295	346	357	703
หมู่ที่ 3 บ้านโนนสมบูรณ์	191	263	300	563
หมู่ที่ 4 บ้านหนองกุง	206	258	257	515
หมู่ที่ 5 บ้านนาคำไฮน้อย	171	258	251	509
หมู่ที่ 6 บ้านนาคำไฮใต้	264	250	269	519
หมู่ที่ 7 บ้านสว่างอำนวย	216	307	310	617
หมู่ที่ 8 บ้านฮ่องซ่า	137	193	193	386
หมู่ที่ 9 บ้านโนนสมบูรณ์	169	293	311	604
หมู่ที่ 10 บ้านนาคำไฮใหม่	242	342	356	698
หมู่ที่ 11 บ้านกุดฉิม	163	293	298	591
รวม	2,161	2,931	3,066	5,997

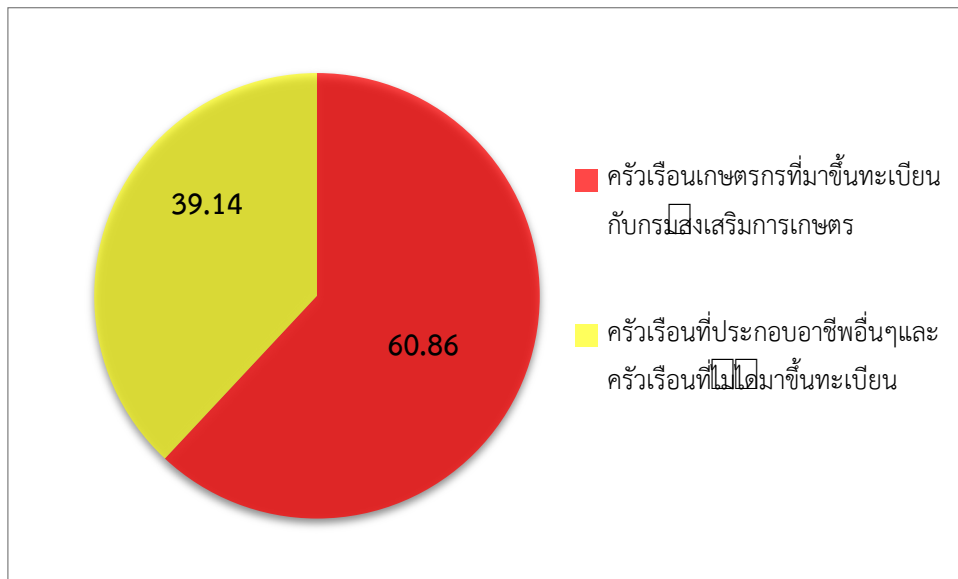
ที่มา : กรมพัฒนาชุมชน (2564)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2564

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹	2,161	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²	1,339	61.96
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	822	38.04

ที่มา: 1 กรมพัฒนาชุมชน(2564

2 กรมส่งเสริมการเกษตร (2564

ภาพที่ 2-7 สัดส่วนครัวเรือนเกษตรกร ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

2 สภาพทั่วไป

จากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านหรือชุมชน ปี 2564 สภาพทั่วไปของตำบลนาคำไฮ ได้แก่ แหล่งน้ำ โครงสร้างพื้นฐาน การประกอบอาชีพ สถานที่สำคัญ วัด โรงเรียน ป่าไม้ แหล่งน้ำ และในด้านการเดินทางไปยังตำบลนาคำไฮ อำเภอเมืองหนองบัวลำภู สามารถเดินทางไปได้โดยรถยนต์ส่วนตัวและรถรับจ้างประจำทางผ่านเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 210 วังสะพุง-อุดรธานี ระยะทาง 15 กิโลเมตรถึงเขตตำบลนาคำไฮ การคมนาคมไปยังตำบลนาคำไฮมีความสะดวกมากเพราะเป็นถนนขนาด 4 เลน และเป็นเส้นทางหลักที่จะเดินทางต่อยังอำเภอนากลางและเดินทางต่อไปยังจังหวัดเลย สำหรับการเดินทางภายในหมู่บ้านก็มีถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้านและตำบลซึ่งเป็นถนนคอนกรีต และถนนลาดยาง ประชาชนสามารถสัญจรไปมาอย่างสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยมากขึ้น ด้านการไฟฟ้าจัดให้มีไฟฟ้าสาธารณะภายในหมู่บ้านเพื่อทำให้เกิดแสงสว่างเพื่อสะดวกในการเดินทาง และลดอุบัติเหตุ ลดปัญหาอาชญากรรม รวมถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตำบลนาคำไฮมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน

3 แหล่งน้ำใช้ในครัวเรือนและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ตำบลนาคำไฮมีแหล่งเพื่อการอุปโภคบริโภค จากระบบประปา น้ำบาดาล และน้ำบ่อ ภายในชุมชนและหมู่บ้าน แต่ประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังคงประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภคโดยเฉพาะ ในช่วงฤดูแล้ง แหล่งน้ำในชุมชนมีรายละเอียดดังนี้

แหล่งน้ำธรรมชาติ

- ลำพะเนียง จำนวน 1 สาย
- ลำห้วยยาง จำนวน 1 สาย
- ลำห้วยโปร่งนงเป้า จำนวน 1 สาย
- ลำห้วยโสกปลาตุก จำนวน 1 สาย
- ลำห้วยหนองกุดกึ่ง จำนวน 1 สาย
- ลำห้วยฝาบাত্র จำนวน 1 สาย
- ลำห้วยฮ่องซ่า จำนวน 1 สาย
- ลำห้วยพะเนียง จำนวน 1 สาย
- หนองน้ำสาธารณะ จำนวน 6 แห่ง

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- ฝาย จำนวน 4 แห่ง
- บ่อน้ำตื้น จำนวน 5 แห่ง
- บ่อบาดาล จำนวน 21 แห่ง
- สระน้ำ จำนวน 7 แห่ง

4 สถาบันการศึกษาในพื้นที่ตำบลนาคำไฮ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 3 แห่ง โรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 1 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 4 แห่ง

5 โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 1 แห่ง สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 แห่ง มีสถานพยาบาลเอกชน จำนวน 2 แห่ง ศูนย์ OTOP ตำบลจำนวน 1 แห่ง วิสาหกิจชุมชน จำนวน 1 แห่ง โดยมีดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2-5 สภาพสังคมในพื้นที่ของตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2564

สภาพสังคม	จำนวน (แห่ง)
แหล่งน้ำตามธรรมชาติ	8
แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	37
หนองสาธารณะ	6
สถาบันการศึกษา	
โรงเรียนระดับประถมศึกษา	3
โรงเรียนขยายโอกาส	1
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	4
โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะในหมู่บ้าน(แห่ง)	
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ	1
วัด	10
วิทยุสื่อสาร	- เครื่อง
สถานีตำรวจ	1
ศูนย์ OTOP ตำบล	2
วิสาหกิจชุมชน	1

ที่มา: แผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลนาคำไฮ (2561-2565)

7 หมอдинอาสา กรมพัฒนาที่ดิน

หมอดินอาสา คือ เกษตรกรที่เป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดิน ในพื้นที่ ซึ่งได้จัดตั้งเป็นเครือข่ายปฏิบัติงานในระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอเรียกว่า หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน หมอดินอาสาประจำตำบล หมอดินอาสาประจำอำเภอ และหมอดินอาสาประจำจังหวัด

บทบาทหน้าที่หมอดินอาสา คือ ดูแลรักษาทรัพยากรของท้องถิ่น โดยปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน และเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินในชุมชนเคียงคู่ไปกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน บทบาทของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในด้านการเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน คือ เป็นผู้ทำการเกษตรถูกต้องตามหลักวิชาการพัฒนาที่ดิน เป็นตัวอย่างให้กับเกษตรกรข้างเคียง และสามารถให้คำแนะนำ เผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน ให้แก่เพื่อนบ้านในหมู่บ้าน เป็นผู้ช่วยหรือผู้นำในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร เป็นอาสาสมัครเกษตรกรที่จะคอยช่วยเหลือเมื่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจหรือโครงการเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการในพื้นที่

หมอดินอาสาในตำบลนาคำไฮ มีจำนวน 11 ราย ดังนี้

1. นายเลิศศักดิ์ ศรีดอนชา	หมอดินอาสาระดับตำบล
2. นายสุพรรณ ภาโส	หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านกุดฉิม
3. นายประจักษ์ ราตรี	หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านนาคำไฮ
4. นายประสิทธิ์ เหล่าอินทร์	หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านโนนสมบูรณ์
5. นายจिरคุณ ทิพนเตรง	หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านนาคำไฮน้อย
6. นายอ่อนตา กระจ่ม	หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านนาคำไฮใต้
7. นายประมวล แคนศิลา	หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านสว่างอำนวย
8. นายจันที ศิริเมฆ	หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านฮ่องซ่า
9. นายบุญสิน ทองอาจ	หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านโนนสมบูรณ์
10. นายแสดง หาทอน	หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านนาคำไฮใหม่
11. นายเลิศศักดิ์ ศรีดอนชา	หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านกุดฉิม
12. นายประสิทธิ์ เคลื่อนไทยสงฆ์	หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านหนองกุ้ง

(กรมพัฒนาที่ดิน, 2563)

9 ลักษณะสภาพทางเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรในตำบลนาคำไฮ ประชาชนส่วนใหญ่ยังประกอบ อาชีพหลักคืออาชีพในภาคเกษตร การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ อาชีพการปลูกพืช คิดเป็น ร้อยละ 70 ได้แก่ การทำนา ปลูกอ้อย ปลูกมันสำปะหลังและปลูกยางพารา อาชีพรองลงมาคืออาชีพเลี้ยงสัตว์ คิดเป็น ร้อยละ 9 ได้แก่ เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย เลี้ยงปลา เป็ด ไก่ สุกร ส่วนอาชีพนอกภาคเกษตร ได้แก่ อาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 11 และอาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 10 นอกจากนี้เกษตรกรยังมีอาชีพเสริม ได้แก่ การทอผ้าฝ้าย การทำเครื่องจักรสานเป็นอาชีพเสริมในช่วงฤดูแล้งและในช่วงว่างงานจากภาคเกษตร จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ในชุมชนยังประกอบอาชีพเกษตรกรรม รายได้หลักจึงมาจากภาคเกษตร

9.1 การประกอบอาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ตำบลนาคำไฮมีทั้งอาชีพหลักคือการเกษตรและมีอาชีพเสริมคือรับจ้าง ทอผ้า ทำเครื่องจักรสานและค้าขาย

9.1.1 ด้านอาชีพหลักคือภาคเกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา รองลงมาได้แก่ อาชีพการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด ไก่ ปลา

9.1.2 ด้านอาชีพรอง ได้แก่ กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ฝ้ายฝ้ายและการทำเครื่องจักรสาน เช่น การสานกระติบข้าว หวด ตะกร้า อื่นๆ นอกจากนี้เกษตรกรยังประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้างทั่วไปด้วย

9.2 ด้านแรงงาน

จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ประชากรที่มีอายุ 15-60 ปี อยู่ในวัยแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 95 เมื่อเทียบกับอัตราส่วนจังหวัด ร้อยละ 73.99 ถือว่าสูงมาก แต่ค่าแรงในพื้นที่มีระดับต่ำกว่าค่าแรงในระดับจังหวัด โดยเฉพาะแรงงานภาคเกษตร ประชากรวัยแรงงานบางส่วนไปรับจ้างนอกพื้นที่ทำให้ภาคเกษตรกรรมประสบปัญหาการขาดแรงงานเนื่องจากการแรงงานย้ายไปประกอบอาชีพอื่นในเขตเมืองใหญ่ นอกจากนี้ยังประสบปัญหาแรงงานอายุมากและแรงงานมีจำนวนน้อยเพียง 1-2 คนต่อครัวเรือน

9.3 ด้านแหล่งน้ำทางการเกษตร

พื้นที่ตำบลนาคำไฮประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำเนื่องจากปริมาณฝนเฉลี่ยต่อปีมีปริมาณน้อยเพราะเป็นการเกษตรที่อาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียว ส่วนแหล่งน้ำตามธรรมชาติ แม่น้ำหนองสาหรณมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอการเพาะปลูก ซึ่งเกษตรกรที่อยู่แหล่งน้ำธรรมชาติต้องพึ่งพาแหล่งน้ำเหล่านี้เพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้ง แหล่งน้ำทางธรรมชาติในพื้นที่ตำบลนาคำไฮ ได้แก่ ลำพะเนียง ห้วยบง ห้วยเอื้อง ลำห้วยขี้เขี้ยว ลำห้วยบักบอด ลำห้วยจิกเน็ง ลำห้วยหินลาด ลำห้วยกุดใส ลำห้วยโจด ลำห้วยพัน ลำห้วยไฮ ลำห้วยง่องแงงและหนองสาหรณอีก 5 แห่ง และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ ฝาย 6 แห่ง

บ่อน้ำตื้น 5 แห่ง บ่อบาดาล 16 แห่ง แต่แหล่งน้ำดังกล่าวมีน้ำเพียงพอในฤดูฝนและส่วนในฤดูแล้งก็ไม่มีน้ำเพียงพอต่อการเกษตรเพราะลำน้ำแห้งขอด

9.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลพื้นฐาน (จปฐ. ปี 256 4 พบว่า รายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ย ปีละ 247,693.57 บาท รายได้บุคคล เฉลี่ยปีละ 89,255.59 บาท รายจ่ายครัวเรือน เฉลี่ยปีละ 137,595.16 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 48,581.98 บาท เมื่อพิจารณาจากข้อมูลรายได้ รายจ่ายของเกษตรกรในตำบลจะเห็นว่าเกษตรกรมีรายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือน จำนวน 110,098 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคล จำนวน 39,663 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-6 และภาพที่ 2-9 (กรมการพัฒนาชุมชน, 2564

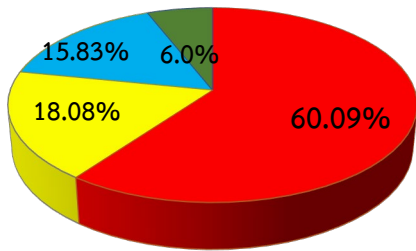
ตารางที่ 2-6 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2564

พื้นที่	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้ครัวเรือน เฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้บุคคล เฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายครัวเรือน เฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายบุคคล เฉลี่ย (บาท/ปี)
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง				
ตำบลนาคำไฮ								
หมู่ที่ 1 บ้านกุดฉิม	99,867	21,099	41,278	12,803	175,048	64,144	89,687	32,865
หมู่ที่ 2 บ้านนาคำไฮ	118,980	26,004	25,622	5,179	175,786	73,765	91,268	38,298
หมู่ที่ 3 บ้านโนนสมบูรณ์	273,660	113,087	67,052	40,773	494,574	167,786	303,705	103,033
หมู่ที่ 4 บ้านโคกหนองงูง	128,033	40,087	19,888	9,558	197,567	79,027	92,651	37,060
หมู่ที่ 5 บ้านนาคำไฮ	138,439	87,390	32,035	5,140	263,004	90,669	123,029	42,413
หมู่ที่ 5 บ้านนาคำไฮ(เขตตต.)	103,500	135,966	136,120	35,566	411,153	123,346	139,568	41,870
หมู่ที่ 6 บ้านนาคำไฮใต้	138,043	9,935	8,848	3,992	160,819	81,804	75,263	38,284
หมู่ที่ 7 บ้านสว่างอำนวย	122,935	49,257	20,199	9,381	201,774	69,229	104,603	35,889
หมู่ที่ 7 บ้านสว่างอำนวย(เขตตต.)	101,764	77,058	39,411	12,235	230,470	105,5891	162,058	74,459
หมู่ที่ 8 บ้านฮ่องข่า	163,029	50,291	47,773	18,565	279,660	99,257	155,452	55,173
หมู่ที่ 9 บ้านโนนสมบูรณ์	133,690	52,783	81,915	14,490	282,879	79,150	127,109	35,565
หมู่ที่ 10 บ้านนาคำไฮใหม่	174,094	19,437	34,475	13,071	241,078	83,582	209,928	72,783
หมู่ที่ 11 บ้านกุดฉิม	152,766	38,748	70,533	39,233	301,282	83,094	154,431	42,592
เฉลี่ย	148,844	44,772	39,210	14,866	247,693	89,255	137,595	49,581

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2564)

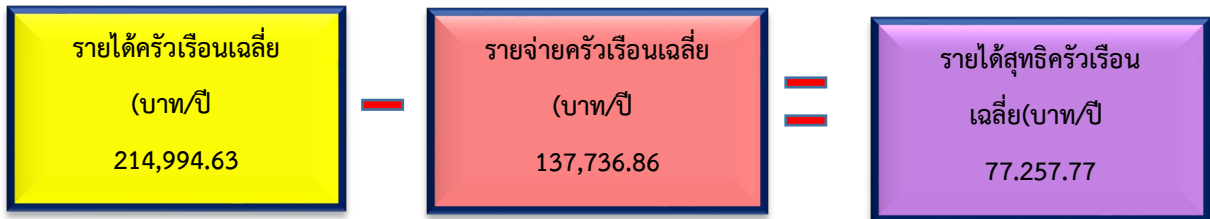
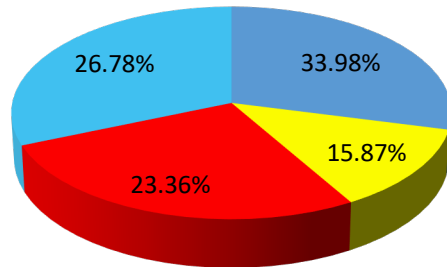
รายได้ครัวเรือน(บาท/ปี)

- อาชีพหลัก
- อาชีพรอง
- รายได้อื่น
- ทำ-หาเอง

รายจ่ายครัวเรือน(บาท/ปี)

- อุปโภคบริโภคที่จำเป็น
- อุปโภคบริโภคที่ไม่จำเป็น
- ต้นทุนการผลิต
- หนี้สิน

ภาพที่ 2-9 รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ย ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

บทที่ 3 ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู คือ 1) ทรัพยากรป่าไม้ 2) ทรัพยากรน้ำ และ 3) ทรัพยากรดิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

1) ป่าไม้ตามกฎหมาย ได้แก่ ป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-1 และภาพที่ 3-1

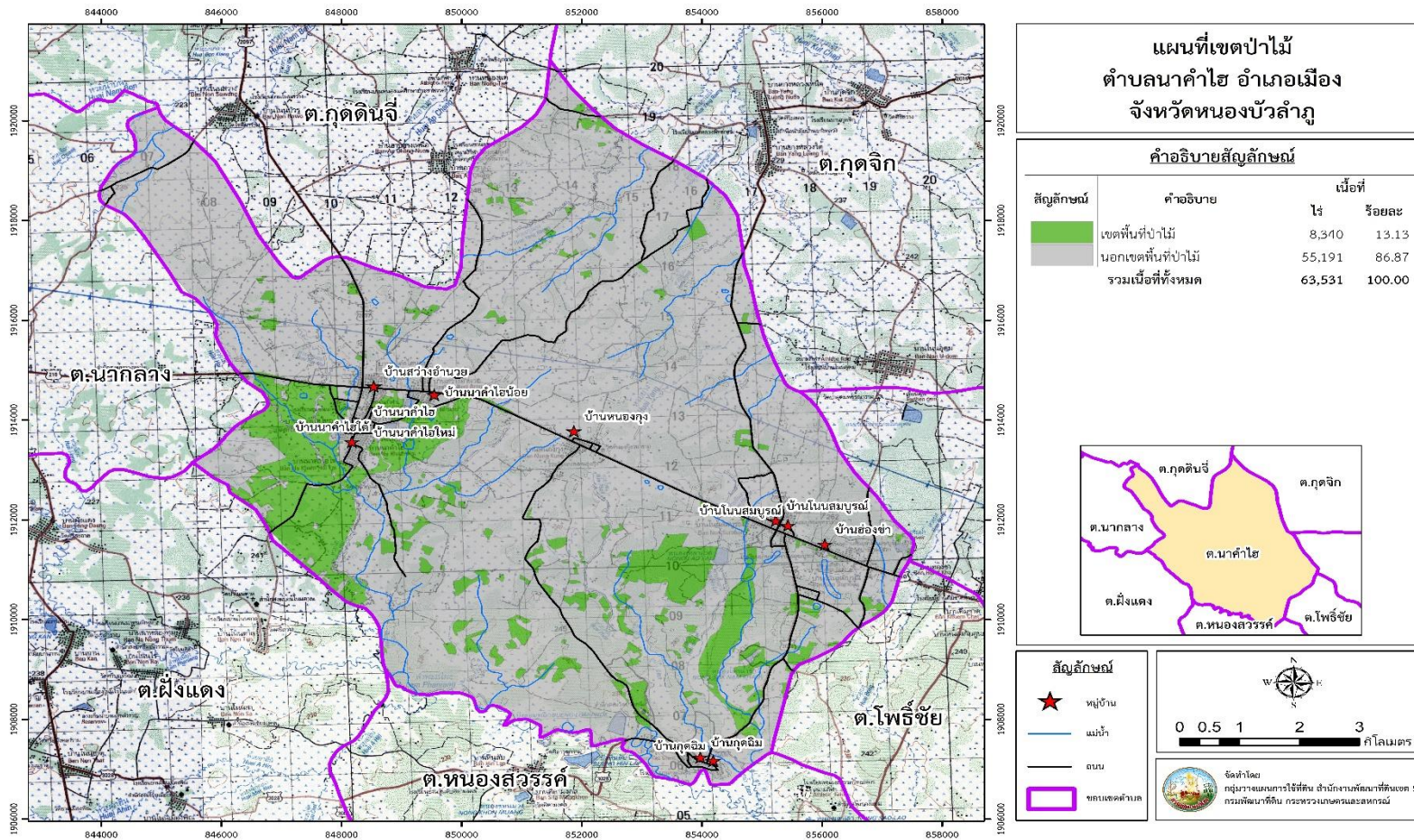
ตารางที่ 3-1 ป่าไม้ตามกฎหมาย

รายชื่อ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
ป่าสงวนแห่งชาติ		
เขตพื้นที่ป่าไม้	8,340	13.13
นอกเขตป่าไม้	55,191	86.87
รวมเนื้อที่	63,531	100.00

พื้นที่ป่าไม้ในพื้นที่ตำบลนาคำไฮ เป็นป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ เป็นป่าสาธารณประโยชน์ มี 1 แห่ง คือป่าโคกคึมเสาเหือน มีพื้นที่ 841 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 13.13 ของพื้นที่ตำบล พื้นที่ป่าส่วนใหญ่จะอยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ ครอบคลุมพื้นที่ 3 บ้านคือบ้านนาคำไฮใต้ บ้านนาคำไฮ บ้านโนนสมบูรณ์ ซึ่งป่าแห่งนี้แหล่งอาหารป่า เช่น เห็ด หน่อไม้ หวาย ป่าจึงมีความสำคัญในแง่สร้างระบบนิเวศที่ดีและเป็นแหล่งอาหารของชุมชน (แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ.2561-2565)

แผนการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ภาพที่ 3-1 แผนที่ป่าไม้ตามกฎหมาย ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

3.2 ททรัพยากรน้ำ

3.2.1 น้ำผิวดิน

- 1) แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ได้แก่ ลำพะเนียง ลำห้วยยาง ลำห้วยโปร่งนงเป่า ลำห้วยโสกปลาตุก ลำห้วยหนองกุดกึ่ง ลำห้วยฝาบাত্র ลำห้วยฮ่องซ่า ลำห้วยลำพะเนียง
- 2) การพัฒนาแหล่งน้ำ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยแม่เหียง อ่างเก็บน้ำทุ่งกอง อ่างเก็บน้ำห้วยลึก อ่างเก็บน้ำห้วยปง และมีบ่อน้ำในไร่นา จำนวน 161 บ่อ

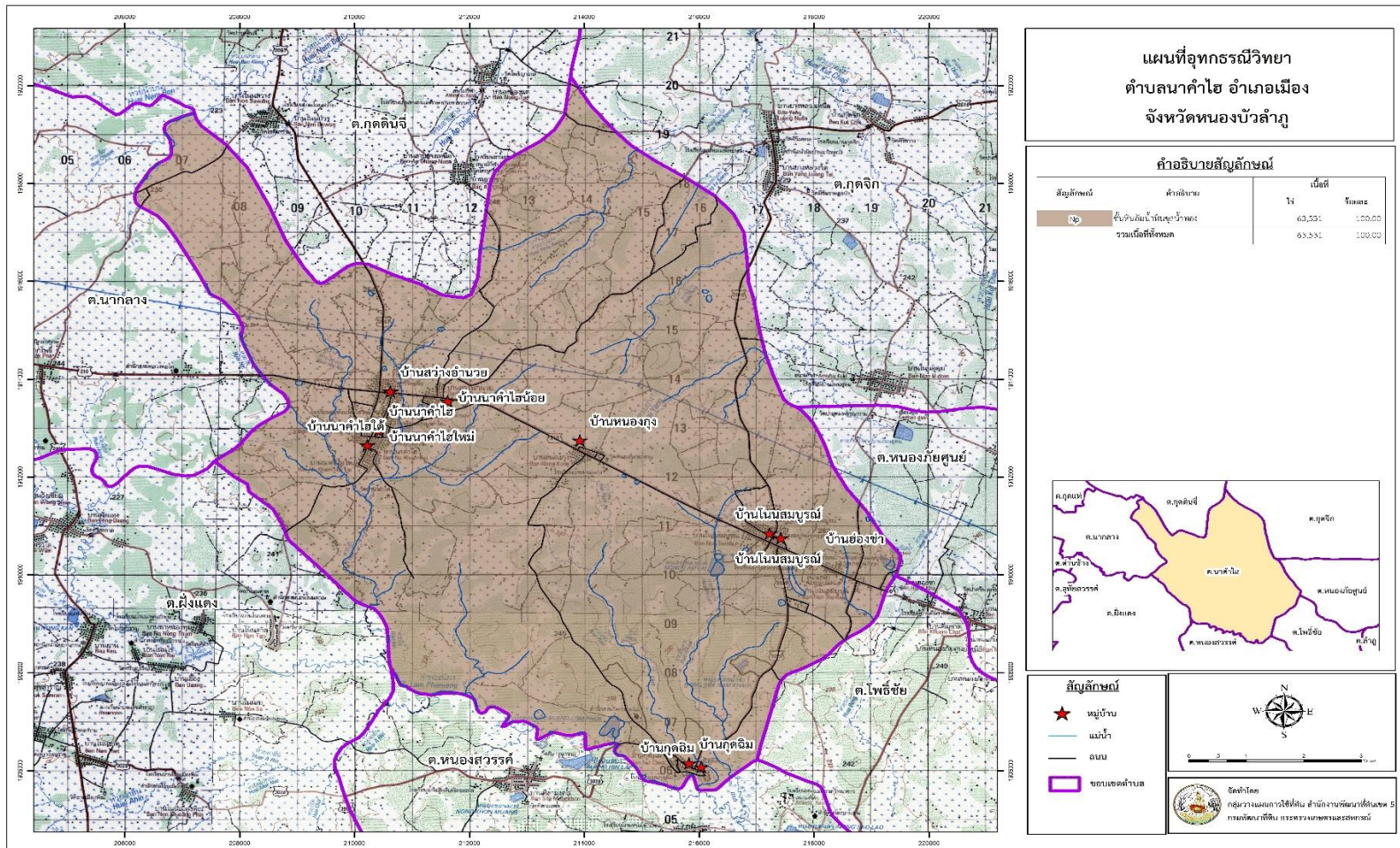
3.2.2 น้ำใต้ดิน

จังหวัดหนองบัวลำภูเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพน้ำบาดาลสูง และน้ำบาดาลเกิดจากหินให้น้ำชนิดคาร์บอเนต ถือเป็น “ธนาคารน้ำ” ที่สามารถขุดเจาะ พัฒนา น้ำบาดาลมาใช้ประโยชน์ในการอุปโภค-บริโภค และเกษตรกรรมได้เป็นจำนวนมาก โดยสามารถจัดหาและพัฒนาได้มากกว่า 20 ลบ.ม./ชั่วโมง และไม่ต่ำกว่า 2 ลบ.ม./ชั่วโมง โดยมีค่าเฉลี่ยระดับความลึกที่ 60 เมตร ปัจจุบันมีบ่อบาดาลในพื้นที่ในตำบลนาคำไฮมีการขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อการเกษตรกันอย่างแพร่หลาย ในทุกหมู่บ้าน เนื่องจากเกษตรกรประสบปัญหาภัยแล้งอย่างต่อเนื่อง จึงต้องใช้น้ำใต้ดินแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ตำบลนาคำไฮมีบ่อบาดาลกระจายอยู่ทุกหมู่บ้าน ประมาณ 11 แห่ง ลักษณะหินชั้นน้ำบาดาลเป็นหินน้ำพอง กลุ่มหินโคราช อยู่ในยุคไทรแอสซิก (Triassic) ลักษณะเป็นหินทราย สีน้ำตาลแดง มีซากหอยสองฝา หินกรวดมน ประกอบด้วยเม็ดกรวดของควอตซ์ ควอตซ์ไซด์ เซิร์ต หินอัคนีหินทรายแป้ง หินโคลน และหินปูนเป็นเลนส์ หินทรายสีน้ำตาลเม็ดละเอียดถึงปานกลาง สลับชั้นด้วยหินทรายแป้งปูนประสาน (กรมทรัพยากรธรณี, 2564) ดังรายละเอียดภาพที่ 3-2 ถึง ภาพที่ 3-3

แผนการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ภาพที่ 3-3 แผนที่ยุทธศาสตร์วิถียา ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

3.2.3 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ (watershed classification)

การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ (Watershed classification) ออกเป็นชั้น 5 ชั้น คือ 1 เอ, 1 บี, 2, 3, 4 และ 5 มีขึ้นเพื่อคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งด้านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์ป่าไม้ให้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารกับการทำเหมือง การใช้ที่ดินทำกินของราษฎรกับการใช้ที่ดินของหน่วยงานรัฐ

ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู แบ่งชั้นคุณภาพลุ่มน้ำออกเป็น 2 ชั้น ดังนี้

1. ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ 4 มีพื้นที่ 17,902 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 28.18

2. ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ 5 มีพื้นที่ 45,531 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 71.52

รวม พื้นที่ 63,531 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 100.00

ซึ่งรายละเอียดของชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ชั้นต่างๆมีดังนี้

พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4

หมายถึงพื้นที่ภายในลุ่มน้ำที่สภาพป่าได้ถูกบุกรุกแผ้วถางเป็นที่ใช้ประโยชน์ เพื่อกิจการพืชไร่เป็นส่วนใหญ่ โดยทั่วไปมีองค์ประกอบร่วมกัน ดังนี้

1) เป็นเนินเขาหรือชันบันไดหรือช่วงต่อระหว่างที่ราบลุ่มกับเชิงเขา หรือพื้นที่สองฝั่งลำน้ำที่ยังอยู่บนที่ดอน ซึ่งป่าที่ปกคลุมหรือที่เคยปกคลุมอยู่เป็นป่าผสมผลัดใบ ป่าเต็งรัง และ/หรือป่าละเมาะ

2) มีความลาดชันของพื้นที่โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 6-25 เปอร์เซ็นต์

3) มีลักษณะทางธรณีที่ประกอบด้วยหินหรือตะกอน ซึ่งกำเนิดดินที่ยากต่อการถูกชะล้าง

พังทลาย

4) ดินลึกถึงค่อนข้างลึก ความอุดมสมบูรณ์ ค่อนข้างสูง และมีสมรรถนะการพังทลายต่ำ

พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5

หมายถึงพื้นที่ภายในลุ่มน้ำซึ่งเป็นที่ราบหรือลุ่ม หรือเนินลาดเอียงเล็กน้อย แต่ส่วนใหญ่ป่าได้ถูกบุกรุกแผ้วถาง เพื่อใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรม โดยเฉพาะทำนา และกิจการอื่น โดยมีองค์ประกอบร่วมกัน ดังนี้

1) เป็นที่ราบ ที่ลุ่ม หรือเป็นเนินลาดเอียงเล็กน้อยสองฝั่งน้ำ ซึ่งส่วนใหญ่กลายเป็นสภาพ เป็นทุ่งนาแต่บางพื้นที่อาจยังเป็นป่าละเมาะ ป่าผสมผลัดใบ ป่าดงดิน หรือป่าเต็งรัง

2) ส่วนใหญ่ความลาดชันของพื้นที่โดยเฉลี่ยต่ำกว่า 5 เปอร์เซ็นต์

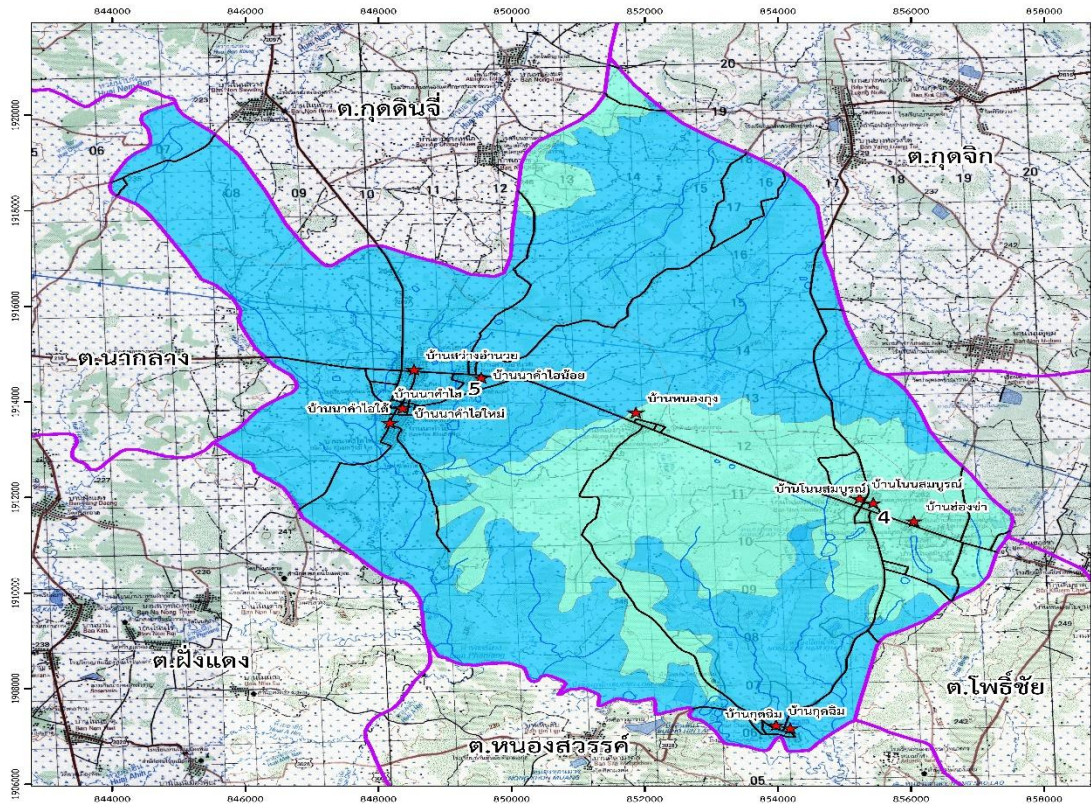
3) ลักษณะทางธรณีเป็นพวกดินตะกอน

4) ดินลึกถึงลึกมาก ความอุดมสมบูรณ์สูง และมีความคงทนต่อการถูกชะล้างพังทลาย

ตามข้อมูลแผนที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลนาคำไฮอยู่ใน ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ 5 เป็นพื้นที่ราบลุ่มใช้ทำนา (กรมทรัพยากรธรณี.2564) ดังรายละเอียดภาพที่ 3-4

แผนการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

แผนที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

คำอธิบายสัญลักษณ์

สัญลักษณ์	คำอธิบาย	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
4	ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 4	17,902	28.18
5	ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 5	45,629	71.82
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		63,531	100.00

สัญลักษณ์

- ★ หมู่บ้าน
- แม่น้ำ
- ถนน
- ขอบเขตตำบล

0 0.5 1 2 3 กิโลเมตร

จัดทำโดย
สำนักงานแผนที่ภูมิสารสนเทศ สังกัดกรมแผนที่ทหาร
กรมแผนที่ทหาร กรมการขนส่งทางบก

ภาพที่ 3-4 แผนที่ชั้นคุณภาพน้ำ ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

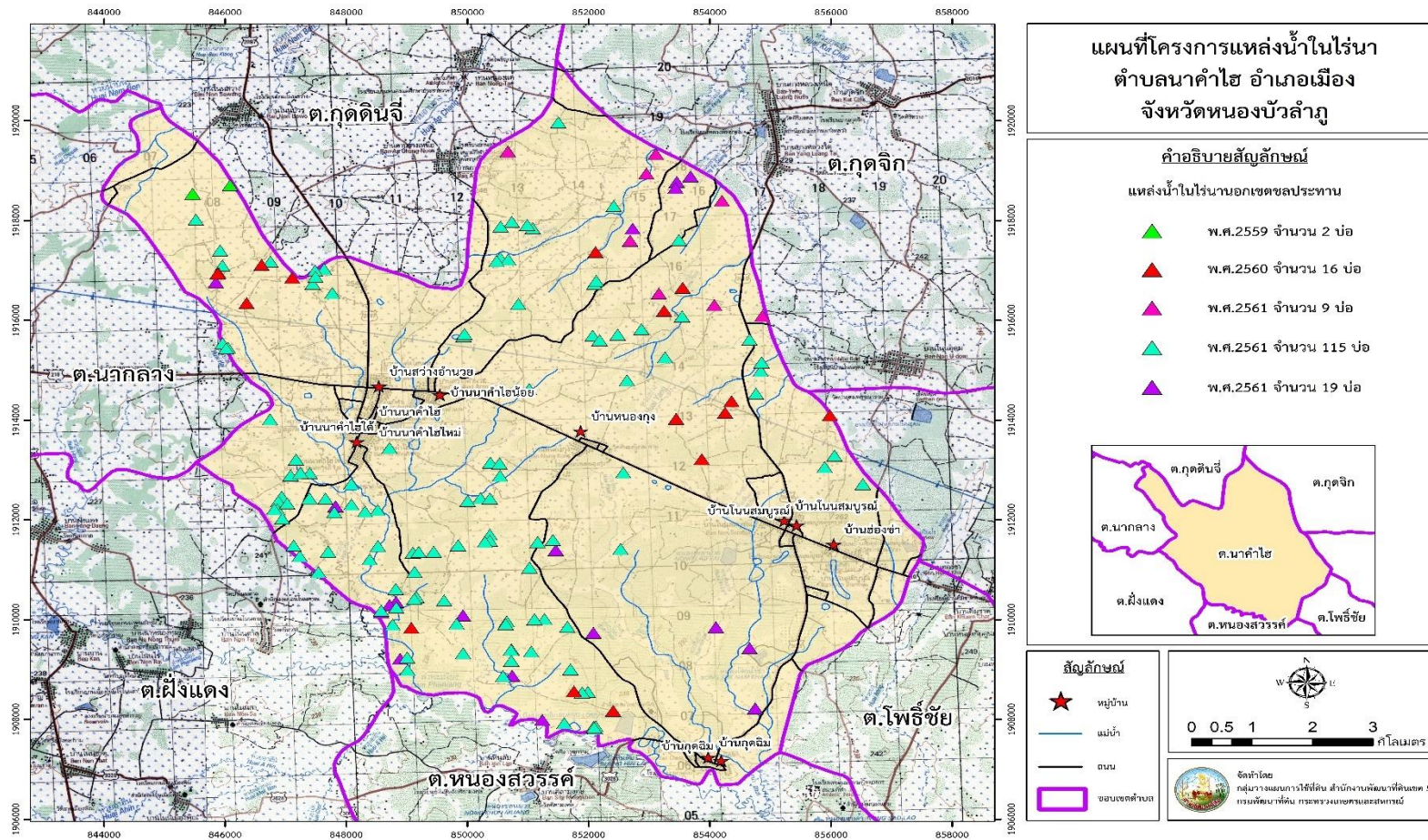
3.2.4 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

บ่อน้ำในไร่นาขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร ที่ดำเนินการก่อสร้างโดยกรมพัฒนาที่ดินและที่ดำเนินการขุดในพื้นที่ตำบลนาคำโฮ ตั้งแต่ ปี 2559-2563 มีจำนวนทั้งหมด 161 บ่อ กระจายอยู่ทุกหมู่บ้าน โดยปี 2562 มีการขุดบ่อมากที่สุด จำนวน 115 บ่อ มีรายละเอียดตามภาพที่ 3-5

ปี 2559	มีบ่อน้ำ	ทั้งหมด	จำนวน	2 บ่อ
ปี 2560	มีบ่อน้ำ	ทั้งหมด	จำนวน	16 บ่อ
ปี 2561	มีบ่อน้ำ	ทั้งหมด	จำนวน	9 บ่อ
ปี 2562	มีบ่อน้ำ	ทั้งหมด	จำนวน	115 บ่อ
ปี 2563	มีบ่อน้ำ	ทั้งหมด	จำนวน	19 บ่อ

แผนการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ภาพที่ 3-5 แผนที่แสดงที่ตั้งโครงการแหล่งน้ำในไร่นา ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

3.3 ทรัพยากรดิน

3.3.1 สถานภาพทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบด้วย 5 ชุดดิน ดังนี้คือ

1) ชุดดินตะกอนลำนํ้า (AC-pd,fl-sIA) เป็นดินลึกถึงลึกมาก มีลักษณะการสลับชั้นของเนื้อดิน ดินบนเป็นดินร่วนปนทราย หรือดินทรายปนดินร่วน สีนํ้าตาลเข้มหรือสีนํ้าตาลปนเทาเข้ม ปฏิกริยาดินเป็นกรด ปานกลาง (pH 6.0-7.0) ดินล่างเป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วนเหนียว อาจพบกรวดทรายปะปนในชั้นดินล่าง พบจุดประสีแดง สีแดงปนเหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงปานกลาง (pH 6.5-7.0) ข้อจำกัด ความอุดมสมบูรณ์ต่ำและเป็นดินเนื้อหยาบ รวมทั้งอาจมีความเสี่ยงเรื่องนํ้าท่วม ความลาดชัน 0-5 เปอร์เซ็นต์ มีพื้นที่ 114 ไร่ หรือร้อยละ 0.10 ของพื้นที่ตำบล

2) ชุดดินชุมแพ (Cpa-ctA) วัตถุต้นกำเนิดดิน ตะกอนนํ้าพาที่ขังอยู่บนหินตะกอน การระบายนํ้า ค่อนข้างเร็วถึงเร็ว ลักษณะสมบัติของดิน เป็นดินลึกมาก ดินบนเป็นดินร่วน ดินร่วนปนดินเหนียว หรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง สีนํ้าตาลปนเทาหรือนํ้าตาล ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้งหรือดินเหนียว สีเทาปนนํ้าตาลอ่อนหรือเทาปนชมพู พบจุดประสีนํ้าตาลปนเหลืองหรือสีนํ้าตาล ปนแดงตลอด ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงปานกลาง (pH 5.5-7.0) ในดินบน และเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.5-6.5) ในดินล่าง มีความลาดชัน 0-2 % พบชั้นวัตถุต้นกำเนิดดินพวกหินทรายแป้งในช่วงความลึก 100-150 ซม. มีพื้นที่ ทั้งหมด 6,869 ไร่ หรือร้อยละ 10.81 ของพื้นที่ตำบล

3) ชุดดินคําบง (Kg; tks-lsB) วัตถุต้นกำเนิดดิน เกิดจากการผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือเคลื่อนย้ายมาเป็น หินตะกอนเนื้อหยาบ พวกหินทรายหรือหินในกลุ่ม การระบายนํ้า ดีถึงค่อนข้างมากเกินไป ปานกลางถึงดี ลักษณะสมบัติของดิน เป็นดินลึกมาก ดินบนเป็นดินร่วนปนทราย สีนํ้าตาลเข้ม ดินล่างเป็นทรายปนดินร่วน ความลึก 100-150 ซม. ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงปานกลาง (pH 6.0-7.0) ในดินบน และเป็นกรด ถึงปานกลาง (pH 6.0-8.0) ข้อจำกัด ดินเป็นทรายจัด ความสามารถในการอุ้มนํ้าต่ำ ธาตุอาหารพืชในดินถูกชะล้างได้ง่าย มีความลาดชัน 1-12 % มีพื้นที่ 4,578 ไร่ หรือร้อยละ 7.21 ของพื้นที่ตำบล

4) ชุดดินเขมราษฎร์ (Kmr-col-sIB/csuB) ลักษณะและสมบัติดิน เป็นดินลึก ดินบนเป็นดินทรายปนดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย สีนํ้าตาลหรือสีนํ้าตาลเข้ม ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย สีนํ้าตาลหรือสีนํ้าตาลอ่อน และเป็นดินเหนียวหรือดินเหนียวปนทรายแป้ง สีเทาปนชมพูหรือสีเทาในดินล่างลึกลงไป ภายในความลึก 100 ซม. จากผิวดิน มักพบจุดประสีแดงและศิลาแลงอ่อนภายใน 150 ซม. จากผิวดิน จะพบชั้นหินผุและหินพื้น (weathering siltstone และ siltstone) ที่ระหว่างความลึก 100-150 ซม. ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.0-6.5) ในดินบนและเป็นกรดจัดมาก (pH 4.5-5.0) ในดินล่าง ความลาดชัน อยู่ระหว่าง 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีพื้นที่ 1,074 ไร่ หรือร้อยละ 1.69 ของพื้นที่ตำบล

5) ดินชุดเขมราษฎร์ที่เป็นดินร่วนหยาบ (Kmr-hb-sIB/csub) เป็นดินลึก ดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ดินคําบงที่มีธาตุเป็นต่างมาก ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงกรดปานกลาง (pH 5.5-6.0) ดินล่าง

เป็นดินร่วนเหนียวปนทราย การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เสี่ยงต่อการน้ำ มีความลาดชัน 1-5 เปอร์เซ็นต์ มีพื้นที่ 4,978 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.84 ของพื้นที่ตำบล

6) ดินชุดชุมพล (Pho-slB/csub) เป็นดินลึก ดินบนเป็นดินร่วนถึงดินร่วนปนทราย สีน้ำตาลหรือน้ำตาลเข้ม ดินล่างเป็น ดินร่วนเหนียวปนทราย สีน้ำตาลหรือน้ำตาลอ่อน สีเทาปนชมพูหรือเทาในชั้นดินล่างลึกลงไป มักพบจุดประสีแดงและศิลาแลงอ่อน (plinthite) ในชั้นดินล่าง ปฏิกริยาดินเป็นกรด จัดมากถึงเป็นกรดเล็กน้อย(pH 5.0-6.5) ในดินบน และเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นด่างปานกลาง (pH 6.5-8.0) ในดินล่าง ข้อจำกัด ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ ความลาดชัน 1-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 40,534 ไร่ หรือร้อยละ 63.80 ของพื้นที่ตำบล

7) พื้นที่ชุมชนและสิ่งก่อสร้าง มีพื้นที่ 3,712 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.84

8) พื้นที่แหล่งน้ำ 1,673ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 2.63

โดยสรุปดินในพื้นที่ตำบลนาคำไฮส่วนใหญ่เป็นชุดดินชุมพล คิดเป็นร้อยละ 63.80 ของพื้นที่ตำบล ชุดดินพลมีคุณสมบัติดินร่วนปนทราย มักพบจุดประสีแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรด จัดมากถึงเป็นกรดเล็กน้อย(pH 5.0-6.5) ในดินบนล่าง ข้อจำกัด ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ ซึ่งรายละเอียดของกลุ่มชุดดินและคุณสมบัติดินชุดต่าง ๆ ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-2 ถึง 3-3 และภาพที่ 3-6 ถึงภาพที่ 3-7

ตารางที่ 3-2 หน่วยแผนที่ดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

หน่วยแผนที่ดิน	คำอธิบาย	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
AC- pd,ft-sIA	ความอุดมสมบูรณ์ต่ำและเป็นดินเนื้อหยาบปฏิกิริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นกลาง (pH 6.5-7.0)	114	0.18
Cpa-fl-IA	เป็นดินลึกมาก ดินบนเป็นดินร่วน หรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง บนเป็นดินร่วน ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์	39	0.12
(Kg-,tkS-lsB)	เป็นดินลึกมาก ดินบนเป็นดินร่วนปนทราย สีน้ำตาลเข้ม ดินล่างเป็นทรายปนดินร่วน ดินถูกชะล้างได้ง่าย	3,078	5.22
(Kmr-col-sIB/csuB)	ความอุดมสมบูรณ์ต่ำเป็นดินลึก ดินบนเป็นดินทรายปนดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย สีน้ำตาลหรือสีน้ำตาลเข้ม ดินเป็นกรดจัด ความลาดชัน 1-5 เปอร์เซ็นต์	1,074	1.69
(Pho-sIB/csub)	ความอุดมสมบูรณ์ต่ำเป็นดินลึก ดินบนเป็นดินร่วนถึงดินร่วนปนทราย เสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ ล่าง ปฏิกิริยาดินเป็นกรด จัดมากถึงเป็นกรดเล็กน้อย(pH 5.0-6.5) ในความลาดชัน 1-5 เปอร์เซ็นต์	40,534	63.80
พื้นที่ชุมชนและสิ่งก่อสร้าง		3,712	5.84
พื้นที่แหล่งน้ำ		1,673	2.63
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		63,531	100.00

ที่มา: กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน (2562)

ตารางที่ 3-3 สมบัติดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

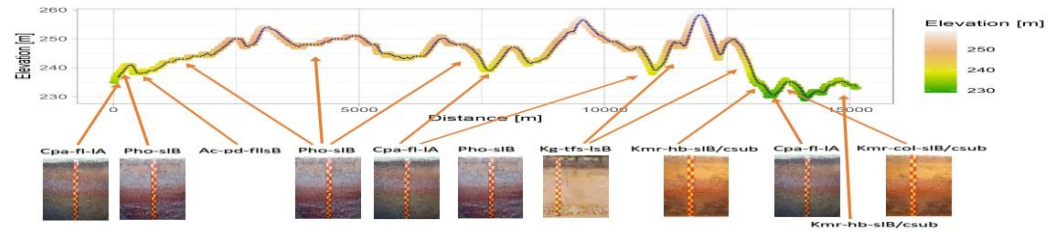
หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน	การระบายน้ำ	CEC (meq/g)	BS (%)	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์	ความอุดม	เนื้อที่	
										ไร่	ร้อยละ

แผนการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

	(%)		(P ₂ O ₅)	(K ₂ O)	สมบูรณ์ของดิน						
Ac-pd,ft-sIA	0-5	ค่อนข้างเลว	<3-5	<35	50-100	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	114	018
Cpa-ft-lA	0-2	ค่อนข้างเลวถึงเลว	<3-5	<50	>100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	6,869	10.81
Kg-tks-lsB	2-5	ดีมาก	<3-5	<50	50-100	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	4,578	7.21
Kmr-col-sIB	2-5	ค่อนข้างเลวถึงดีปานกลาง	<3-5	<35	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	1,074	1.69
Kmr-,col-sIB/csub	1-5	ค่อนข้างเลว	<3-5	<35	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	4,978	7.84
Pho-sIB/csub	1-5	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	<3-5	<50	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	40,534	63.80
พื้นที่ชุมชนและสิ่งก่อสร้าง										3,712	5.84
พื้นที่แหล่งน้ำ										1,673	2.63
รวมเนื้อที่ทั้งหมด										63,531	100.00

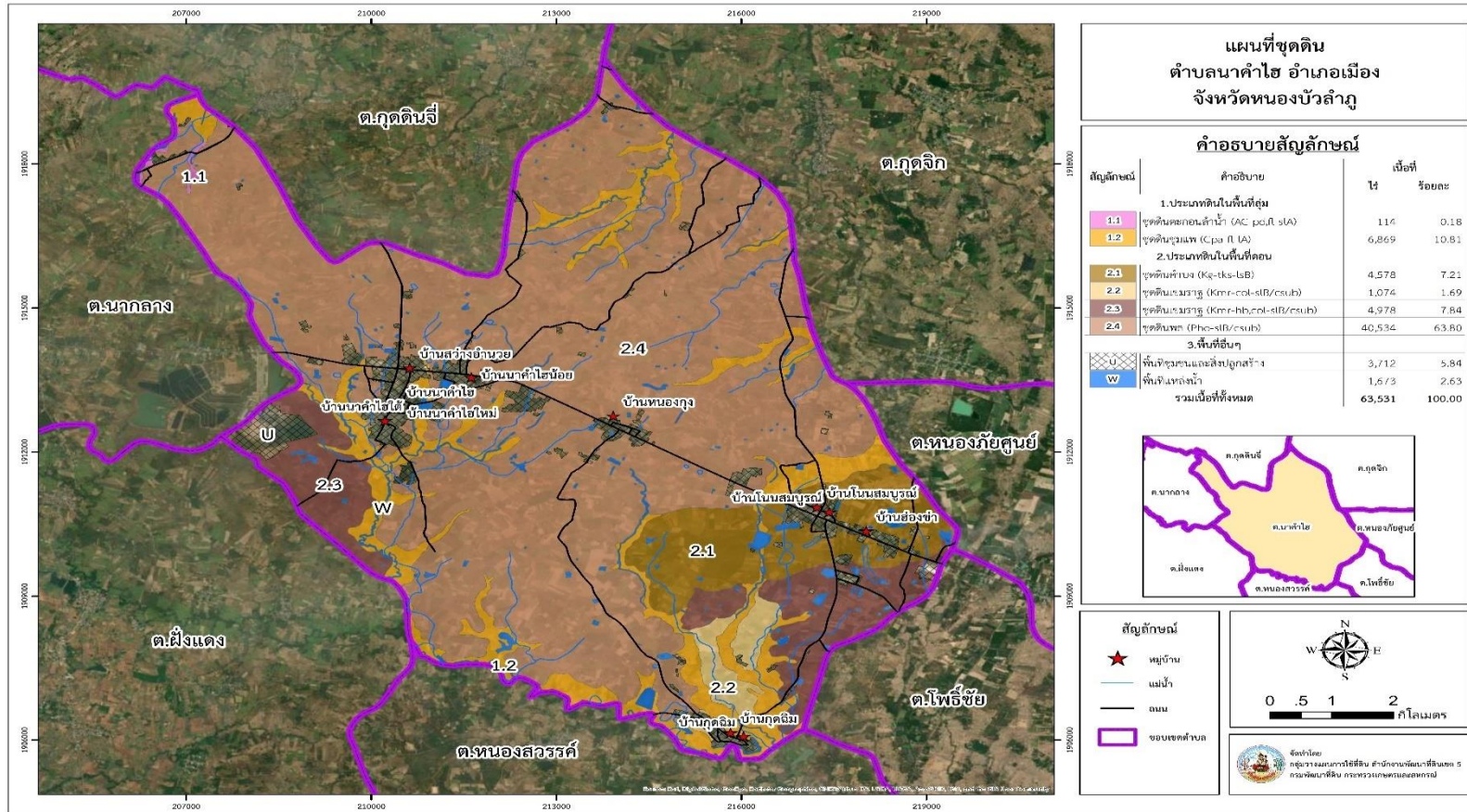
ที่มา: กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน (2562)

ภาพที่ 3-6 สภาพภูมิประเทศและชุดดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

แผนการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ภาพที่ 3-7 แผนที่เขตดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

3.3.2 การชะล้างพังทลายของดิน

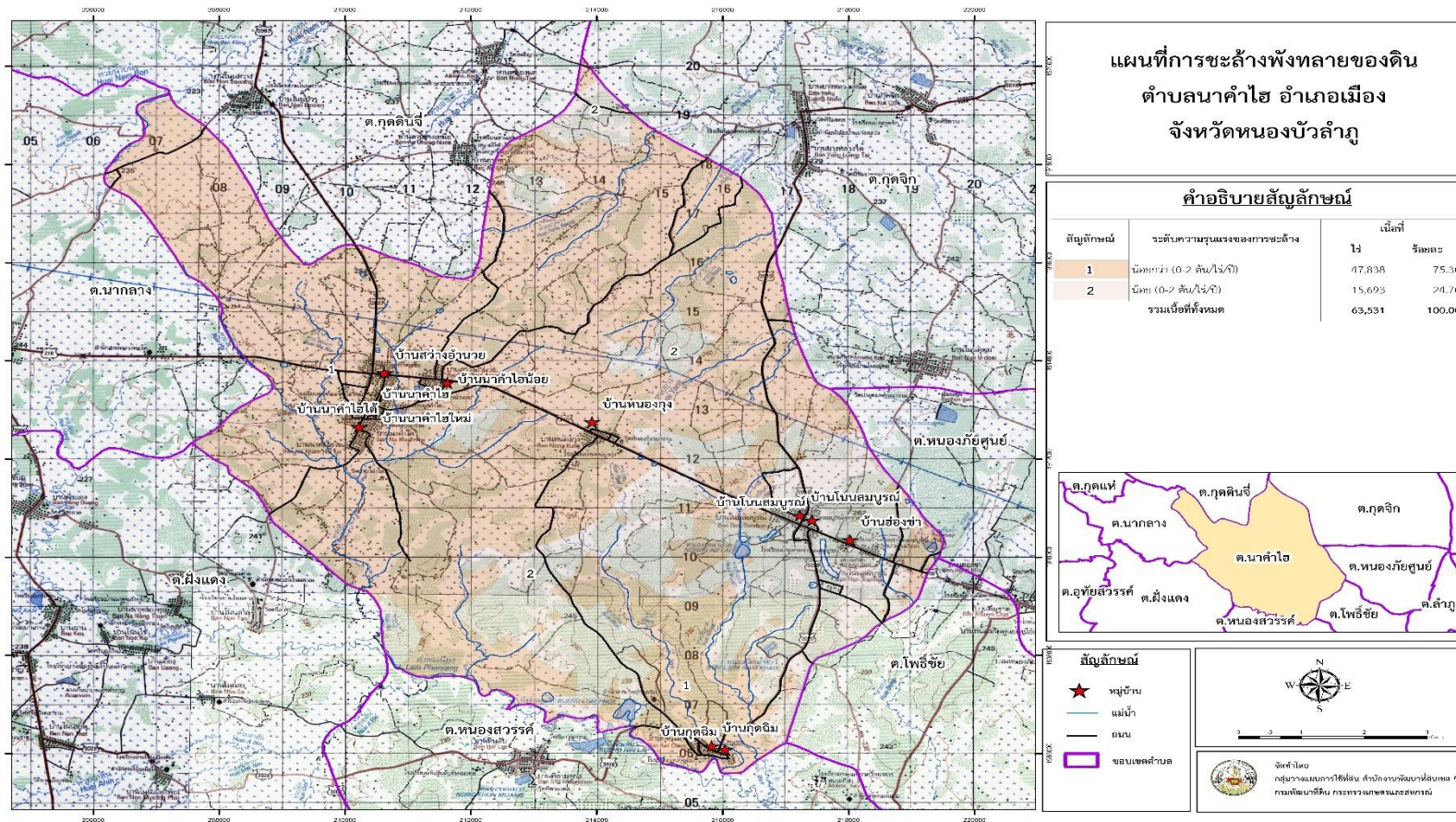
จากการประเมินการชะล้างพังทลายของดินโดยใช้สมการการสูญเสียดินสากล (Universal Soil Loss Equation; USLE) ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีการชะล้างพังทลายของดินน้อย อัตราการสูญเสียดิน ประมาณ 0-2 ตันต่อไร่ต่อปี อัตราการสูญเสียดินพื้นที่ตำบลนาคำไฮอยู่ในอัตราต่ำเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-4 และภาพที่ 3-8

ตารางที่ 3-4 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

การชะล้างพังทลายของดิน	การสูญเสียดิน (ตัน/ปี)	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
น้อยมาก (0-2 ตัน/ไร่/ปี)	-	47,838	75.30
น้อย (2-5 ตัน/ไร่/ปี)	-	15,693	24.70
รวม	-	63,531	100.00

แผนการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ภาพที่ 3-8 แผนที่การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

3.3.3 ทรัพยากรดินปัญหาในตำบลนาคำไฮ

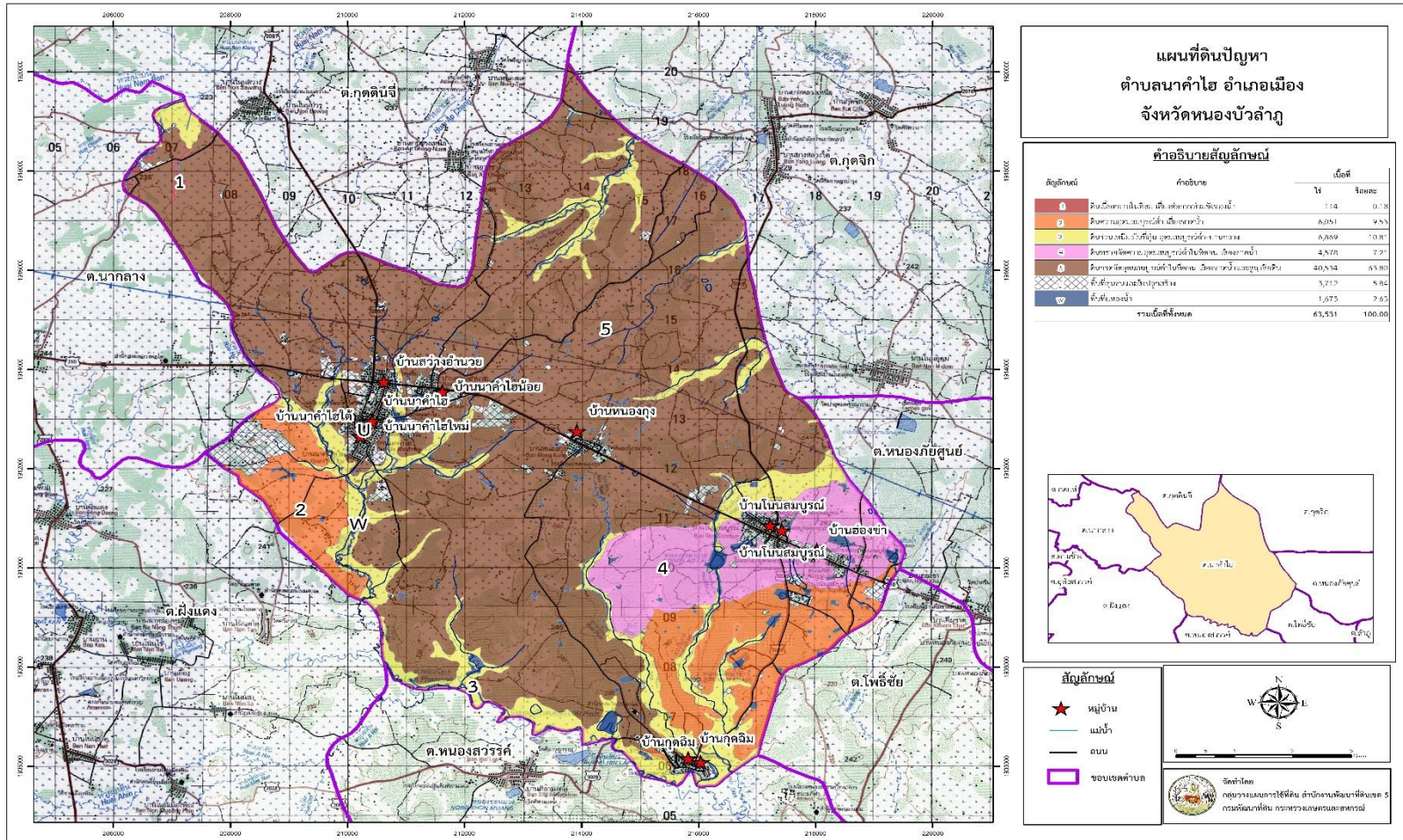
ลักษณะทรัพยากรดินในตำบลนาคำไฮส่วนใหญ่เป็นดินทรายจัดอยู่ในชุดดินชุมพลและชุมแพเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นชุดดินค้ำบัง และ เขมราฐ ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มดินทรายและดินร่วนปนทรายทำให้สภาพดินในตำบลเป็นดินมีปัญหาด้านความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ดินไม่อุ้มน้ำมีความเสี่ยงในขาดแคลนน้ำ สภาพดินไม่เหมาะสมในการเจริญเติบโตของพืช จึงส่งผลกระทบต่อผลผลิตพืชอยู่ในระดับต่ำซึ่งสามารถแยกปัญหาดินตามลักษณะสภาพแผนที่ดินดังรายละเอียดในตารางที่ 3-5 และภาพที่ 3-9

ตารางที่ 3-5 แผนที่ดินปัญหาตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

คำอธิบาย	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
ดินเนื้อหยาบที่ลุ่มเสี่ยงต่อน้ำท่วม	114	0.18
ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เสี่ยงต่อการขาดน้ำ	6,051	9.53
ดินร่วนเหนียวในที่ลุ่ม	6,869	10.81
ดินทรายจัด ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	4,578	7.21
ดินกรดจัด ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เสี่ยงต่อการขาดน้ำ	40,534	63.80
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	3,712	2.63
พื้นที่แหล่งน้ำ	1,673	2.63
รวม	-	63,531
		100.00

แผนการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ภาพที่ 3-9 แผนที่ดินปัญหา ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1. หลักการ

กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ

- 1) พื้นที่ (Area)
- 2) หน้าที่ขององค์กร หรือภารกิจ (Function)
- 3) ความร่วมมือ (Participation)

การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนาคำไฮ โดยมีผู้เข้าประชาคมประกอบด้วย รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาคำไฮ เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลนาคำไฮ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน หมอдинอาสาและเกษตรกร ได้ร่วมเวทีประชาคมเสนอปัญหาและความต้องการรวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรของตำบล ซึ่งจากการจัดเวทีประชาคม พบว่า พื้นที่ตำบลนาคำไฮมีปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตประชาชนในชุมชนโดยรวมมีดังนี้

- 1) ปัญหาทรัพยากรดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- 2) ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
- 3) ปัญหาการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร
- 4) ปัญหาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ

จากสาระสำคัญใน 4 ประการ ดังกล่าว แผนการใช้ที่ดินตำบลจะต้องจัดทำขึ้นโดยมี “กิจกรรมตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน หรือเกษตรกรแต่ละราย รวมทั้งตอบสนองต่อแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ตรงตามอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน และโดยความร่วมมือของส่วนราชการต่างๆ

4.2 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2564 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.2.1 ปัญหาหลักของตำบลนาคำไฮ คือ

- 1) ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
- 2) ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ดินมีสภาพเป็นทราย ดินเป็นกรด ดินแน่นไม่อุ้มน้ำ
- 3) ปัญหาผลผลิตทางการเกษตรต่ำ เช่น ผลผลิตข้าว ประมาณ 390-420 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตอ้อย ประมาณ 8-12 ตันต่อไร่
- 4) ปัญหาการใช้สารเคมีทางการเกษตร เช่น การใช้สารกำจัดวัชพืชในพืชไร่ ในไร่อ้อย นาข้าว เนื่องจากตำบลนาคำไฮมีพื้นที่ปลูกอ้อยเป็นจำนวนมากการใช้สารกำจัดวัชพืชจึงมากตามไปด้วย
- 5) ปัญหาต้นทุนการผลิตทางการเกษตรสูง
- 6) ปัญหาการปลูกพืชเชิงเดี่ยว

- 7) ปัญหาขาดแหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่เช่น อ้อย มันสำปะหลัง
- 8) ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตรกรรม
- 9) ปัญหาเกษตรกรรุ่นใหม่ไม่นิยมประกอบอาชีพเกษตรตามรอยพ่อแม่จึงทำให้ขาดผู้สืบ

สานอาชีพเกษตรกรรม

4.2.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และเทศบาลตำบลนาคำไฮ มีความต้องการ 3 ประการ คือ 1) ต้องการแก้ไขปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ดินเสื่อมโทรม ดินทราย 2) ต้องการแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร 3) การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการปรับปรุงดิน การผลิตการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ต่างๆ การอนุรักษ์ดินและน้ำ

- 1) การแก้ไขปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ดินมีความเสื่อมโทรม

จากการวิเคราะห์สภาพดินในพื้นที่ตำบลนาคำไฮ พบว่า ดินส่วนใหญ่อยู่ในชุดดิน ชุมพล (Pho-sIA/csub) รองลงมา เป็นชุดดินชุมแพ (Cpa-ft-IA) ชุดดินเขมราษฎร์ (Kmr) ซึ่งลักษณะสภาพดินชุดดังกล่าวเป็นดินทราย และดินร่วนปนทรายสีน้ำตาล มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ปัญหาดินเป็นทราย ดินไม่อุ้มน้ำ มีความเสี่ยงในการขาดน้ำ ขาดแร่ธาตุอาหารหลักและธาตุอาหารรองรวมทั้งขาดอินทรีย์วัตถุและปฏิกิริยาของดินส่วนใหญ่มีสภาพเป็นกรดจัดไม่เหมาะสมในการเจริญเติบโตของพืชจึงส่งผลทำให้ผลผลิตต่ำ ดังนั้นควรปรับสภาพดินให้มีสภาพความอุดมสมบูรณ์โดยการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยหมัก ปอเทือง รวมถึงการรณรงค์เกษตรกรปลูกพืชเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดินและปรับสภาพเป็นกรดต่างของดินให้มีความเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืชเพื่อเพิ่มศักยภาพดินและเพิ่มผลผลิตพืชให้สูงขึ้น

- 2) การแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนน้ำ

ตำบลนาคำไฮเป็นพื้นที่ที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำเช่นเดียวกับหลายพื้นที่ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู โดยเฉพาะลักษณะคุณสมบัติดินเป็นดินทรายเสี่ยงต่อการขาดน้ำในสภาวะฝนทิ้งช่วง การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำในไร่นาของเกษตรกรแต่ละครัวเรือนจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพราะ น้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการเกษตร สำหรับโครงการของกรมพัฒนาที่ดินที่จะแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ตำบลนาคำไฮ คือ การก่อสร้างบ่อน้ำในไร่นา ขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร โดยขนาดของบ่อใช้เนื้อที่ ประมาณ 3 งาน ความกว้างของบ่อประมาณ 18 เมตร ความยาวประมาณ 34 เมตร ความลึกของบ่อ ประมาณ 2.5-3 เมตร ขนาดของบ่อผันแปรตามพื้นที่ ซึ่งการขุดบ่อนี้เป็นการแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนน้ำให้กับเกษตรกรเป็นการบรรเทาฝนทิ้งช่วงในระยะเวลาสั้นและไม่สามารถใช้ในพื้นที่เกษตรจำนวนมาก โดยเกษตรกรสามารถส่งคำร้องขอบ่อน้ำมาที่สถานีพัฒนาที่ดินหนองบัวลำภูหรือส่งคำร้องผ่านหมอดินอาสาในพื้นที่เพื่อเข้ารับการขุดบ่อน้ำซึ่งเกษตรกรจะเสียค่าใช้จ่ายในการขุดบ่อน้ำเพียง 2,500 บาท

อนึ่ง บ่อน้ำในไร่นา มิได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำมาใช้ในการทำนา แต่เป็นการบรรเทาปัญหาภัยแล้งในช่วงที่ขาดแคลนน้ำเท่านั้น จากการตรวจสอบบ่อน้ำในไร่นาที่ขุดบ่อตั้งแต่ ปี 2558 -2563 มีจำนวน 161 บ่อ (ตารางที่ 4-1 และภาพที่ 4-1)

อย่างไรก็ตาม กรณีปัญหาการขาดแคลนน้ำนั้นได้มีข้อเสนอจากชุมชน ผู้ร่วมประชาคมได้เสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ในปี 2565 ดังนี้

- 2.1 การพัฒนาแหล่งน้ำ

- 2.1.1 โครงการขุดลอกลำห้วยไฮ
  - 2.1.2 โครงการก่อสร้างฝายน้ำล้นห้วยโจด
  - 2.1.3 โครงการก่อสร้างฝายน้ำล้นห้วยไฮ
  - 2.1.4 โครงการขุดสระเพื่อการเกษตร
  - 2.1.5 โครงการบริหารจัดการน้ำ
- 2.2 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

แผนการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานที่สถานีพัฒนาที่ดินหนองบัวลำภูได้ดำเนินการขุดในพื้นที่ตำบลนาคำไฮ ตั้งแต่ ปี 2558 - ปี 2563 สามารถช่วยบรรเทาปัญหาภัยแล้งให้กับเกษตรกรได้ จำนวน 161 บ่อ จากภาพจะเห็นได้ว่าแหล่งน้ำในไร่นากระจายอยู่ทั่วไปเป็นบ่อขนาดเล็กเพื่อใช้ในการเกษตรในครัวเรือน สามารถใช้ปลูกพืชผัก ไม้ผลบนขอบบ่อ ใช้เลี้ยงปลาเป็นอาหารในครัวเรือน ซึ่งจุดก่อสร้างแหล่งน้ำกระจายอยู่ทั่วทุกหมู่บ้านดังตารางที่แนบมานี้

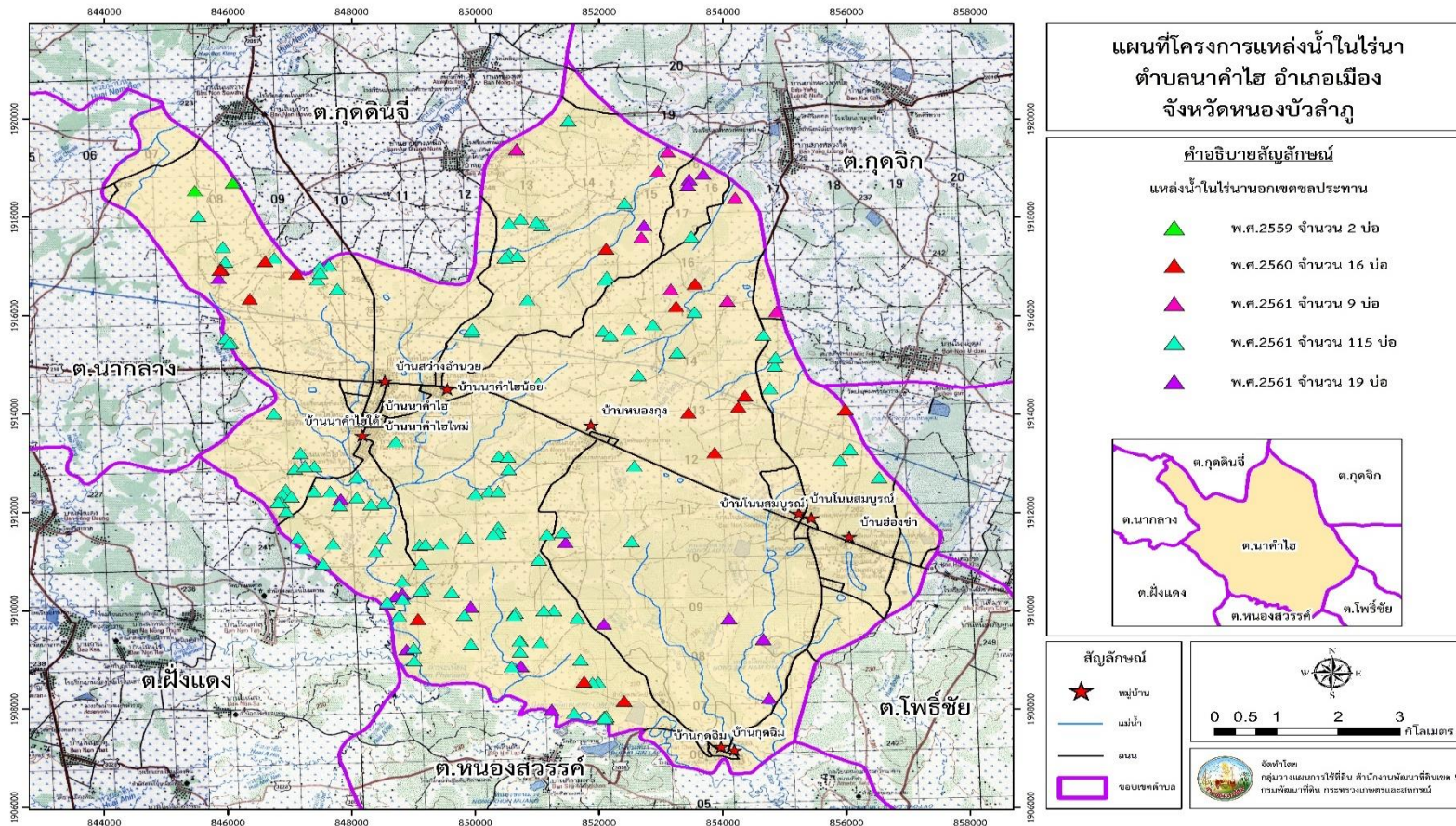
ตารางที่ 4-1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ปี พ.ศ.	จำนวน (บ่อ)
2559	2
2560	16
2561	9
2562	115
2563	19
รวม	161

ที่มา:กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 (2564)

แผนการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ภาพที่ 4-1 โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

3) ต้องการแก้ไขปัญหาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ

จากการประชุมประชาคมเกษตรกรให้ความเห็นว่า ผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าว ผลผลิตเพียง 380 กิโลกรัมต่อไร่ โดยเฉพาะนาดอน เพราะเป็นพื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าว ผลผลิตข้าวจึงต่ำ ปัญหาผลผลิตข้าวต่ำเนื่องจาก การทำนาแบบหว่านทำให้มีวัชพืชขึ้นปกคลุมจำนวนมาก ข้าวแตกกอไม่ ไม่มีการปรับปรุงบำรุงดินในนาข้าว ขาดการดูแลเอาใจใส่ ส่วนผลผลิตอ้อยต่อไร่ได้รับประมาณ 12 ตันต่อไร่ ไร่ต่ออ้อยได้ไม่เกิน 2 ตอ เพราะผลผลิตอ้อยต่ำมากจนไม่คุ้มค่ากับการลงทุนเซ การปลูกอ้อยเกษตรกรไม่ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์ ทำให้สภาพดินเสื่อมโทรม ขาดแร่ธาตุอาหารรอง ขาดน้ำ ประกอบกับเกษตรกรขาดความรู้ในการปรับปรุงดิน ปัญหาดังกล่าวมานี้จึงส่งผลให้ผลผลิตพืชของตำบลนาคำไฮต่ำ รายได้ต่ำส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตเกษตรกร เกิดปัญหาหนี้สินตามมา เป็นปัญหาต่อเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัด จากประเด็นปัญหาดังกล่าวรัฐควรพัฒนาองค์ความรู้ด้านการเกษตร ควรอบรมถ่ายทอดความรู้ด้านการปรับปรุงดินให้กับเกษตรกร การปลูกอ้อยให้ได้ผลผลิตสูง การปลูกข้าวให้ได้คุณภาพดีและจัดหาแหล่งสำหรับเกษตรกรแต่ละแปลง ส่งเสริมการขุดบ่อในไร่นานอกเขตชลประทานให้กับเกษตรกรที่สนใจหรือขุดบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร

ผลจากการจัดทำประชาคมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 6 ประการ คือ

- 1.1) วัตถุประสงค์กำเนิดดินเป็นหินทราย
- 1.2) การชะล้างหน้าดิน
- 1.3) ดินเสื่อมโทรม

1.4)) เกษตรกรขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาที่ดิน

- 1.5) ปริมาณน้ำฝนตกน้อย
- 1.6) น้ำขาดแคลน

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 2 ประการ คือ

- 2.1) การปรับปรุงบำรุงดิน
- 2.2) การจัดหาแหล่งน้ำ

3) สภาวะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 4 ประการ คือ

- 3.1) ความเสื่อมโทรมของดินทั้งทางด้านกายภาพ/เคมี/ชีวภาพ
- 3.2) ขาดแคลนน้ำอุปโภค/บริโภค
- 3.3) ราคาผลผลิตต่ำ
- 3.4) ราคาปัจจัยการผลิตสูง

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 4 ประการ คือ

- 4.1) ผลผลิตพืชต่ำ
- 4.2) ต้นทุนสูง
- 4.3) เกษตรกรมีรายได้น้อย
- 4.4) เกิดสภาวะหนี้สินสูง

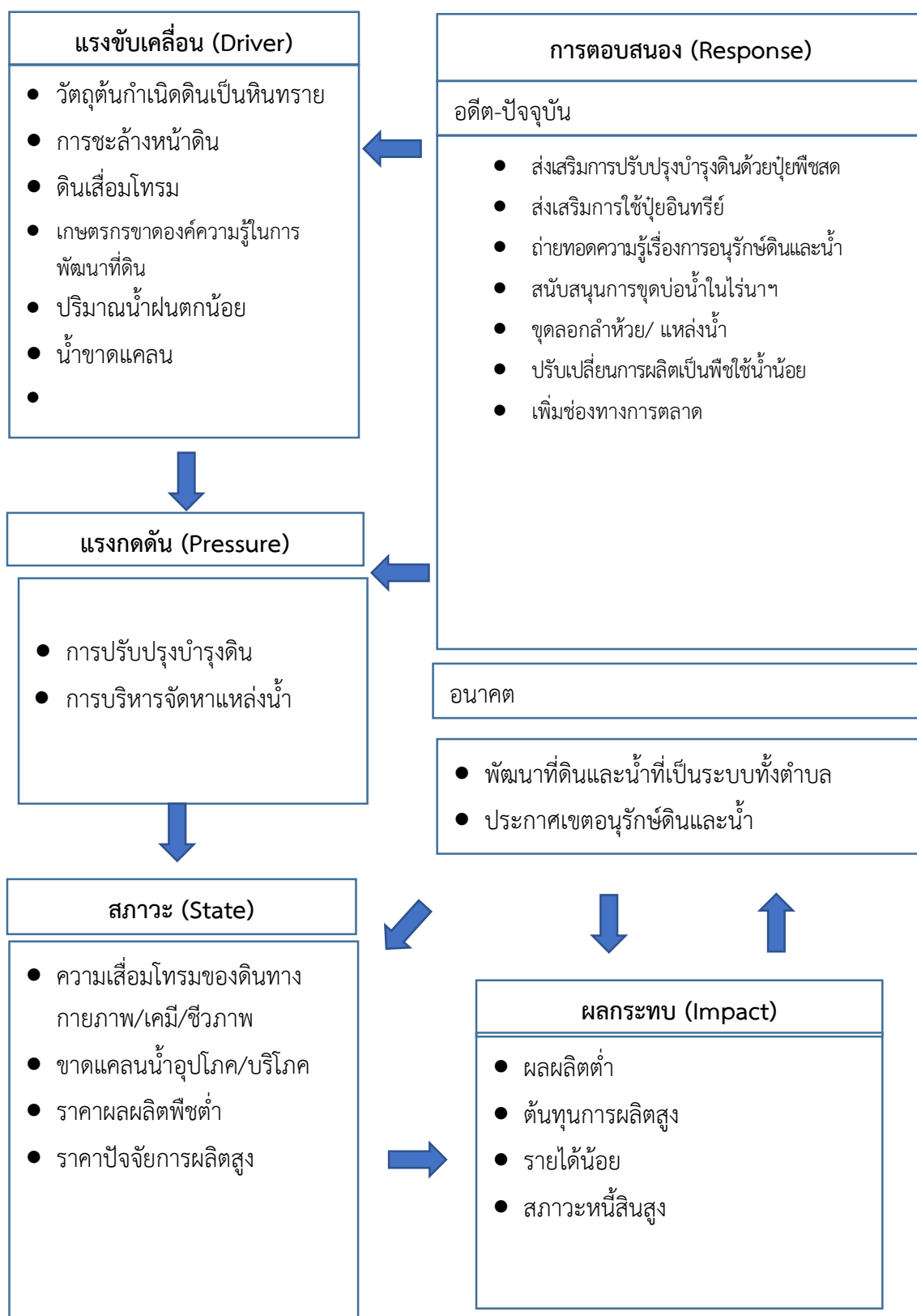

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มี 6 ประการดังนี้
อดีต-ปัจจุบัน

- 5.1) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก
- 5.2) อบรมถ่ายทอดความรู้ด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- 5.3) ก่อสร้างบ่อน้ำไร่นา
- 5.4) ขุดลอกลำน้ำ/คลองส่งน้ำ/แหล่งน้ำ
- 5.5) ปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชใช้น้ำน้อย
- 5.6) เพิ่มช่องทางการตลาด

อนาคต

- (1) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล
  - (2) ประกาศเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ
- ภาพการวิเคราะห์ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดในภาพที่ 4-2

ภาพที่ 4-2 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง หนองบัวลำภู

4.3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีระบบการปลูกพืช ดังนี้

4.3.1 พื้นที่ลุ่มจะปลูกพืชต่าง ๆ ดังนี้

1) ปลูกข้าวนาปี เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีในช่วงฤดูฝน โดยปลูกระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงมิถุนายน และจะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม พันธุ์ข้าวที่ปลูก ได้แก่ ข้าวเหนียวพันธุ์กข-6 ข้าวเจ้าพันธุ์หอมมะลิ 105 และข้าวเหนียวพันธุ์สันป่าตอง 1

2) ปลูกพืชผสมผสาน โดยเกษตรกรจะเตรียมดินและปลูกพืชผัก ไม้ผล ถั่วลิสงและพืชต่าง ๆ

4.3.2 พื้นที่ดอนจะปลูกพืชต่าง ๆ ดังนี้

1) ปลูกอ้อย เกษตรกรจะปลูกอ้อยในช่วงฤดูแล้ง โดยปลูกตั้งแต่เดือนตุลาคม-ธันวาคม และจะเก็บเกี่ยวเดือนมกราคมถึงเมษายน โ

2) ปลูกมันสำปะหลัง เกษตรกรจะปลูกมันสำปะหลัง 2 ช่วง คือช่วงต้นฤดูฝนระหว่างเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม และปลายฝนคือตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงมกราคม การปลูกช่วงนี้ช่วยลดการกำจัดวัชพืชได้ซึ่งจะมีอายุจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 8-10 เดือน

3) ปลูกไม้ยืนต้น ที่นิยมปลูก ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ยูคาลิปตัส

4) ปลูกไม้ผล ที่นิยมปลูก ได้แก่ มะม่วง มะขาม ลำไย ไม้ผลผสม

5) ปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ พืชหญ้าเลี้ยงสัตว์

ดังรายละเอียดตามภาพที่ 4-3

เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ชนิดพืช												
ข้าวนาลุ่ม					ข้าวดอกมะลิ 105. กข 15. กข 6							
ข้าวนาดอน					ข้าวดอกมะลิ 105, กข 15, กข 6							
พืชผักผสม	พืชผัก/พืชผสมผสาน											
พืชไร่	อ้อย											
	มันสำปะหลัง											
	ข้าวโพด											
ไม้ยืนต้น	ยางพารา ยูคาลิปตัส ปาล์มน้ำมัน											
ไม้ผล	ลำไย มะม่วง มะขาม ไม้ผลผสม /ทุ้งหญ้าเลี้ยงสัตว์											

ภาพที่ 4-3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 ทรัพยากรดิน

จากการสำรวจทรัพยากรดินตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยกองสำรวจดิน และวิจัยทรัพยากรดิน พบว่า มีชุดดิน 5 ชุดดิน โดยมีการประเมินคุณภาพที่ดินดังรายละเอียดในตารางที่ 5-1

5.2 ประเภทการใช้ที่ดิน

ประเภทการใช้ที่ดิน ประกอบด้วย พืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญที่เกษตรกรปลูกกันเป็นจำนวนมากในพื้นที่ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู มี 5 ชนิดแรก ได้แก่ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

5.3 การประเมินคุณภาพที่ดิน

จากการใช้คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน สำหรับการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลและระดับจังหวัด (คันสนีย์ อรัญวาสี และคำรณ ไทรพิง, 2562 ประเมินคุณภาพที่ดิน ได้จำแนกชั้นความเหมาะสมทางกายภาพและข้อจำกัดของประเภทการใช้ที่ดินในการปลูกพืชชนิดต่างๆซึ่งคุณภาพดินส่วนใหญ่ของตำบลนาคำไฮจัดชั้นความเหมาะสมอยู่ในระดับ S2S3 และ N ตามรายละเอียดดังนี้

ข้าว

ชั้นความเหมาะสมในการปลูกข้าวในตำบลนาคำไฮ แบ่งระดับความเหมาะสมออกเป็น 3 ระดับ คือ

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่า ชั้นคุณภาพดินในตำบลนาคำไฮอยู่ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง มี 2 ชุดดิน คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (n) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารพืช (s) มีข้อจำกัดความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m) ซึ่งประกอบด้วยหน่วยแผนที่ดิน Cpa-fl-LA,

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (n) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารพืช (s) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ซึ่งประกอบด้วยหน่วยแผนที่ดิน AC-pd,fl-slA ,Kmr-hb,col-slB/csub, Pho-slB/csub

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า เป็นชุดดินที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าว ประกอบหน่วยแผนที่ดิน Kg-tks-lsB, Kmr-col-slB/csub,

ยางพารา

ชั้นความเหมาะสมของดินในการปลูกยางพาราในตำบลนาคำไฮ แบ่งระดับความเหมาะสมออกเป็น 3 ระดับคือ

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

ลักษณะคุณสมบัติดินที่มีความเหมาะสมในการปลูกยางพารา ในชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง มีข้อจำกัดในการปลูกพืชหลายประเด็น คือข้อจำกัดความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m) มีข้อจำกัด ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (n) มีข้อจำกัดความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารพืช (s) ข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) มีข้อจำกัดสภาวะการหยั่งลึกของรากพืช ความลึกของดิน (r) มีข้อจำกัดด้านสารพิษในดิน (z) ซึ่งประกอบด้วยหน่วยแผนที่ดิน Kg-tks-lsB, Kmr-col-slB/csub, Kmr-hb,col-slB/csub,

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า ลักษณะคุณสมบัติดินที่มีความเหมาะสมในการปลูกยางพารา ในชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย มีข้อจำกัดในการปลูกพืช คือความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (n) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ac-pd,fl-slA, Pho-slA/csub

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า เป็นชุดดินที่ไม่เหมาะสมในการปลูกยางพารา ประกอบหน่วยแผนที่ดิน Cpa-fl-lA

อ้อยโรงงาน

ชั้นความเหมาะสมของดินในการปลูกอ้อยโรงงานในตำบลนาคำไฮ แบ่งระดับความเหมาะสมออกเป็น 2 ระดับคือ

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

ลักษณะคุณสมบัติดินที่มีความเหมาะสมในการปลูกอ้อยโรงงาน ในชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง มีข้อจำกัดในการปลูกพืชหลายประเด็น คือ ข้อจำกัดความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m) มีข้อจำกัดความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (n) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) มีข้อจำกัดความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารพืช (s) มีข้อจำกัดความลึกของดิน (r) มีข้อจำกัดด้านสารพิษในดิน (z) ซึ่งประกอบด้วยหน่วยแผนที่ดิน Kmr-col-slB/csub, Kmr-hb,col-slB/csub, Pho-slB/csub

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า ลักษณะคุณสมบัติดินที่มีความเหมาะสมในการปลูกยางพารา ในชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย มีข้อจำกัดในการปลูกพืช คือ มีข้อจำกัด ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (n) มีความเป็น

ประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายอากาศ (o ได้แก่ หน่วยแผน ที่ดิน Ac-pd,fl-sIA Cpa-fl-lA Kg-tks-lsB

มันสำปะหลัง

ระดับความเหมาะสมในการปลูกมันสำปะหลังแบ่งความเหมาะสมออกเป็น 2 ระดับ คือ

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่า ลักษณะคุณสมบัติดินที่มีความเหมาะสมในการปลูกมันสำปะหลัง ในชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง มีข้อจำกัดในการปลูกพืชหลายประเด็น คือ มีข้อจำกัด ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) มีข้อจำกัดความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารพืช (s มีความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o มีข้อจำกัด ด้านสารพิษในดิน (z) ซึ่งประกอบด้วยหน่วยแผนที่ดิน Kg-tks-lsB, Kmr-col-slB/csub, Kmr-hb,col-slB/csub ,

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า พบว่าเป็นชุดดินที่ไม่เหมาะสมในการปลูกมันสำปะหลัง ประกอบด้วยหน่วยแผนที่ดิน AC-pd,fl-sIA, Cpa-fl-lA , Pho-slB/csub

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o มีข้อจำกัดความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารพืช (s ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน AC-pd,fl-sIA, Kg-tks-lsB, Kmr-col-slB/csub, Kmr-hb,col-slB/csub , Pho-slB/csub

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

กลุ่มชุดดินที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าวโพด ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Cpa-fl-lA

ยูคาลิปตัส

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่า ลักษณะคุณสมบัติดินที่มีความเหมาะสมในการปลูกยูคาลิปตัส ในชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง มีข้อจำกัดในการปลูกพืชหลายประเด็น คือ มีข้อจำกัดความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารพืช (s มีความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o มีข้อจำกัด ด้านสารพิษในดิน (z) ซึ่งประกอบด้วยหน่วยแผนที่ดิน Kmr-col-slB/csub, Kmr-hb,col-slB/csub ,

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายอากาศ (o ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน AC-pd,fl-sIA, Pho-slB/csub

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

กลุ่มชุดดินที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าวโพด ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Cpa-fl-IA, Kg-tks-lsB

โดยรายละเอียดความเหมาะสมในการปลูกพืชแต่ละชนิดตามตารางที่ 5-1

ตารางที่ 5-1 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของหน่วยแผนที่ดินตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

หน่วยแผนที่ดิน	ข้าว	ยางพารา	อ้อย	มันสำปะหลัง	ข้าวโพด	ยูคาลิปตัส	ปาล์มน้ำมัน
AC-pd,fl-slA	S3ns	S3o	S3n	N	S3os	S3os	N
Cpa-clA	S2mns	N	S3o	N	N	N	N
Kg-tks-lsB	N	S2mnrs	S3n	S2ns	S3s	N	S3m
Kmr-col-slB/csub	N	S2mnrs	S2mns	S2ns	S3s	S2r	S3M
Kmr-hb,col-slB/csub	S3os	S2mnorsz	S2mnosz	S2nosz	S3s	S2orz	S3mz
Pho-slA	S3s	S3o	S2mnos	N	S3os	S3o	N

หมายเหตุ: 1 สมบัติดินจากตารางที่ 3-4

- 2 ข้อจำกัดในการประเมินคุณภาพที่ดิน:
- r = สภาพการหยั่งลึกของรากพืช
  - m = ความเสี่ยงต่อการขาดน้ำ
  - z = มีข้อจำกัดด้านสารพิษในดิน
  - n = ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร
  - s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารพืช
  - o = ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 ปรัชญาในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบล

ในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลฉบับนี้ได้ใช้ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”¹ เป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550: 6-7 ได้หมายเหตุว่า “ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปใช้และเผยแพร่ได้ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป

6.2 นโยบายแห่งรัฐในการกำหนดแผนการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ตารางที่ 6-1 นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ลำดับที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/ แผนการปฏิบัติ/แผนแม่บท	รายละเอียด
1	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ²	มาตรา 72 (1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2	ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ³	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
3	คำแถลงนโยบายของ คณะรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันที่ 25 กรกฎาคม 2562	<u>นโยบายหลัก</u> 5. การพัฒนาเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของไทย 5.3 พัฒนาภาคเกษตร 5.3.2 ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดภาระทางการเงินการคลังของภาครัฐ 5.3.4 ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร 5.3.5 ดูแลเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในที่ดินทำกิน แหล่งเงินทุน โครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยการผลิตต่างๆ 10. การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน 10.2 ปรับปรุงระบบที่ดินทำกินและลดความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน 10.3 ส่งเสริมการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ แหล่งน้ำชุมชน และทะเล <u>นโยบายเร่งด่วน</u> 4. การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรและพัฒนานวัตกรรม

² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอน 40 ก หน้า 18 ลงวันที่ 6 เมษายน 2560

³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอน 82 ก หน้า 8 วันที่ 13 ตุลาคม 2561

4	แผนการปฏิรูปประเทศด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ⁴	ประเด็นย่อยที่ 2.1 จัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้ สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศประเด็นย่อยที่ 2.2 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ ที่ดินให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
---	---	---

---

⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอน 24 ก หน้า 98. 102-103 ลงวันที่ 6 เมษายน 2561 (เล่มที่ 4

ตารางที่ 6-1 (ต่อ)

ลำดับที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/ แผนการปฏิบัติ/แผนแม่บท	รายละเอียด
5	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)	ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้ อย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนา อย่างยั่งยืน
6	นโยบายและแผนการบริหาร จัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ของประเทศ (พ.ศ. 2560- 2579)	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการใช้ที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อให้เกิดประโยชน์ สูงสุด ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน
7	แผนพัฒนาภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2561-2564	ยุทธศาสตร์ที่ 2 การรักษาสมดุลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
8	แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 (พ.ศ. 2561-2564)	ยุทธศาสตร์ที่ 1 เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในการผลิต การตลาด โดยใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น เทคโนโลยี และนวัตกรรม
9	ยุทธศาสตร์จังหวัด หนองบัวลำภู พ.ศ. 2561- 2564	ประเด็นการพัฒนาที่ 2 การส่งเสริมและเพิ่มมูลค่าสินค้าการเกษตร อุตสาหกรรม การค้า การลงทุน
10	ยุทธศาสตร์เกษตรและ สหกรณ์จังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2561-2564	ยุทธศาสตร์ที่ 2 การยกระดับการค้า การผลิตสินค้าทางการเกษตร
11	ยุทธศาสตร์องค์การบริหาร ส่วนจังหวัดหนองบัวลำภู (พ.ศ.2561-2564)	ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น
12	ยุทธศาสตร์การพัฒนา เทศบาลตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู	ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น

6.3 การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน

การวางแผนการใช้ที่ดินเป็นกระบวนการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ตัดสินใจในการกำหนดรูปแบบหรือกิจกรรมการใช้ที่ดินที่เหมาะสมไว้ล่วงหน้า โดยมีพื้นฐานจากศักยภาพการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรดินตามธรรมชาติ สภาพเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีการใช้ที่ดิน อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด การวางแผนการใช้ที่ดินมิได้สิ้นสุดลงในขั้นตอนการตัดสินใจ ว่าที่ดินจะทำอะไรดีที่สุด แต่จะต้องรวมถึงการจัดทำมาตรการทุกด้านในการใช้ที่ดินเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการใช้ที่ดินนั้น จำเป็นต้องระบุถึงมาตรการ กิจกรรม โครงการ แผนงาน และนโยบายที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้บรรลุถึงความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล เป็นการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดการใช้พื้นที่อย่างเป็นระบบ เป็นการตัดสินใจในการใช้พื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามความต้องการของชุมชน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ โดยมีความมุ่งหมายให้การใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นนั้น ตอบสนองความต้องการของชุมชนมากที่สุด การกำหนดเขตการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮใช้ ยุทธศาสตร์จังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2564 เป็นแนวทาง ซึ่งยุทธศาสตร์จังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2564 ได้เชื่อมโยง กับนโยบายรัฐบาล แผนบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนปฏิรูปประเทศ รวมทั้ง แผนพัฒนา รายสาขาต่างๆ หรือแผนเฉพาะด้าน เช่น แผนพัฒนาการเกษตร แผนจัดการคุณภาพ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

6.4 เขตการใช้ที่ดิน

แผนการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้กำหนดออกเป็น 6 เขต ได้แก่ เขตพื้นที่ป่าไม้ เขตพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตพื้นที่อื่น ๆ และพื้นที่แหล่งน้ำ รายละเอียดดังตารางที่ 6-2 และภาพที่ 6-1

ตารางที่ 6-2 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1.เขตพื้นที่ป่าไม้	5,835	9.18
เขตป่าไม้เศรษฐกิจ	5,177	8.15
1.1.1 เขตปลูกป่าไม้	390	0.61
1.1.2 เขตปลูกป่าอื่น ๆ	16	0.02
1.1.3 เขตฟื้นฟูสภาพป่าไม้	4,722	7.51
เขตป่าไม้ถาวร	658	1.04
1.2.1 เขตฟื้นฟูสภาพป่าไม้	658	1.04
2.เขตพื้นที่เกษตรกรรม	48,663	76.60
เขตทำนาข้าว	9,430	14.84
2.1.1 เขตทำนาพื้นที่ลุ่ม	2,598	4.09
2.1.2 เขตทำนาพื้นที่ดอน	6,832	10.75
เขตเกษตรผสมผสาน	222	0.35
2.2.1 เขตปลูกพืชผสมผสาน	222	0.35
เขตปลูกพืชไร่	34,832	54.83
2.3.1 เขตปลูกข้าวโพด	406	0.64
2.3.2 เขตปลูกมันสำปะหลัง	341	0.54
2.3.3 เขตปลูกอ้อยโรงงาน	34,085	53.65
เขตปลูกไม้เศรษฐกิจยืนต้น	1,928	3.03
2.4.1 เขตปลูกไม้ยืนต้นผสม	123	0.19
2.4.2 เขตปลูกไม้สัก	77	0.12
2.4.3 เขตปลูกยูคาลิปตัส	1,728	2.72

ตารางที่ 6-2 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
เขตปลูกยางพารา	1,800	2.83
2.5.1 เขตปลูกยางพารา	1,800	2.83
เขตปลูกปาล์มน้ำมัน	231	0.36
2.6.1 เขตปลูกปาล์มน้ำมัน	231	0.36
เขตปลูกไม้ผล	82	0.13
2.7.1 เขตปลูกมะขาม	6	0.01
2.7.2 เขตปลูกมะม่วง	49	0.08
2.7.3 เขตไม้ผลผสม	22	0.03
2.7.4 เขตปลูกลำไย	6	0.01
เขตปลูกพืชผัก(เห็ด)	25	0.04
2.8.1 เขตฟาร์มเพาะเห็ด	25	0.04
เขตเลี้ยงสัตว์	57	0.09
2.9.1.เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	7	0.01
2.9.2.เขตโรงเรือนสัตว์ปีก	51	0.08
เขตเลี้ยงปลา		
2.10.1 เขตฟาร์มเลี้ยงปลา	56	0.09
3.เขตป่าไม้นอกเขตป่าตามกฎหมาย	2,716	4.27
3.1 เขตคงสภาพป่าไม้	256	0.40
3.2 เขตฟื้นฟูสภาพป่าไม้	2,460	3.87
4.เขตพื้นที่อื่น ๆ	933	1.47
4.1 เขตทุ่งหญ้าธรรมชาติ	83	0.13
4.2 เขตทุ่งหญ้าหรือป่าไม้ละเมาะ	789	1.24
4.3 เขตพื้นที่ดินถม	50	0.08
4.4 เขตพื้นที่ลุ่ม	11	0.02

ตารางที่ 6-2 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่		
	ไร่	ร้อยละ	
5.เขตชุมชนและสิ่งก่อสร้าง	3,712	5.84	
5.1 เขตชุมชนชนบท	2,069	3.26	
5.2 เขตลานตากและรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร	3	0.00	
5.3 เขต ถนนชนบท	227	0.36	
5.4 เขตโรงแรมและรีสอร์ท	115	0.18	
5.5 เขตสถานที่ราชการ	459	0.72	
5.6 เขตอุตสาหกรรม	838	1.32	
6.เขตพื้นที่แหล่งน้ำ	1,672	2.36	
6.1 เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	1,189	1.87	
6.2 เขตแหล่งน้ำธรรมชาติ	483	0.76	
รวมเนื้อที่ทั้งหมด	63,531	100.00	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

1.เขตพื้นที่ป่าไม้

เขตป่าไม้เศรษฐกิจแบ่งเป็น 3 เขต

- 1.1.1 เขตปลูกป่า
- 1.1.2 เขตพื้นที่ป่าอื่นๆ
- 1.1.3 เขตฟื้นฟูสภาพป่า

เขตพื้นที่ป่าไม้ ทั้ง 3 เขต ของตำบลนาคำไฮมีพื้นที่ 5,177 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 8.15 ของพื้นที่ตำบล ชุดดินในตำบลนี้ คือ ดินคล้ายชุดดินเขมราฐดินร่วนหยาบ (Kmr-hb,col-slBcsub

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- เสี่ยงต่อการขาดน้ำ
- ดินเป็นดินทรายหยาบ

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ร่วมกิจกรรมการปลูกป่า

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

กรมป่าไม้ ส่งเสริมและอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกป่า การดูแลและอนุรักษ์

ทรัพยากรป่าไม้

เขตป่าไม้ถาวร

1.2.1 เขตฟื้นฟูสภาพป่า เขตฟื้นฟูสภาพป่าไม้ ของตำบลนาคำไฮมีพื้นที่ 658 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.04 ของพื้นที่ตำบล ชุดดินในตำบลนี้ คือชุดดินเขมราฐ (Kmr-col-slBcsub

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เสี่ยงต่อการขาดน้ำ
- ดินค่อนข้างเป็นกรดจัด

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ร่วมกิจกรรมการปลูกป่า

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

กรมป่าไม้ ส่งเสริมและอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกป่า การดูแลและอนุรักษ์

ทรัพยากรป่าไม้

2.เขตเกษตรกรรม

มีเนื้อที่ 48,663 ไร่ หรือร้อยละ 78.60 ของเนื้อที่ทั้งตำบล แบ่งออกเป็น 11 เขต ดังนี้

เขตนาข้าว

2.1.1 เขตทำนาพื้นที่ลุ่ม มีเนื้อที่ 2,598 ไร่ หรือร้อยละ 4.59 ของเนื้อที่ทั้งตำบล
ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินซุ่มแพ (Cpa-ft-IA และชุดดิน ตะกอนน้ำพัดพาเชิงซ้อนที่มีเนื้อดินเป็น
ดินละเอียด (AC-pat-ft-sIA ตามลำดับ

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ขาดแคลนน้ำ เนื่องจากฝนทิ้งช่วง
- มีปัญหาน้ำท่วมขังในช่วงที่ฝนตกชุก

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ส่งเสริมปรับปรุงบำรุงดินโดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างของ
ดินให้ร่วนซุย เพิ่มการอุ้มน้ำของดินและเพิ่มธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืช ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีใน
อัตราส่วนที่เหมาะสม

- การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

- การขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้งหรือในสภาวะ
ฝนทิ้งช่วง

- การส่งเสริมการปลูกพืชหลังนาเพื่อเป็นรายได้เสริมในช่วงฤดูแล้ง เช่น การ
ปลูกข้าวโพดข้าวเหนียว การปลูกถั่วลิสง และปลูกพืชผักต่าง ๆ

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุ และธาตุอาหารในดิน
โดยการใช้ปุ๋ยสด ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และการไถกลบตอซังข้าว

- การถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมกรมพัฒนาที่ดินในการผลิต และใช้ปุ๋ย
อินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ

- การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดสารเคมีทางการเกษตร โดยการผลิต
น้ำหมักชีวภาพ พด.2และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ต่าง ๆ

- สนับสนุนการสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ๆ

1 กรมชลประทาน สนับสนุนเรื่อง การก่อสร้างฝายน้ำล้น การขุดลอกแหล่งน้ำ
การสร้างคลองส่งน้ำ

2 **กรมการข้าว** สนับสนุนเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกข้าวและการป้องกัน และกำจัดโรคแมลงของข้าว

3 **องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น** สนับสนุนเรื่องการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการเกษตร โดยมีโครงการพัฒนาแหล่งหลายโครงการประกอบด้วย โครงการขุดลอกลำห้วย นอกจากนี้ยังจัดตั้งกลุ่มและส่งเสริมอาชีพให้กับเกษตรกรในชุมชนโดยการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ จำนวนมากขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มผู้เลี้ยงสุกร กลุ่มผู้ปลูกข้าวโพด กลุ่มจักสาน

4 **กรมส่งเสริมการเกษตร** สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มผลิตจังหวัดกลุ่มนาแปลงใหญ่ กลุ่มอ้อยแปลงใหญ่

2.1.2 เขตทำนาพื้นที่ตอน มีเนื้อที่ 6,832 ไร่ หรือร้อยละ 10.75 ของพื้นที่ทั้งตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินคำบงที่มีทรายหยาบ (Kg-tks-lsB ชุดดินเขมราษฎร์น่วนหยาบ (Kmr-col-slBcsub ดินคล้ายชุดดินเขมราษฎร์น่วนหยาบ (Kmr-hb,col-slBcsub ชุดดินพล (Pho-slB/csub) ตามลำดับ

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ลักษณะดินเป็นดินทรายหนา ขาดแร่ธาตุอาหาร ดินไม่อุ้มน้ำ เนื้อดินเป็นดินร่วนหยาบ ธาตุอาหารถูกชะล้างได้ง่าย
- เสี่ยงต่อการขาดน้ำ
- ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงกรดจัดมาก

การจัดการที่ดินในอนาคต

- การปรับปรุงบำรุงดิน โดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างของดินให้ร่วนซุย เพิ่มการอุ้มน้ำของดิน และเพิ่มธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืช ควบคู่กับปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- ควรมีการปรับสภาพพื้นที่ในแปลงนา เพื่อควบคุมระดับการแช่ขังของน้ำในช่วงการเพาะปลูกพืชที่เหมาะสม

- การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและธาตุอาหารพืช โดยการใช้พืชปุ๋ยสดปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกและการไถกลบตอซัง

- ถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมกรมพัฒนาที่ดินในการผลิตและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ปุ๋ยชีวภาพ

- สนับสนุนโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรเชิงรุก เพื่อปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าวเป็นเกษตรผสมผสาน

- สนับสนุนการสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ๆ

1 *กรมชลประทาน* สนับสนุนเรื่อง การก่อสร้างฝายน้ำล้น การขุดลอกแหล่งน้ำ การก่อสร้างคลองส่งน้ำ

2 *กรมการข้าว* สนับสนุนเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกข้าวและการป้องกัน และกำจัดโรคแมลงของข้าว

3 *องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น* สนับสนุนเรื่องการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการเกษตร โดยมีโครงการพัฒนาแหล่ง นอกจากนี้ยังจัดตั้งกลุ่มและส่งเสริมอาชีพให้กับเกษตรกรในชุมชนโดยการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ จำนวนมากขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มผู้เลี้ยงสุกร กลุ่มจักสาน

4 *กรมส่งเสริมการเกษตร* สนับสนุน กลุ่มนาแปลงใหญ่ กลุ่มอ้อยแปลงใหญ่ กลุ่มเกษตรกรต่าง ๆ กลุ่มทอผ้า

เขตเกษตรผสมผสาน

2.2.1 เขตเกษตรผสมผสานมีเนื้อที่ 406 ไร่ หรือร้อยละ 0.64 ของพื้นที่ตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือชุดดินพล Pho-sIB/,csub,

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เสี่ยงต่อการขาดน้ำ
- ลักษณะดินมีความเป็นกรดจัดและเป็นดินแน่น การระบายอากาศในดินไม่ดีซึ่งไม่เหมาะสมในการเจริญเติบโตของพืชส่งผลให้ผลผลิตต่ำและทำให้เกิดโรคพืชในดิน เช่น โรคเน่าของข้าวโพด

- ดินเกิดการชะล้างพังทลายทำให้สูญเสียธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์

- ขาดแคลนน้ำ เนื่องจากฝนทิ้งช่วง

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน

- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และพืชปุ๋ยสด

- ถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมพัฒนาที่ดินในการผลิต การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยชีวภาพ

- ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ปูนโดโลไมท์เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- สนับสนุนการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งวิธีพืชและวิธีกล
- สนับสนุนการขุดบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

- 1 กรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนถ่ายทอดเทคโนโลยีในการทำเกษตร

ผสมผสาน

เขตปลูกพืชไร่

2.3.1 เขตปลูกข้าวโพด มีเนื้อที่ 406 ไร่ หรือร้อยละ 0.64 ของพื้นที่ตำบล ชุดดิน

ในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือชุดดินพล Pho-sIb/,csub,

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เสี่ยงต่อการขาดน้ำ
- ลักษณะดินมีความเป็นกรดจัดและเป็นดินแน่น การระบายอากาศในดินไม่ดีซึ่ง

ไม่เหมาะสมในการเจริญเติบโตของพืชส่งผลให้ผลผลิตต่ำและทำให้เกิดโรคพืชในดิน เช่น โรคเน่าของข้าวโพด

- ดินเกิดการชะล้างพังทลายทำให้สูญเสียธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์
- ขาดแคลนน้ำ เนื่องจากฝนทิ้งช่วง

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้

ปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และพืชปุ๋ยสด
- ถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมพัฒนาที่ดินในการผลิต การใช้ปุ๋ยอินทรีย์

และปุ๋ยชีวภาพ

- ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ปูนโดโลไมท์เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- สนับสนุนการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งวิธีพืชและวิธีกล
- สนับสนุนการขุดบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

1 *กรมส่งเสริมการเกษตร* สนับสนุนพันธุ์ข้าวโพดที่ให้ผลผลิตสูง รวมทั้งถ่ายทอดเทคโนโลยีในการผลิตข้าวโพด

2.3.2 เขตปลูกมันสำปะหลัง มีเนื้อที่ 341 ไร่ หรือร้อยละ 0.54 ของพื้นที่ตำบล ชุดดินในเขตพื้นที่ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินค้ำบง (Kg-tks-lsB ชุดดินเขมราฐ (Kmr-col-slBcsub

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เสี่ยงต่อการขาดน้ำ
- ดินค่อนข้างเป็นกรด
- มีการชะล้างพังทลายของดินสูงในพื้นที่ลาดชัน
- ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมี ในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และพืชปุ๋ยสด
- ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ปูนโดโลไมท์เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- สนับสนุนการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งวิธีพืชและวิธีกล

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ๆ

1 *กรมส่งเสริมการเกษตร* ส่งเสริมและอบรมการใช้เทคโนโลยีในการปลูกมันสำปะหลังให้ได้ผลผลิตสูง

2.3.3 เขตปลูกอ้อยโรงงาน ตำบลนาคำไฮ นิยมปลูกอ้อยกันเป็นจำนวนมากจึงมีพื้นที่มากคือ 34,085 ไร่ หรือร้อยละ 53.65 ของพื้นที่ตำบล ชุดดินในเขตพื้นที่ส่วนใหญ่ คือชุดดินพล Phos-lB/,csub

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ดินร่วนละเอียด
- ดินค่อนข้างเป็นกรด
- มีการชะล้างพังทลายของดิน
- เสี่ยงต่อการขาดน้ำ และมีสารพิษตกค้างในดิน
- การถ่ายเทอากาศในดินไม่ดีเนื่องจากดินแน่น

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมี
ในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และพืชปุ๋ยสด
- ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ปูนโดโลไมท์เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- สนับสนุนการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งวิธีพืชและวิธีกล

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ๆ

- 1 กรมส่งเสริมการเกษตร ส่งเสริมและอบรมการใช้เทคโนโลยีในการปลูก
อ้อยให้ได้ผลผลิตสูง
- 2 สมาคมชาวไร่อ้อยควรส่งเสริมการใช้อ้อยพันธุ์ดี การปรับปรุงดินในไร่อ้อย
และการรณรงค์ลดการเผาอ้อย

เขตปลูก ไม้เศรษฐกิจยืนต้น

2.4.1) เขตปลูกไม้ยืนต้นผสม มีพื้นที่ 1,928 ไร่ หรือร้อยละ 3.03 ของพื้นที่ตำบล
ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินพล Pho-slB/,csub

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ดินเป็นทราย ดินแน่น การระบายอากาศในดินไม่ดี
- เสี่ยงต่อการขาดน้ำ

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีใน
อัตราส่วนที่เหมาะสม

- พัฒนาแหล่งน้ำในไร่นา

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และพืชปุ๋ยสด
- สนับสนุนการจัดรูปแปลงนา และบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เพื่อทำ

การเกษตรผสมผสาน

กิจกรรมที่ขอสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ๆ

- 1 กรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนและอบรมเกษตรกรในการทำการเกษตร
ผสมผสาน

2.4.2) เขตปลูกไม้สัก มีเนื้อที่ 77 ไร่ หรือร้อยละ 0.12 ของเนื้อที่ทั้งตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่คือ ชุดดินพล Pho-slB/,csub

2.4.3) เขตปลูกไม้ยูคาลิปตัส มีเนื้อที่ 559 ไร่ หรือร้อยละ 3.00 ของเนื้อที่ทั้งตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินพล Pho-slB/,csub

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน ของเขต เขตปลูกไม้สักและเขตปลูกไม้ยูคาลิปตัส ทั้ง เขตการใช้ที่ดินมีสภาพปัญหาคล้ายกันคือ

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง
- เกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราที่เหมาะสม

- ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
- จัดสร้างแหล่งน้ำในไร่นาเพื่อลดความเสี่ยงจากภาวะแล้ง

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราที่เหมาะสม

- ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ปูนโดโลไมท์ เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน

เขตปลูกยางพารา

2.5.1 เขตปลูกยางพารา มีเนื้อที่ 1,800 ไร่ หรือร้อยละ 2.83 ของเนื้อที่ทั้งตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินพล Pho-slB/,csub

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ดินค่อนข้างเป็นกรด
- ดินแน่นทึบ การหยั่งรากไม่ดี การระบายอากาศในดินไม่ดี
- มีสารพิษตกค้างในดิน
- เสี่ยงต่อการขาดน้ำ

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์
- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ให้ถูกต้องตามลักษณะดิน

- ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ปูนโดโลไมท์ เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ๆ

การยางแห่งประเทศไทย ส่งเสริมและอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการปลูกยางพาราคุณภาพดี และให้ผลผลิตสูง

เขตปลูกปาล์มน้ำมัน

2.6.1 เขตปลูกปาล์มน้ำมัน มีเนื้อที่ 231 ไร่ หรือร้อยละ 0.36 ของเนื้อที่ทั้งตำบล เขตดินในเขตนี้นส่วนใหญ่ คือ เขตดินในเขตนี้นส่วนใหญ่ คือ เขตดินพล Pho-sLB/,csub

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- การชะล้างพังทลายของหน้าดิน

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ให้ถูกต้องตามลักษณะดิน

- ส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ

เขตปลูกไม้ผล

2.7.1 เขตปลูกมะขาม มีเนื้อที่ 6 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของพื้นที่ตำบล เขตดินในเขตนี้นส่วนใหญ่ คือ เขตดินพล Pho-sLB/,csub

2.7.2 เขตปลูกมะม่วง มีเนื้อที่ 49 ไร่ หรือร้อยละ 0.08 ของพื้นที่ตำบล เขตดินในเขตนี้นส่วนใหญ่ คือ เขตดินพล Pho-sLB/,csub

2.7.3 เขตปลูกไม้ผลผสม มีเนื้อที่ 22 ไร่ หรือร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ทั้งตำบล เขตดินในเขตนี้นส่วนใหญ่ คือ เขตดินพล Pho-sLB/,csub

2.7.4 เขตปลูกไม้ลำไย มีเนื้อที่ 6 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ทั้งตำบล เขตดินในเขตนี้นส่วนใหญ่ คือ เขตดินพล Pho-sLB/,csub

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบันของเขตการใช้ที่ดินเขตปลูกไม้ผล

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

- ดินแน่นทึบ การระบายอากาศในดินไม่ดี

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- พัฒนาแหล่งน้ำในไร่นา

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด
- ก่อสร้างบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กิจกรรมที่ขอสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

1 กรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนและอบรมเกษตรกรในการทำเกษตรผสมผสาน และการแปรรูปมะขาม

เขตปลูกพืชผัก

2.8.1 เขตฟาร์มเพาะเห็ด มีเนื้อที่ 25 ไร่ หรือร้อยละ 0.04 ของเนื้อที่ทั้งตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินพล Pho-slB/,csub

เขตเลี้ยงสัตว์

2.9.1) เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 7 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ทั้งตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ดินคล้ายชุดดินเขมราฐดินร่วนหยาบ (Kmr-hb,col-slBcsub

2.9.2) เขตโรงเลี้ยงสัตว์ปีก มีเนื้อที่ 51 ไร่ หรือร้อยละ 0.08 ของเนื้อที่ทั้งตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ดินคล้ายชุดดินเขมราฐดินร่วนหยาบ (Kmr-hb,col-slBcsub

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- เสี่ยงต่อการขาดน้ำ

การจัดการที่ดินในอนาคต

- สนับสนุนการใช้น้ำหมัก พด.6 เพื่อบำบัดน้ำเสีย

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการใช้น้ำหมักบำบัดน้ำเสียในโรงเลี้ยงสัตว์

เขตเลี้ยงปลา

2.10.1 เขตฟาร์มเลี้ยงปลา มีเนื้อที่ 56ไร่ หรือร้อยละ 0.09

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ต้องปฏิบัติตามนโยบายด้านการใช้พื้นที่เพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอย่างเข้มงวด เนื่องจากกิจกรรมนี้อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ข้างเคียง

- ควรกำหนดเขตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้ชัดเจนเพื่อควบคุมและป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ

3. เขตป่าไม้นอกเขตป่าตามกฎหมาย

3.1 เขตคงสภาพป่าไม้ มีเนื้อที่ 256ไร่ หรือร้อยละ 0.40 ของเนื้อที่ทั้งตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินค้ำบง (Kg-tks-lsB

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เสี่ยงต่อการขาดน้ำ
- ดินค่อนข้างเป็นกรด
- มีการชะล้างพังทลายของดินสูงในพื้นที่ลาดชัน

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- สนับสนุนการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งวิธีพืชและวิธีกล

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ๆ

- 1 กรมป่าไม้ ส่งเสริมการปลูกป่าและอนุรักษ์ป่า

3.2 เขต พื้นฟูสภาพป่าไม้ มีเนื้อที่ 2,460ไร่ หรือร้อยละ 3.87ของเนื้อที่ทั้งตำบล ดินคล้ายชุดดินเขมราฐดินร่วนหยาบ (Kmr-hb,col-slBcsub

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- เสี่ยงต่อการขาดน้ำ

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ร่วมอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าไม้

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ๆ

- 1 กรมป่าไม้ ส่งเสริมการปลูกป่าและอนุรักษ์ป่า

4. เขตพื้นที่อื่น ๆ

4.1 เขตทุ่งหญ้าธรรมชาติ มีพื้นที่ 83 ไร่ หรือคิดเป็น ร้อยละ 0.13 ของ เนื้อที่ทั้งตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินค้ำบง (Kg-tks-lsB

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เสี่ยงต่อการขาดน้ำ

- ดินค่อนข้างเป็นกรด
- มีการชะล้างพังทลายของดินสูงในพื้นที่ลาดชัน

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- สนับสนุนการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งวิธีพืชและวิธีกล

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น

4.2 เขตทุ่งหญ้าหรือไม้ละเมาะ มีพื้นที่ 789 ไร่ หรือคิดเป็น ร้อยละ 1.24. ของ เนื้อที่ทั้งตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ดินคล้ายชุดดินเขมรราฐดินร่วนหยาบ (Kmr-hb,col-slBcsub

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- เสี่ยงต่อการขาดน้ำ

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ร่วมอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าไม้

4.3 เขตพื้นที่ดินถม มีพื้นที่ 50 ไร่ หรือคิดเป็น ร้อยละ 0.08 ของ เนื้อที่ทั้งตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินค้ำบง (Kg-tks-lsB

4.4 เขตพื้นที่ลุ่ม มีพื้นที่ 11 ไร่ หรือคิดเป็น ร้อยละ 0.02 ของ เนื้อที่ทั้งตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินชุมแพ (Cpa-fl-lA)

5.เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง

เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้างมีเนื้อที่ 3,712 ไร่ หรือร้อยละ 5.84 ของเนื้อที่ทั้งตำบล ประกอบด้วยเขตชุมชน สถานที่ราชการ แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร โรงแรม รีสอร์ท เขตอุตสาหกรรม สถานที่พักผ่อนหย่อนใจและสถานที่ที่เกิดจากการกิจกรรมของชุมชน จำแนกตามข้อมูลจากการสำรวจสภาพการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮ (กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน, 2562 ร่วมกับจากการสำรวจภาคสนามเพิ่มเติม และคำนวณเนื้อที่ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

พื้นที่ชุมชนที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดินนี้ เป็นชุมชนที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน หากมีการขยายตัวในอนาคต ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562

กิจกรรมของส่วนราชการอื่นที่ขอรับการสนับสนุนได้แก่

องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สนับสนุนเรื่อง ระบบประปาเพื่อการอุปโภคบริโภคใน
ครัวเรือน

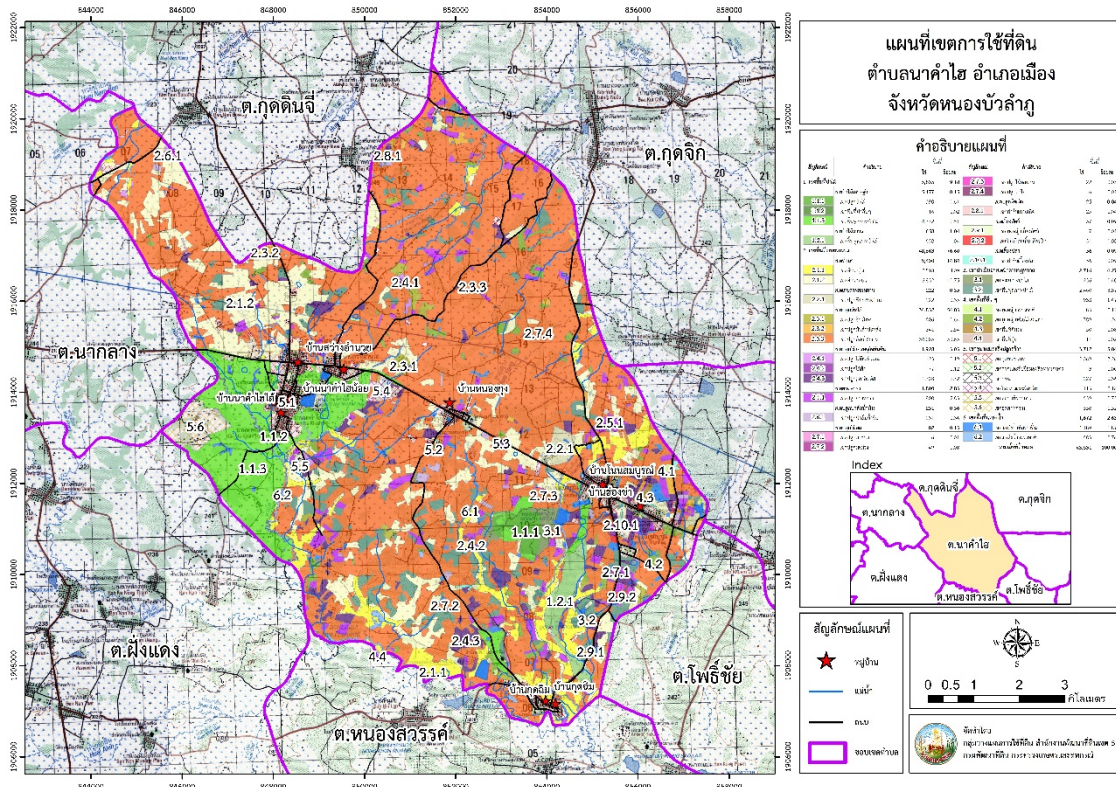
6.เขตพื้นที่แหล่งน้ำ

เขตพื้นที่แหล่งน้ำมีเนื้อที่ 1,189 ไร่ หรือร้อยละ 1.32 ของเนื้อที่ทั้งตำบล ได้แก่ แหล่งน้ำ
ธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง หนองน้ำสาธารณะ บึงต่าง ๆ และบ่อน้ำ แหล่ง
น้ำเหล่านี้ใช้ประโยชน์ทั้งทางด้านเก็บกักน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และใช้ในด้านเกษตรกรรม ตลอดจน
เป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติและแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของชุมชน

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ ควรดูแลรักษาแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่ง
น้ำที่สร้างขึ้นไม่ให้เสื่อมโทรมทั้งด้านคุณภาพของน้ำและการกักเก็บน้ำ ไม่ปล่อยให้ลำน้ำตื้นเขินและถูก
บุกรุก ควรขุดลอกคูคลอง กำจัดวัชพืชในแหล่งน้ำ ไม่ทิ้งขยะหรือปล่อยน้ำเสียลงในแหล่งน้ำ เร่งรัด
พัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กให้กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคและการเพาะปลูกในช่วง
ขาดน้ำ ดังรายละเอียด ภาพที่ 6-1 และภาพ 6-2

แผนการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ภาพที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

6.5 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน

เดือน \ ชนิดพืช	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าวนาลุ่ม						ข้าวดอกมะลิ 105, กข 15, กข 6						
ข้าวนาดอน						ข้าวดอกมะลิ 105, กข 15, กข 6						
พืชผักผสม	พืชผัก											
พืชไร่	อ้อย											
	มันสำปะหลัง											
	ข้าวโพด											
ไม้ยืนต้น	ยางพารา ยูคาลิปตัส ปาล์มน้ำมัน											
ไม้ผล	ลำไย มะม่วง มะขาม ไม้ผลผสม											

ภาพที่ 6-2 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง

จังหวัดหนองบัวลำภู

6.6 การจัดการความเสี่ยง

การแก้ไขปัญหาตามที่มีข้อเสนอจากชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลนาคำไฮ ได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา รวม 6 ประการ คือ (1) การขุดลอกแหล่งน้ำในปัจจุบันซึ่งรวมถึงอ่างเก็บน้ำฝายกั้นน้ำ เป็นต้น (2) การก่อสร้างบ่อน้ำในไร่นา (3) การขุดเจาะบ่อบาดาล (4) สนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตตามศักยภาพตามความเหมาะสมของพื้นที่ ตามโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมเชิงรุก (Zoning by Agrimap) (5) การถ่ายทอดความรู้ด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อให้ทรัพยากรดินใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและคุ้มค่า (6) การรณรงค์ส่งเสริมการปรับปรุงดินด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ให้มากขึ้นเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรให้มีความอุดมสมบูรณ์

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

หลังจากดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาที่ดินตำบลนาคำไฮเสร็จเรียบร้อยแล้ว มีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำแผนการดำเนินงานโครงการและงบประมาณที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2565

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลนาคำไฮต่อองค์การบริหารส่วนตำบลนาคำไฮ เพื่อขอมติให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินโครงการต่าง ๆ ร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาที่ดินตำบลนาคำไฮ

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินหนองบัวลำภู เสนอโครงการและงบประมาณไปยังกรมพัฒนาที่ดิน

7.2 ตัวชี้วัด

กิจกรรมที่กรมพัฒนาที่ดินจะดำเนินการในตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 2 โครงการ ดังนี้

7.2.1 การบริหารจัดการน้ำ

7.2.2 การปรับปรุงบำรุงดิน

7.3 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2565

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1 เขตทำนา มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

1.1 การปรับปรุงบำรุงดิน

1.1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์

1.1.2 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด

1.1.3 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร

1.1.4 การจัดหาปุ๋ยไนโตรเจน

1.1.5 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด

- 1.2 การบริหารจัดการน้ำ
  - 1.2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- 1.3 การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
  - 1.3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

2 เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และเขตปลูกไม้เศรษฐกิจยืนต้น
พืชผัก มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

- 2.1 การปรับปรุงบำรุงดิน
  - 2.1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
  - 2.1.2 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
  - 2.1.3 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
  - 2.1.4 การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์
  - 2.1.5 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
- 2.2 การบริหารจัดการน้ำ
  - 2.2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

3 เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

- 3.1 การบริหารจัดการน้ำ
  - 3.1.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

7.4 กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น

7.4.1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1 เขตทำนา กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

- 1.1 โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์ (กรมการข้าว)
- 1.2 โครงการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนทอผ้า (กรมพัฒนาชุมชน)
- 1.3 โครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ (ข้าว) (กรมส่งเสริมการเกษตร)
- 1.4 โครงการส่งเสริมอาชีพจักรสาน (กรมพัฒนาชุมชน)

2 เขตปลูกพืชไร่ ยางพารา เขตปลูกไม้ผล ปาล์มน้ำมัน พืชผักและเขตปลูกไม้ยืนต้น มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

- 2.1 โครงการผลิตผักปลอดภัย เกษตรกรเข้าร่วม 100 ราย (กรมส่งเสริมการเกษตร)
- 2.2 โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการปลูกไม้ (กรมส่งเสริมการเกษตร)
- 2.3 โครงการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ (อ้อย)
- 2.4 โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการปลูกมันสำปะหลัง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

3 เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการ ไม่มีหน่วยงานสนับสนุน

7.4.2 พื้นที่แหล่งน้ำ มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น สนับสนุนการพัฒนาเพื่อ เพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานหนองบัวลำภู)

7.5 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เทศบาลตำบลนาคำไฮ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2564 ได้สรุปประเด็นความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับ การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร รวม 5 รายการ ดังนี้

7.5.1 การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการเกษตร

- 1 โครงการขุดลอก ลำห้วยไฮ จำนวน 1 แห่ง
- 2 โครงการ ก่อสร้างฝายน้ำล้นลำห้วยโจด จำนวน 3 แห่ง
- 3 โครงการก่อสร้างฝายน้ำล้นห้วยไฮ จำนวน 3 แห่ง
- 4 โครงการ ขุดสระน้ำเพื่อการเกษตร จำนวน จำนวน 1 แห่ง
- 5 โครงการ บริหารจัดการน้ำ จำนวน จำนวน 1 แห่ง

จากการจัดทำแผนประชาคมรับฟังปัญหาและความต้องการของชุมชนมีประเด็นที่เกษตรกรเห็นตรงกัน มี 2 ประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของสถานีพัฒนาที่ดินหนองบัวลำภูและเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน สถานีพัฒนาที่ดินหนองบัวลำภู กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์ปัญหาความต้องการเบื้องต้น สรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ (1) ปัญหา ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และ (2) ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหารองลงมา คือ ปัญหาการใช้สารเคมีทางการเกษตร เช่น การใช้สารกำจัดวัชพืชในพืชไร่ ไนโตรอ้อย มันสำปะหลัง ปัญหาผลผลิตทางการเกษตรต่ำ เช่น ผลผลิตข้าวเพียง ประมาณ 350-420 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตอ้อย อยู่ที่ประมาณ 8-12 ตันต่อไร่ ปัญหาต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตร ปัญหาเกษตรกรขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาอาชีพ เช่น การปรับปรุงบำรุงดิน ปัญหาดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และกระทบต่อภาคการเกษตรของประเทศไทยในการแข่งขันกับต่างชาติ

ในกรณีของปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ลักษณะดินในพื้นที่ตำบลนาคำไฮเป็นดินร่วนปนทราย ดินเนื้อหยาบ เสี่ยงต่อการขาดน้ำ รวมทั้งพื้นที่บางส่วนมีลักษณะเป็นดินทรายหนาเป็นชุดดินเขมรารัฐมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เนื้อดินหยาบ ขาดธาตุอาหารที่จำเป็นในการเจริญเติบโตของพืช คุณภาพของดินจึงไม่ค่อยจะเหมาะสมต่อการเกษตร ผลกระทบที่ตามมา จึงทำให้ผลผลิตพืชตกต่ำจึงเกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน และปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เกิดขึ้นนั้น เนื่องจากการใช้ที่ดินติดต่อกันเป็นเวลานานโครงสร้างของดินได้มีการเปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ที่มีการไถพรวนด้วยเครื่องจักรกลติดต่อกันเป็นเวลานานทำให้ดินแน่นตัว ทำให้เกิดชั้นดินดาน ส่วนปริมาณธาตุอาหารและอินทรีย์วัตถุ ก็มีปริมาณลดลงเช่นเดียวกัน เนื่องจากอินทรีย์วัตถุได้สลายตัวตามธรรมชาติและไม่มีการปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์หรือใส่ในอัตราที่น้อยมาก

ในกรณีปัญหาการขาดแคลนนํ้านั้น เนื่องจากปริมาณนํ้าฝนที่ตกในเขตอำเภอเมืองหนองบัวลำภูมีจำนวนวันฝนตกน้อย คือเพียง 126 วันต่อปีและมีช่วงฝนตกเพียง 4-5 เดือนต่อปีเช่นกัน การกระจายตัวของฝนน้อย และในบางปีเกิดสภาวะฝนทิ้งช่วง ฝนแล้ง เหตุการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ ฝนทิ้งช่วง จนเกิดความแห้งแล้ง การขาดแคลนนํ้าจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงมีข้อเสนอของหมู่บ้านทั้ง 11 หมู่บ้านที่เร่งด่วน คือ “การพัฒนาแหล่งนํ้า” เพื่อแก้ปัญหาให้เพียงพอแก่ความต้องการ

ประเด็นหลักจากข้อเสนอให้แก้ไขปัญหาระบบขาดแคลนนํ้า จะสรุปได้ว่ามี ประการ คือ **(1 การขุดลอกแหล่งนํ้าต่าง ๆ การซ่อมแซมฝาย (2 การก่อสร้างฝายนํ้าล้น (3 การขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร**

การแก้ไขปัญหาระบบขาดแคลนนํ้าจะต้องดำเนินการทั้งตำบลควบคู่กันทั้งตำบลนาคำไฮและตำบลใกล้เคียง โดยจัดทำโครงการ **“การพัฒนาที่ดินและนํ้าที่เป็นระบบ”** ทั้งพื้นที่ตำบล ไม่ว่าจะเป็นการขุดลอกแหล่งนํ้า การก่อสร้างฝายกั้นนํ้า การขุดบ่อบาดาล

7.6 ระยะเวลาดำเนินการ

7.6.1 ปีงบประมาณ 2565 (ต.ค.2564-กันยายน 2565) กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ คือ

- 1 สำรวจพื้นที่กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดสารเคมีทางการเกษตร
- 2) สำรวจรายชื่อเกษตรกรที่ต้องการขุดบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำและบรรเทาปัญหาภัยแล้ง
- 3) สำรวจพื้นที่เพื่อจัดทำโครงการบริหารจัดการจัดพื้นที่เกษตรเชิงรุก
- 4 จัดอบรมถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินให้กับกลุ่มเกษตรกร
- 5 สนับสนุนปัจจัยการผลิตในการทำน้ำหมักชีวภาพ พด.2
- 6 สนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดเพื่อปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์
- 7 สนับสนุนปูนโดโลไมท์

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2565

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ
1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม		
1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 9,430 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	1,500
	1.2 การส่งเสริม-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	247,500
	1.3 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	124,500
	1.4 การจัดหาปุ๋ยไนโตรเจน	42,500
	2. การบริหารจัดการน้ำ	
	2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	1,050,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	120,000

ตารางที่ 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ
1.2 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 34,832 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	
1.3 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 82 ไร่	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	1,500
1.4 เขตปลูกไม้เศรษฐกิจยืนต้น เนื้อที่ 1,928 ไร่	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	33,000
1.5 เขตปลูกปาล์มน้ำมัน เนื้อที่ 231 ไร่	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	600
1.6 เขตปลูกยางพารา เนื้อที่ 1,800 ไร่	1.4 การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์	17,000
1.7 เขตเกษตรผสมผสาน เนื้อที่ 222 ไร่	2. การบริหารจัดการน้ำ	
	2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	525,000
2.1 เขตเลี้ยงสัตว์ เนื้อที่ 57 ไร่	-ไม่มีกิจกรรมสนับสนุน	
2.2 เขตเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื้อที่ 56 ไร่		

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1. เขตพื้นที่เกษตรกรรม 1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 9,430 ไร่	1. อบรมถ่ายทอดความรู้การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรแบบแปลงใหญ่ (กรมส่งเสริมการเกษตร) 2. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องเทคโนโลยีการปลูกข้าว (กรมการข้าว) 3. จัดตั้งกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักรสาน
1.2 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 34,832 ไร่ 1.3 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 82 ไร่ 1.4 เขตปลูกไม้เศรษฐกิจยืนต้น เนื้อที่ 1,928 ไร่ 1.5 เขตปลูกปาล์มน้ำมัน เนื้อที่ 231 ไร่ 1.6 เขตปลูกยางพารา เนื้อที่ 1,800 ไร่ 1.7 เขตเกษตรผสมผสาน เนื้อที่ 222 ไร่	1. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การปลูกพืชไร่ให้มีผลผลิตสูงขึ้น เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ไม้ (กรมส่งเสริมการเกษตร) 2. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)
2.1 เขตเลี้ยงสัตว์ เนื้อที่ 57 ไร่ 2.2 เขตเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื้อที่ 56 ไร่	-ไม่มีกิจกรรมสนับสนุน

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู แผน 5 ปี (พ.ศ. 2565-2569)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
			2565	2566	2567	2568	2569		2565	2566	2567	2568	2569		
	1. การปรับปรุงบำรุงดิน														
เขตพื้นที่ เกษตรกรรม	1.1 การส่งเสริมการผลิตและ การใช้สารอินทรีย์	ราย	20	20	20	20	20	100	300	300	300	300	300	1,500	พด.
	1.2 การผลิต-จัดหามาใช้ ปุ๋ยพืชสด	ตัน	1.7	1.7	1.7	1.7	1.7	8.5	56,100	56,100	56,100	56,100	56,100	280,500	พด.
	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุง บำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	340	340	340	340	340	1,700	5,100	5,100	5,100	5,100	5,100	25,500	พด.
	1.4 การพัฒนากลุ่ม เกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลด การใช้สารเคมีทาง การเกษตร	กลุ่ม	6	6	6	6	6	30	24,900	24,900	24,900	24,900	24,900	124,500	พด.
	1.6 การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์	ตัน	7	7	7	7	7	35	11,900	11,900	11,900	11,900	11,900	59,500	พด.
	1.7 การส่งเสริมการปรับปรุง บำรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	14	14	14	14	14	70	210	210	210	210	210	1,050	พด.

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
			2565	2566	2567	2568	2569		2565	2566	2567	2568	2569		
	2. การบริหารจัดการน้ำ														
เขตพื้นที่ เกษตรกรรม	2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำ ในไร่นานอกเขต ชลประทาน	บ่อ	15	15	15	15	15	75	315,000	315,000	315,000	315,000	315,000	1,575,000	พด.
	3. การฟื้นฟูและป้องกัน การชะล้างพังทลายของ ดิน														
เขตพื้นที่ เกษตรกรรม,พื้นที่ แหล่งน้ำ	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อ การอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	20,000	20,000	20,000	20,000	20,000	100,000	24,000	24,000	24,000	24,000	24,000	120,000	พด.

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มพัฒนาหมอดินอาสา.(2562 . **ทำเนียบหมอดินอาสา .กรมพัฒนาที่ดิน. กรุงเทพฯ**
- กรมอุตุนิยมวิทยา. (2560). **ภูมิอากาศจังหวัดหนองบัวลำภู. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.**
แหล่งที่มา: <http://climate.tmd.go.th/data/province/>
- _____. (2562). **สถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (ปี 2532-2561 . กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.**
- กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน (2561). **ข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดหนองบัวลำภู. กรมพัฒนาที่ดิน. กรุงเทพฯ.**
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. (2562. **ข้อมูลบ่อน้ำบาดาล. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.**
ไฟล์ข้อมูล.กรุงเทพฯ.
- กรมทรัพยากรธรณี.**ลักษณะชั้นคุณภาพน้ำบาดาล. ค้นเมื่อ 4 ตุลาคม 2564 จากเว็บไซต์**
<https://www.dnp.go.th>.กรุงเทพฯ.
- กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน.สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5.(2564. **แผนที่ดินตำบลนาคำไฮ.กรมพัฒนาที่ดิน.**
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. (2562 . **ข้อมูลทรัพยากรดิน. กรมพัฒนาที่ดิน. กรุงเทพฯ.**
- กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือ.
(2561. **แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน2 พ.ศ.2561-2565.**
- คณะกรรมการจัดทำปทานุกรมปฐพีวิทยา. (2551 . **ปทานุกรมปฐพีวิทยา. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.**
- บัณฑิต ต้นศิริ,คำรณ ไทยฟัก.(2542. **การประเมินคุณภาพที่ดิน.กรมพัฒนาที่ดิน.กรุงเทพฯ.**
- คันสนีย์ อรัญวาสน์ และคำรณ ไทรฟัก.(2562 . **คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน สำหรับการวางแผนการใช้ที่ดิน ระดับตำบลและระดับจังหวัด. กรุงเทพฯ.**
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2550 . **การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ.**
- สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองหนองบัวลำภู. (2564). **จำนวนครุว์เรือนเกษตรกร ปี 2564. กรมส่งเสริมการเกษตร.**
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดหนองบัวลำภู.(2562). **ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์จังหวัดหนองบัวลำภู**

- _____. (2562). ยุทธศาสตร์จังหวัดหนองบัวลำภู พ.ศ. 2561-2564.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง (พ.ศ. 2560-2564 .** ไฟล์ข้อมูล.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2560). **ร่าง นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2560-2579 .** ไฟล์ข้อมูล.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). **แผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** กรุงเทพฯ.
- สำนักงานพัฒนาชุมชน. (2564) **รายงานการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานจังหวัดหนองบัวลำภู.**กรมการ
พัฒนาชุมชน. ไฟล์ข้อมูล.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.(2562). **คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันที่ 25**
กรกฎาคม 2562. ไฟล์ข้อมูล.
- เทศบาลตำบลนาคำไฮ.(2561. **แผนพัฒนาท้องถิ่น (2561-2565.** สำนักปลัดเทศบาลตำบลนาคำไฮ
อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู. กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภู.(2561). **ยุทธศาสตร์องค์การบริหารส่วนจังหวัด**
หนองบัวลำภู (พ.ศ.2561-2564 . ไฟล์ข้อมูล.
- แผนที่ธรณีวิทยาจังหวัดหนองบัวลำภู (2552 **ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2564** จากเว็บไซต์
<http://www.dmr.go.th>
- ADB. (2012 . **The State of Pacific Towns and Cities: Urbanization in ADB’s Pacific**
- FAO. (1974 . **A Land Capability Appraisal Indonesia: Interim Report.** (AGL/INS ,
Rome.
- _____. (1993 . **Guidelines for Land Use Planning.** Rome.
- Developing Member Countries.** Mandaluyong City, Philippines.
- NRC. (1975 . **Land Use Planning.** The National Academies of Sciences, Engineering,
and Medicine, Washington, D.C.
- Vink, A.P.A. (1975). **Land Use in Advancing Agriculture.** Springer-Verlag Berlin
Heidelberg.

ภาคผนวก

สรุปประเด็นปัญหาจากการทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

เกษตรกรในตำบลนาคำไฮ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลนาคำไฮ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2564

ปัญหาจากการทำประชาคมมีดังนี้

1. ปัญหาดินเป็นดินทราย ดินไม่อุ้มน้ำ
2. ปัญหาการแคลนน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค
3. ปัญหาตีผลผลิตพืชต่ำ
4. ปัญหาต้นทุนการผลิตสูง
5. ปัญหาหนี้สิน
6. ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน
7. ปัญหาการขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาอาชีพ เช่น การปรับปรุงบำรุงดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ การปลูกพืช เช่น ข้าว อ้อย

9. ปัญหาต้นทุนการผลิตทางการเกษตรสูง ราคาปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมีราคาแพง

แนวทางการแก้ไข

- 1.อบรมให้ความรู้กับเกษตรกรให้มีความเข้าใจและตระหนักในการปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์
- 2.การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาของกรมพัฒนาที่ดินให้ทั่วถึงมากขึ้น
- 3.สร้างจิตสำนึกให้เกษตรกรเข้าใจถึงพิษภัยของการใช้สารเคมีทางการเกษตร
4. การส่งเสริมการปลูกพืชฤดูแล้งเพื่อส่งเสริมอาชีพและรายได้
- 5.การส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ เป็ด ไก่ ปลาเพื่อเป็นแหล่งอาหารและเป็นอาชีพเสริมในครัวเรือน

การประเมินคุณภาพที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality : LQ)

คุณภาพที่ดินคือ คุณสมบัติของที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คุณภาพที่ดินอาจประกอบด้วยคุณลักษณะที่ดิน (Land characteristic ตัวเดียวหรือหลายตัวก็ได้ เช่น ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability to roots) เป็นคุณภาพที่ดินซึ่งมีผลมาจากคุณลักษณะของที่ดินหลายตัว เช่น ชั้นการระบายน้ำของดิน (Soil drainage class) ความลึกของระดับน้ำใต้ดิน (depth of watertable) ระยะเวลาของน้ำท่วมขัง (period of waterlogging) เป็นต้น

จะเห็นว่าคุณภาพที่ดินนั้นในแต่ละสิ่งแวดล้อม คุณลักษณะที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของพืช ความรุนแรงอาจไม่เท่ากันหรือคนละตัว การประเมินคุณภาพที่ดินจึงจำเป็นต้อง "ชั่งน้ำหนัก" ว่าสถานการณ์ใดควรจะใช้คุณลักษณะที่ดินใดเป็นตัวนำ ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไปคุณภาพที่ดินที่นำมาประเมินสำหรับการปลูกพืชในระบบของ FAO Framework ได้กำหนดไว้ทั้งหมด 25 ชนิด สำหรับประเทศไทยอาจนำมาใช้เพียงไม่กี่ชนิด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของข้อมูล ความแตกต่างของภูมิภาค และระดับความรุนแรงของคุณลักษณะดินที่มีผลต่อผลผลิต ตลอดจนชนิดของพืช และความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land-Use Requirements) คุณภาพที่ดินทั้ง 25 ชนิดมีดังนี้

- 1 ความเข้มของแสงอาทิตย์ (Radiation regime) : u
- 2 อุณหภูมิ (Temperature regime) : t
- 3 ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (Moisture availability) : m
- 4 ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability to root) : o
- 5 ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability) : s
- 6 ความจุในการ ดูดึงธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity) : n
- 7 สภาวะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions) : r
- 8 สภาวะที่มีผลต่อการงอกของเมล็ด (Conditions affecting germination) : g
- 9 ความชื้นในอากาศที่มีผลต่อการเจริญเติบโต (Air humidity as affecting growth) : h
- 10 สภาวะการสุกแก่ (conditions for ripening) : i
- 11 ความเสียหายจากน้ำท่วม (Flood hazard) : f
- 12 ความเสียหายจากภูมิอากาศ (Climatic hazard) : c
- 13 การมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts) : x
- 14 สารพิษ (Soil toxicities) : z
- 15 โรคและศัตรูพืช (Pests and diseases) : p
- 16 สภาวะการขุดกรรรม (Soil workability) : k

- 17) ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (Potential for mechanization) : w
- 18) สภาพะสำหรับการเตรียมที่ดิน (Conditions for land preparation) : v
- 19) สภาพะสำหรับการกักเก็บและแปรรูป (Conditions for storage and processing) : q
- 20) สภาพะที่มีผลต่อเวลาให้ผลผลิต (Conditions affecting timing of production) : y
- 21) การเข้าถึงพื้นที่ (Access within the production unit) : a
- 22) ขนาดของหน่วยศักยภาพการจัดการ (Size of potential management units) : b
- 23) ที่ตั้ง (Location) : l
- 24) ความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard) : e
- 25) ความเสียหายจากการแตกทำลาย (Degradation hazard) : d

1. การเลือกคุณภาพที่ดินเพื่อใช้ในการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน

เนื่องจากคุณภาพที่ดินมีทั้งหมด 25 ชนิด ประกอบด้วยคุณลักษณะที่ดินจำนวนมาก ถ้าจะนำคุณภาพที่ดินทั้งหมดมาสู่ขบวนการประเมิน อาจทำให้ผลที่ได้ไม่ตรงกับความจริง จึงมีการกำหนดเงื่อนไขในการคัดเลือกคุณภาพที่ดินว่าจะต้องมีครบอย่างน้อย 3 ประการดังนี้

- 1) จะต้องให้ผลต่อพืชหรือประเภทการใช้ที่ดินนั้นๆ
- 2) ค่าวิกฤตต้องพบในพื้นที่ที่จะปลูกพืชนั้นๆ
- 3) การรวบรวมข้อมูลสามารถปฏิบัติได้

2. คุณภาพที่ดินที่นำมาประเมิน

จากเงื่อนไขการคัดเลือกคุณภาพที่ดิน ดังกล่าวในข้อ 1 และการลำดับความสำคัญของคุณภาพที่ดิน พบว่า คุณภาพที่ดินที่สมควรนำมาใช้ประเมินสำหรับประเทศไทยมี 13 ชนิด ดังนี้

2.1 ความเข้มของแสงอาทิตย์ (Radiation regime) : u

คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน (Diagnostic characteristics) ได้แก่ ค่าความยาวของช่วงแสง (day length) เพราะมีผลโดยตรงต่อการออกดอกของพืช พืชแต่ละชนิดมีความต้องการความยาวของช่วงแสงที่มีอิทธิพลต่อการออกดอกแตกต่างกันไป พืชบางชนิดต้องการช่วงแสงสั้น (short day) ถึงจะออกดอก บางชนิดต้องการช่วงแสงยาว (long day) แต่พืชบางชนิดแสงไม่มีอิทธิพลต่อการออกดอก ค่าความยาวของช่วงแสงจะแตกต่างกันออกไปตามจุดที่ตั้งบนเส้นรุ้งในแต่ละช่วงเดือน

2.2 ระบอบอุณหภูมิ (Temperature regime) : t

คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ค่าอุณหภูมิเฉลี่ยในฤดูปลูก (mean temperature in growing period) เพราะอุณหภูมิมีอิทธิพลต่อการงอกของเมล็ด ต่อการออกดอกของพืชบางชนิดและมีส่วนสัมพันธ์กับขบวนการสังเคราะห์แสงซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของพืช

2.3 ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (Moisture availability) : m

คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ระยะเวลาการท่วมขังของน้ำในฤดูฝน ปริมาณ

น้ำฝนเฉลี่ยในรอบปีหรือความต้องการน้ำในช่วงการเจริญเติบโตของพืช นอกจากนี้ควรพิจารณาถึงการกระจายของน้ำฝนในแต่ละพื้นที่ และลักษณะของเนื้อดิน ซึ่งมีผลทางอ้อมในเรื่องความจุในการอุ้มน้ำที่เป็นประโยชน์ต่อพืช

ค่าเปรียบเทียบเนื้อดินกับความจุในการอุ้มน้ำ

ความจุในการอุ้มน้ำ	เนื้อดิน
1) ต่ำมาก	s (coarse sandy)
2) ต่ำ	ls (fine sandy)
3) ปานกลาง	scl,sl
4) สูง	sic,l,cl,c,sc (loamy and clay)
5) สูงมาก	si,sil,,sicl,vfsl (silty and very fine sandy loam)

ชั้นมาตรฐานความจุในการอุ้มน้ำ

classes	cm/cm of soil
1) ต่ำมาก	<0.05
2) ต่ำ	0.05-0.10
3) ปานกลาง	0.10-0.15
4) สูง	0.15-0.20
5) สูงมาก	>0.20

ปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาในแต่ละพื้นที่ จะมีส่วนหนึ่งซึมซาบลงไปในดินสู่เบื้องล่าง เมื่อดินอิ่มตัวด้วยน้ำแล้วส่วนที่เหลือจะไหลบ่าออกไปจากพื้นที่ ปริมาณน้ำฝนที่เหลืออยู่ในดินซึ่งพืชสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ได้ เรียกว่า effective rainfall จากรายงานของ Kud Reservoir

Project ได้แสดงวิธีประเมินหาค่า Effective Rainfall จากปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาในแต่ละเดือนดังนี้

จำนวนน้ำฝนรายเดือน	Effective Rainfall
<10 มม.	0 %
11-100 มม.	80 %
101-200 มม.	70 %
201-250 มม.	60 %
251-300 มม.	55 %
> 300 มม.	50 %

ค่าของ Effective Rainfall ที่คำนวณหาได้ในช่วงฤดูปลูกพืช จะมีค่าใกล้เคียงกับ water in growing period

2.4 ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability) : o

คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ สภาพการระบายน้ำของดิน ทั้งนี้เพราะพืชโดย

ทั่วๆ ไป รากพืชต้องการออกซิเจนในขบวนการหายใจ ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงปัจจัยของดินที่มีสภาพการระบายน้ำดี จะมีการถ่ายเทอากาศระหว่างเหนือผิวดินกับภายในดินได้ดี ส่วนในดินที่มีสภาพการระบายน้ำเลว การถ่ายเทอากาศเป็นไปได้น้อย ทำให้ปริมาณก๊าซออกซิเจนในดินที่ถูกรากพืชดูดไปมีปริมาณลดลง ในขณะที่ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในดินที่ได้จากขบวนการหายใจเพิ่มขึ้น ซึ่งจะมีผลกระทบกระเทือนต่อการเจริญเติบโตของรากพืชและอาจตายได้ในภาวะที่รากพืชขาดก๊าซออกซิเจนอย่างรุนแรงและเป็นเวลานานพอ

สำหรับพืชไร่และไม้ผล ไม่สามารถเจริญเติบโตได้ในสภาพที่มีการแข่งขันของน้ำเป็นเวลานานตั้งแต่ 5 - 14 วันขึ้นไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดพืช ในสภาพน้ำแช่ขังปริมาณออกซิเจนในดินมีน้อยมาก หรือไม่มี รากพืชจะขาดก๊าซออกซิเจนอย่างรุนแรงและถ้าเป็นเวลานานพอพืชที่ปลูกจะตายได้

สำหรับข้าว ชอบสภาพที่มีการแข่งขันของน้ำเป็นระยะเวลาสั้น ต้องการดินที่มีการระบายน้ำเลว ทั้งนี้เพราะข้าวมีอวัยวะพิเศษที่สามารถดูดออกซิเจนจากน้ำที่แช่ขัง จึงทำให้สามารถเจริญเติบโตได้ดี

ชั้นมาตรฐานการระบายน้ำ

classes

1. Very Poorly Drained
2. Poorly Drained
3. Somewhat Poorly Drained
4. Moderately Well Drained
5. Well Drained
6. Excessively Drained

2.5 ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability) : s

คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ปริมาณธาตุอาหารพืชในดิน ในที่นี้พิจารณาเฉพาะธาตุอาหารหลักคือธาตุไนโตรเจน ธาตุฟอสฟอรัส และธาตุโปแตสเซียม ซึ่งเป็นธาตุอาหารที่สำคัญต่อการเจริญเติบโตของพืชทุกชนิด ประกอบกับการพิจารณาถึงปฏิกิริยาดิน ซึ่งจะมีผลต่อลักษณะทางเคมีของธาตุอาหารพืชในดินที่จะอยู่ในรูปที่พืชสามารถนำธาตุนั้นไปใช้ได้หรือไม่ นอกจากนั้นแล้วปฏิกิริยาดินจะมีผลต่อกิจกรรมของจุลินทรีย์ดิน ซึ่งมีส่วนสำคัญในขบวนการย่อยสลายอินทรีย์วัตถุด้วย

ชั้นมาตรฐานปริมาณอินทรีย์วัตถุ (Organic matter)

classes

% O.M

1) ต่ำมาก	<0.5
2) ต่ำ	0.5-1.0
3) ก่อนข้างต่ำ	1.0-1.5
4) ปานกลาง	1.5-2.5
5) ก่อนข้างสูง	2.5-2.5
6) สูง	3.5-4.5

7) สูงมาก > 4.5

ชั้นมาตรฐานปริมาณธาตุไนโตรเจน

classes	% N
1) ต่ำมาก	<0.1
2) ต่ำ	0.1-0.2
3) ปานกลาง	0.2-0.5
4) สูง	0.5-0.75
5) สูงมาก	>0.75

ชั้นมาตรฐานปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ (Bray No. 2)

classes	available P (ppm)
1) ต่ำมาก	<3
2) ต่ำ	3-6
3) ต่ำปานกลาง	6-10
4) ปานกลาง	10-15
5) ค่อนข้างสูง	15-25
6) สูง	25-45
7) สูงมาก	>45

ชั้นมาตรฐานปริมาณ โปแตสเซียมที่เป็นประโยชน์ (Ammonium. Acetate)

Classes	available K (ppm)
1) ต่ำมาก	>30
2) ต่ำ	30-60
3) ปานกลาง	60-90
4) สูง	90-120
5) สูงมาก	> 120

ชั้นมาตรฐานของปฏิกิริยาดิน (soil pH) 1:1 H₂O

classes	
1) Very extremely acid	<4.0
2) Extremely acid	4.0-4.4
3) Very strongly acid	4.5-5.0
4) Stongly acid	5.1-5.5
5) Medium acid	5.6-6.0
6) Slightly acid	6.1-6.5
7) Neutral	6.6-7.3

8) Midly alkaline	7.4-7.8
9) Moderately alkaline	7.9-8.4
10) Strongly alkaline	8.5-9.0
11) Very strongly alkaline	>9.0

2.6 ความจุในการกักเก็บธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity) : n

คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความจุในการแลกเปลี่ยนประจุบวก (Cation exchange capacity) และความอิ่มตัวด้วยค่าต่าง (Base saturation) โดยที่ปัจจัยทั้งสองนี้มีผลทางอ้อมต่อการเจริญเติบโตของพืชในเรื่องปริมาณธาตุอาหารที่ดินสามารถกักเก็บ และการปลดปล่อยธาตุอาหารให้เป็นประโยชน์ต่อพืช

ชั้นมาตรฐานของความจุในการแลกเปลี่ยนประจุบวก (C.E.C)

classes	meg/100 gm soil
1) ต่ำมาก	<3
2) ต่ำ	3-5
3) ต่ำปานกลาง	5-10
4) ปานกลาง	10-15
5) ค่อนข้างสูง	15-20
6) สูง	20-30
7) สูงมาก	> 30

ชั้นมาตรฐานของความอิ่มตัวด้วยค่าต่าง (B.S)

classes	% B.S
1) ต่ำ	<35
2) ค่อนข้าง	35-50
3) ปานกลาง	50-75
4) สูง	>75

2.7 สภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions) : r

คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลึกของดิน ความลึกของระดับน้ำใต้ดิน และชั้นการหยั่งลึกของราก (root penetration classes)

ความลึกของดินจะมีส่วนสัมพันธ์กับความลึกของระบบรากพืชในการหยั่งเพื่อหาอาหารและยึดลำต้น ดินที่มีความลึกมากโอกาสที่รากจะเจริญเติบโตก็เป็นไปได้ง่าย นอกจากนี้ระดับน้ำจากใต้ดินจะเป็นตัวควบคุมการเจริญเติบโตของรากพืชด้วย ถ้าระดับน้ำใต้ดินตื้น โอกาสที่รากพืชจะเจริญเติบโตไปสู่เบื้องล่างก็เป็นไปได้ยากเพราะดินข้างล่างจะขาดออกซิเจน

ชั้นมาตรฐานความลึกของดิน

classes	ชม.
1) ตื้นมาก	<25
2) ตื้น	25-50
3) ลึกปานกลาง	50-100
4) ลึก	100-150
5) ลึกมาก	> 150

ความยากง่ายต่อการหยั่งลึกของรากในดิน มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ลักษณะเนื้อดิน โครงสร้าง การเกาะตัวของดิน (consistence) และปริมาณกรวดหรือเศษหินที่พบในหน้าตัดดิน ค่า root penetration สามารถจำแนกได้เป็น 4 ชั้น ตามตารางที่ 1

2.8 ความเสียหายจากน้ำท่วม (Flood hazard) : f

คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ จำนวนครั้งที่น้ำท่วมในช่วงรอบปีที่กำหนดไว้ หมายถึง พืชได้รับความเสียหายจากการที่น้ำท่วมบนผิวดินชั่วระยะเวลาหนึ่งหรือเป็นน้ำที่มีการไหลบ่า การที่น้ำท่วมซึ่งจะทำให้ดินขาดออกซิเจน ส่วนน้ำไหลบ่าจะทำให้รากพืชได้รับความกระทบกระเทือน หรือรากอาจหลุดพ้นผิวดินขึ้นมาได้ ความเสียหายจากน้ำท่วมไม่ใช่จะเกิดกับพืชเท่านั้น แต่ยังทำความเสียหายให้กับดินและโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดิน

ชั้นมาตรฐานความเสียหายจากน้ำท่วม

classes	Frequency of Flooding
1) ต่ำ	10 ปีขึ้นไปเกิด 1 ครั้ง
2) ค่อนข้างต่ำ	6-9 ปีเกิด 1 ครั้ง
3) ปานกลาง	3-5 ปีเกิด 1 ครั้ง
4) สูง	1-2 ปีเกิด 1 ครั้ง

2.9 การมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts) : x

คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ปริมาณเกลืออิสระที่สะสมมากเกินไปจนเป็นอันตรายต่อการเจริญเติบโตของพืชมี $\text{exchangable Na} < 15\%$ หรือที่เรียกว่า Salinity จะมีอิทธิพลที่ทำให้ความเสียหายให้กับพืชโดยกระบวนการ Osmosis กล่าวคือ ถ้ามีเกลือสะสมในดินมาก ปริมาณน้ำในรากพืชและต้นพืชจะถูกดูดออกมาทำให้ต้นพืชขาดน้ำ ถ้าความเค็มมีระดับสูงมากอาจทำให้พืชตายได้ พืชแต่ละชนิดจะมีความสามารถในการทนทานต่อปริมาณเกลือแตกต่างกันไป เช่น ผ้ายมีความทนทานสูงมากถึง 10-16 mmho/cm องุ่น ข้าว ข้าวโพด ถั่วต่างๆ มะเขือเทศ มีความทนทานปานกลางประมาณ 4-10 mmho/cm สำหรับส้ม มะนาว อ้อย มีความทนทานต่ำมากประมาณ 2-4 mmho/cm

2.10 สารพิษ (Soil Toxicities) : z

คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ระดับความลึกของชั้น jarosite ซึ่งจะมีอิทธิพล

ต่อปฏิกิริยาดิน จะทำให้ดินเป็นกรดจัดมาก ปริมาณซัลเฟตของเหล็กและอลูมิเนียมในดินจะสูงมากจนเป็นพิษต่อพืช

2.11 สภาพการเขตกรรม (Soil workability) : k

คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ชั้นความยากง่ายในการเขตกรรม ซึ่งอาจหมายถึงการไถพรวนโดยเครื่องจักรหรือสัตว์ หรือเครื่องมืออื่นๆ ที่ใช้มือก็ได้ ชั้นระดับความยากง่ายในการไถพรวนใช้มาตรฐานเดียวกันกับการจัดลำดับการหยั่งลึกของราก แต่ใช้เฉพาะดินบนเท่านั้น

2.12 ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (Potential for mechanization) : w

คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลาดชันของพื้นที่ ปริมาณหินโผล่ ปริมาณก้อนหิน และการมีเนื้อดินเหนียวจัด ซึ่งปัจจัยทั้ง 4 เหล่านี้อาจเป็นอุปสรรคต่อการไถพรวนโดยเครื่องจักร

ชั้นมาตรฐานความลาดชัน

classes	% slope
A : ราบเรียบ	0-2
B : ลูกคลื่นลอนลาด	2-5
C: ลูกคลื่นลอนชัน	5-12
D : ชันปานกลาง	12-20
E : ชัน	20-35
F : ชันมาก	35-50
G: ชันที่สุด	>50

ชั้นมาตรฐานปริมาณหินโผล่

classes	ค่าสูงสุด (%)
1 ปริมาณเล็กน้อย	1
2 ปริมาณปานกลาง	4
3 ปริมาณค่อนข้างมาก	10
4 ปริมาณมาก	25
5 พื้นหินโผล่	>25

ชั้นมาตรฐานปริมาณก้อนหิน

classes	ค่าสูงสุด (%)
1 ปริมาณเล็กน้อย	1
2 ปริมาณปานกลาง	5
3 ปริมาณค่อนข้างมาก	15
4 ปริมาณมาก	40
5 พื้นหินก้อน	>40

ชั้นศักยภาพสำหรับการใช้เครื่องจักร

classes

- 1 มีข้อจำกัดน้อยมาก
- 2 มีข้อจำกัดปานกลาง
- 3 มีข้อจำกัดมาก
- 4 มีข้อจำกัดรุนแรง
- 5 มีข้อจำกัดรุนแรงที่สุด

ตารางที่ 1 : แสดงการจัดลำดับชั้นศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล

คุณลักษณะของที่ดิน	หน่วย	ชั้นศักยภาพฯ				
		1	2	3	4	5
ความลาดชัน	%	<5	5-12	12-35	35-50	>50
หินโผล่	%	1	4	10	25	>25
หินก้อน (หินบน)	%	1	5	15	40	>40
ดินเหนียวจัด	-	ไม่มี	ไม่มี	มี/ไม่มี	มี/ไม่มี	มี/ไม่มี

ค่าตัวเลขแสดงพิสัยทุกค่าเป็นค่าสูงสุด (upper limit) ในแต่ละชั้นศักยภาพ

2.13 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard) : e

คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลาดชันของพื้นที่และปริมาณดินที่สูญเสีย (soil loss) พื้นที่ที่มีความลาดชันสูงโอกาสที่ดินจะถูกกัดกร่อนก็จะเป็นไปได้ง่ายขึ้น เมื่อผิวหน้าดินถูก กัดกร่อน ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากอิทธิพลของน้ำ ดินจะถูกพัดพาไปโดยขบวนการไหลบ่าของน้ำ ทำให้ธาตุอาหารพืชที่อยู่ในดินสูญเสียตามไปด้วย รวมทั้งตะกอนที่เกิดขึ้นจะมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป

3. การวัดและประเมินคุณภาพที่ดิน

เนื่องจากคุณภาพที่ดินเป็นนามธรรมไม่สามารถวัดออกเป็นค่า (value) เชิงปริมาณได้ ในการจะพูดว่า ดี เลว ข้อจำกัด ฯลฯ ว่ามีมากน้อยรุนแรงอย่างไร จำเป็นต้องมีการวัดค่า เช่น แผ่นดินไหววัดจากค่าริคเตอร์หรือความเป็นกรดเป็นด่างวัดจากค่าพีเอช สำหรับคุณภาพที่ดิน ค่าเหล่านี้วัดได้จากองค์ประกอบของคุณภาพที่ดิน คือ คุณลักษณะที่ดิน (Land characteristic) ในบางกรณีจะมีเด่นเพียงตัวเดียวหรือบางกรณีอาจจะมีหลายตัว แต่ละตัวก็มีหน่วยวัดต่างกัน นี่ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่คุณภาพที่ดินไม่มีหน่วยวัดเพราะเป็นการผสมผสานส่งเสริม-ขัดแย้ง (interact) ในตัวของมันเอง ซับซ้อน และผันแปรตามสภาพแวดล้อมด้วย

เนื่องจากคุณลักษณะที่ดินมีหลายตัวที่ใช้เป็นตัวแทนคุณภาพที่ดินตัวเดียวกัน ดังนั้นจึงมีการคาดคะเน (estimation) ผลจากการร่วมกันของปัจจัย (diagnostic factors) จึงมีหลายวิธีในที่นี้

จะยกมาเป็นตัวอย่าง 4 วิธี

1) การประเมินจะมีคุณลักษณะเพียงตัวเดียว (Single land characteristic)

จะเลือกปัจจัยที่มีระดับความสำคัญที่สุดเพียงตัวเดียวมาประเมิน

ข้อดี ง่าย

ข้อเสีย (1) ไม่ใช่ตัวแทนของคุณภาพที่ดินที่แท้จริง

(2) ถ้าข้อมูลมีความเชื่อถือต่ำกว่าจะให้ผลลัพธ์จากการประเมินผิดพลาดมาก

(3) อาจมีปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ไม่ได้

นำมาใช้ในการประเมิน

2) การประเมินจากกลุ่มคุณลักษณะที่ดินมีข้อจำกัดรุนแรงที่สุด (Most limiting

group of land characteristics)

ข้อดี มีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตและผลผลิตโดยตรง

ข้อเสีย (1) การประเมินเริ่มซับซ้อนมากขึ้น

(2) ความรุนแรงของข้อจำกัดอาจมีผลรวมจากปัจจัยอื่นที่มีได้นำสู่การ

ประเมิน

3) การประเมินจากการคำนวณทางคณิตศาสตร์ของคุณลักษณะที่ดิน (Empirical

combination of land characteristics)

ข้อดี (1) คุณลักษณะที่ดินทุกตัวมีโอกาสช่วยในการประเมิน

(2) ค่าที่ได้จากการประเมินสามารถแสดงความสัมพันธ์เชิงศักยภาพการใช้

ประโยชน์ที่ดิน

ข้อเสีย (1) ผลจากการคำนวณทางคณิตศาสตร์ไม่ใช่ตัวเลขที่ชี้บ่งถึงผลผลิตโดยตรง

(2) ค่าวิกฤต (critical value) และจุดเผื่อ (surplus) จะมีความหมาย

เหมือนตัวเลขธรรมดา ทำให้ผลผลิตผิดพลาด

(3) การคำนวณยุ่งยากมากขึ้น

4) การประเมินโดยใช้แบบจำลอง (Modelling)

ข้อดี (1) ผลจากการประเมินจะใกล้เคียงกับสภาพความจริงโดยธรรมชาติมาก

ยิ่งขึ้น

(2) ข้อมูลหลายๆ ด้านสามารถนำมาสู่ขบวนการประเมิน

(3) ค่าวิกฤต (critical value) และจุดเผื่อ (surplus) จะเป็นไปตาม

ธรรมชาติ

(4) สะดวก รวดเร็ว และสามารถพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

โดยอาศัยระบบสมองกล

ข้อเสีย (1) การสร้างแบบจำลอง (modelling) ใช้ข้อมูลมากและทำได้ยากต้องใช้

เวลาและผู้เชี่ยวชาญหลายด้าน

- (2) ข้อมูลที่นำมาใช้ในแบบจำลองจะต้องมีรูปแบบเท่าที่กำหนดไว้เท่านั้น จะต้องมีการเปลี่ยน data เป็น information ก่อนทุกๆ ขั้นตอน
- (3) ข้อจำกัดของอุปกรณ์เครื่องส่องกล้องขยายขนาดแคลนในระบบราชการและผู้ใช้จำเป็นต้องมีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ ดิน พีช เศรษฐกิจมากพอที่จะ ตรวจสอบความถูกต้องของผลลัพธ์ได้

หน่วยหินโคราช[

หน่วยหินโคราช (Khorat unit) ประกอบด้วยกลุ่มหินโคราชทั้งหมด (Khorat group) มีอายุระหว่างยุค ไทรแอสซิก-ครีเทเชียส เป็นพวกหินดินดาน หินทรายหินทรายแป้ง และหินกรวดมน น้ำบาดาลจะอยู่ในรอยแตก รอยเลื่อน และช่องว่างระหว่างชั้นหินคุณสมบัติในการกักเก็บน้ำบาดาลขึ้นอยู่กับลักษณะโครงสร้างของหิน ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะให้น้ำในเกณฑ์ 5-10 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง แต่ในหลายพื้นที่อาจไม่มีน้ำเลย และในหลายพื้นที่อาจให้น้ำถึง 100 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ขึ้นอยู่กับขนาดและความต่อเนื่องของช่องว่างในหิน สำหรับในเขตพื้นที่อื่น เช่น ภาคเหนือและภาคใต้ ชั้นน้ำบาดาลในหินหน่วยนี้จะให้น้ำโดยเฉลี่ยน้อยกว่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือชั้นหินอุ้มน้ำในหน่วยหินโคราชนี้จัดว่าเป็นชั้นหินอุ้มน้ำที่มีศักยภาพต่ำถึงปานกลาง แบ่งออกเป็น 3 ชุด คือ

1. หน่วยหินโคราชตอนบน (Upper Khorat unit) ประกอบด้วย หินชุดมหาสารคาม (Mahasarakham formation) และหินชุดโคกกรวด (Khok Kruat formation) รวมถึงหินชุดภูทอก (Phutok formation) ด้วย
2. หน่วยหินโคราชตอนกลาง (Middle Khorat unit) ประกอบด้วย หินชุดภูพาน (Phu Phan formation) หินชุดเสาชั่ว (Sao Khua formation) และหินชุดพระวิหาร (PhraWihan formation)
3. หน่วยหินโคราชตอนล่าง (Lower Khorat unit) ซึ่งประกอบด้วย หินชุดภูกระดึง (Phu Kradung formation) และหินชุดน้ำพอง (Nam Pong formation)

ภาพประกอบ

